ION MURGEANU

VIA

ROMAN

editura albatros

ION MURGEANU

VIA

Coperta de CONSTANTIN BACIU

ION MURGEANU

VIA

ROMAN

EDITURA ALBATROS

BUCUREȘTI ● 1984

ION MUREȘANU

VIA

NUVELE

EDITURA ALBATROS

BUCUREȘTI • 1974

PARTEA ÎNTÎI

PETRECEREA

UNU

Înainte de a ne întîlni în oraşul Cana ne cunoscusem la Şesuri. Profesorul avea să aprecieze în felul său timpul scurs între cele două „vederi". Întîmplări mici ne despărţiseră o vreme. La început însă, cînd trăiam foarte aproape de domnul Valentin Strupinceanu, în oraşul Şesuri, nu încetam să-l observ, minunîndu-mă de puternica sa personalitate. De aceea mi-a şi fost greu să-mi închipui de ce tocmai el, un strălucit om şi ilustru profesor, fusese nevoit să-şi înlocuiască mulţi ani meseria de bază cu aceea de şofer ; încet am ajuns să înţeleg genul de eroism care determină o atare situaţie, cînd, tînăr fiind, nu te poţi sustrage de a iscăli unele articole în anumite publicaţii, indiferent dacă personal crezi în ce spui ori să ţii la radio cuvîntări înflăcărate, furat de torentul propriei tale voci, atît de îndrăgite de ascultători. Şi cred că nimeni dintre cei care l-au cunoscut nu poate afirma că ilustrul profesor n-a fost încă din tinereţe unul dintre cei mai activi oameni ai generaţiei sale, aşa cum redevenise de altfel pe vremea cînd l-am cunoscut şi eu. Nu ştiu cînd renunţase şi graţie cărei întîmplări la munca de şofer ; trebuia să aflu că de la acea dată se scursese destul timp pînă să ajungă în nenorocitul tîrg, cu valoare rurală pe-atunci, din ţinutul nostru. Gurile rele afirmau că toate i s-au întîmplat

din cauza unor femei ; după cîte îl observam eu, nu mi se părea totuşi acesta motivul pentru care domnul Valentin (spre simplificare, mai încolo îi voi spune aşa) prindea greu rădăcini într-un loc. Personal, nu-l vedeam la acest capitol un excesiv. Mai curînd o inadaptabilitate, cum li se întîmplă de obicei artiştilor, era sursa neajunsurilor acestui om. Avea în acelaşi timp ceva eroic, deşi blînd şi loial în manifestările cu cei mici, şi afirm asta pentru că multe persoane văd în eroism o pornire exterioară, o exercitare a forţei fizice chiar, ceea ce mi se pare total greşit. Bun ocrotitor al femeii şi orator neîntrecut pe teme erotice, domnul Valentin se dezlănţuise o singură dată în viaţa lui asupra unei iubite şi, asemenea leului din Nemeea, îi sfîşiase veşmintele şi îi vătămase trupul, încît colectivul din care făceau parte pupila şi profesorul (am înţeles că acesta era nivelul social al vajnicei iubiri), zic dar, acel colectiv a fost nevoit să intervină îndepărtînd leul tulburat de apropierea graţiei vătămate, trimiţîndu-l pe profesor pentru un timp (aşa i s-a spus la început) în tîrguşorul despre care vorbim. Unii au spus că aceasta echivalase cu o pedeapsă disciplinară. Şi s-au mai spus poate şi alte lucruri răutăcioase. Un om cu o inimă atît de bogată ca a domnului Valentin n-avea să se lase biruit pe temeiul acestor bîrfe, care nu ştim măcar precis de la cine porneau. Dimpotrivă. Eroul nostru activă şi de data aceasta cu remarcabile rezultate, ridicînd din pămînt un pluton de tinere talente, în fruntea căruia se înfăţişă la centrul regional, în oraşul Şesuri, unde spuneam că l-am şi cunoscut. Ţinuse o cuvîntare atunci, în care strecurase destul de abil şi numele meu, iar cuvîntarea lui ne-a mişcat mult pe poeţi, deoarece la acea adunare mai participau şi alte genuri de artişti. Imediat autorităţile de la Şesuri au căutat să-l atragă pe ilustrul profesor în viaţa oraşului, oferindu-i mai multe posturi. Din acestea, domnul Valentin îl alesese pe cel mai promiţător, primind să fie încadrat ca îndrumător

principal la întreprinderea cinematografică. Învățămîntul, un timp, se putea lipsi de una dintre valorile lui consacrate. Se găsise, în fine, locul nimerit pentru animatorul care și benevol fusese mereu domnul Valentin. Cîte inițiative nu putea aduce în noul domeniu strălucitul dascăl de literatură, cunoscut fiind că literatura și filmul s-au întrajutorat încă de la apariția celei de-a șaptea arte ! Domnul Valentin ne strîngea, de aceea, cu grijă în jurul lui (ca tînăr talent ce mă dovedisem, îmi petreceam destul timp, mai ales cînd se ivea prilejul unei ședințe sau ședători literare, la centrul regional), explicîndu-ne nopți întregi filmele, neiertător însă tocmai cu instituția sa, atingînd prin extindere literatura, împrăștiind lumea din biblioteci ca s-o adune în efemere săli de spectacol. Astfel ne vorbea numai celor aleși, cîțiva la număr, discipolii săi. Apoi nu cred să risc prea tare numindu-l pe domnul Valentin un generos, amintindu-mi-l cu o întreagă ceată după el ori de cîte ori se schimba filmul la cinematograful Central din orașul Șesuri, intrînd acolo, ca îndrumător ce era, cu întreaga lui ceată pe gratis, din rațiuni superioare, ca minunatele lui prelecțiuni să fie concret exemplificate, explicate pe viu în fața pînzei, unde imaginile sacrei literaturi erau decimate, redate haotic, sluțite etc. etc.

I s-au adus în acea perioadă prea multe învinuiri, și n-am să le mai numesc încă o dată pe toate în aceste pagini grăbite, cîteva însă ne-au revoltat pe toți tinerii talentați de pe-atunci din orașul Șesuri. Nici domnul Valentin nu rămînea fără atitudine : mereu printre noi, veșnic agitat, și desigur nemulțumit, ca protest față de autoritățile cinematografiei care pretindeau, în primul rînd, că zădărnicește planul întreprinderii la încasări, folosea față de invitații săi și mai mult, gestul totalei lui dăruiri, alăturîndu-ni-se zile, și chiar nopți întregi, la Central ; însă de data aceasta firma respectivă reprezenta, de ce n-aș spune-o deschis, principalul local din oraș. Mai ales de acolo am păstrat o serie de

amintiri, ce-mi reveneau în memorie atît de vii, revăzîndu-l pe profesor, cîțiva ani mai tîrziu, la noi, în orașul Cana.

Între timp avuseseră loc anumite prefaceri. Centrul regional fusese desființat, și multe din cadrele vechii administrații au fost restituite locului de origine sau încredințate cu funcții nou create în orașul nostru. Domnul Valentin adoptă ca de obicei o soluție filosofică : s-a retras pentru o vreme în tîrgul exilului său, unde avea și catedră, fiind cum s-ar zice, pe post și acasă, și în plus aducea cu el de la Șesuri două fete despre care nu și-a dat nimeni seama mult timp ce rol aveau de îndeplinit în viața mentorului de la regiune.

Fetele se instalară fără mari complexe în locuința profesorului, la țară, regretînd, bineînțeles, numai viața de la oraș. Prefacerile ce avuseseră loc au adus tuturor mari avantaje. Tîrgul respectiv era, deodată, la o distanță mult mai mică față de noul centru administrativ ; pînă la proaspăta reședință dacă erau patruzeci de kilometri, și în plus de asta, intensificîndu-se traficul rutier în zonă, distanța putea fi parcursă destul de ușor cu noul procedeu denumit foarte modern autostopul ! Prezența mentorului în vechiul tîrg rural, pe care a venit, în sfîrșit, timpul să-l numim : este vorba de cunoscutul, în partea locului, Tețcani, n-a putut să nu atragă atenția de data asta noilor oameni de la județ. Auzeam tot mai des că i s-au propus casă și post la Cana, dar zvonul circulă la început tulbure. Prins eu însumi în viața noii metropole, mă interesa în primul rînd devenirea mea. Orice administrație nouă îți dă de altfel acest elan, concentrînd toate forțele într-un sens unanim. Toți umblam parcă într-o beție, să urcăm mai sus, ca orașul nostru nedreptățit un timp de subordonarea lui regională să prospere. Mai ales cei chemați din mediul rural, ca mine, țineam fruntea inițiativelor ; era un entuziasm general care învioră repede viața tăcutului orășel. La uimirea tîrgăilor,

noi veneam cu elanul specific, să zic aşa, unor colonişti, totodată cu sfînta noastră sănătate de fier ţărănească. Eram cei sosiţi cu primele trenuri judeţene, căci într-adevăr şi gara, uitată pînă atunci pe o linie moartă, primise noi legături şi soseau zilnic chiar şi două vagoane de Bucureşti, ataşate deocamdată, e drept, vechii curse. Acea zarvă a începutului m-a legat de noi oameni, dar întîlneam totodată vechi cunoştinţe din cenaclul regional, animat altădată de prezenţa neoficială a mentorului pe care, părăsind regiunea, n-am sperat să-l mai revăd. Ordinea în care îi întîlnim, după lungi absenţe, pe cei dragi, nu-i neapărat cea dorită. Anton Stroescu, unul din reprezentanţii junimii canaaene la Şesuri, reîntîlnit aici, mă prezentă unei societăţi de tineri necunoscuţi ; ne plimbam pe sub salcîmii grădinii publice ori sub coroanele secularilor tei ai Bulevardului. Oraşul Cana cunoştea însă gloria unei singure străzi cu denumirea de Bulevard, dar avea micul lui Cişmigiu, cu lac şi cu bărci numerotate în regulă ; „Patru la mal !" striga, de exemplu, paznicul bărcilor, şi atunci se ştia că ultima ambarcaţiune se retrage şi parcul de distracţii se închidea. Sau ne strîngeam la Terasă, localul unor mandatare ieşite nu de mult la pensie din funcţii contabile, cu dorinţa sinceră de a servi încă. Toni Stroescu sosea mai întîi, şi după el cel mai bun prieten al său, Sergiu Vizanti. Erau amîndoi funcţionari. Şi, în curînd, ceilalţi. Nelu Ozane, Uzuc, Aurel Hodoş, ziaristul Alioşa Testuchin. Am cunoscut şi persoane mai importante, care veneau uneori la Terasă. Venea cu Uzuc N. Duină şeful ziarului local, pentru că acest medic trăsnit, Uzuc, a fost printre primii colaboratori externi ai ziarului. Ne adunaserăm, astfel, o echipă veselă, buni de treabă toţi pe la noile instituţii, dar şi de nesfîrşite taclale la simbolica, parcă, Terasă. Un timp, cîte unii lipseam. Făceam, revăzîndu-ne, lungi plimbări, către un loc de agrement îndelung jinduit, care nu exista încă la noi la Cana. Ieşeam mai ales la rîu pe un drum

de țară și de pe malul apei priveam dincolo, făcînd supoziții ; atunci, în acele plimbări, am auzit prima oară despre o fată cu numele de Iana și înțelesesem că altă dată făcuse ceva neobișnuit, ori umbla să-și facă alt renume acum. Nelu Ozane, venit plin de visuri dintr-un oraș de la Dunăre, m-a plimbat cîteva zile, reluînd firul cu Iana, povestind că fusese colega lui dragă din școala elementară ; cum încercase cu ea primele sentimente, dar fetița de pe-atunci nu știuse nimic. Iar într-o seară m-am ciocnit nas în nas, cum se zice, cu Negru Benu, un evreu zăpăcit. Rîdea tot timpul. „Și tu ?", l-am întrebat cu satisfacția uimirii din acele zile, cînd revedeam cunoștințe vechi, și aproape că ne-am îmbrățișat. Fusese fotoreporter la regiune și cenaclist el însuși. Îmi părea bine, în fond, că ne revedem. Dar în spatele nostru cineva își exprimă altfel uimirea : „Și ăsta ? ! Cel care procedă astfel era ziaristul Alioșa Testuchin. Înalt, tuciuriu, chel și cu ochii mereu tulburi, am înțeles că nu se avea bine cu toată lumea. Nimeni nu-i reproșa un anumit mod dubios de a fi ; Alioșa fusese și el un talent remarcat. Întrebările lui, puse oricui, erau repezi, șoptite, spuse șuierînd.

— Dar pe ăsta îl știi ?

Mi-l arătă pe Ozane, și ochii lui tulburi se distrau teribil, dincolo de fumuriul lor, inconștienți.

— Stau în gazdă la el ; se foiește-n pat toată noaptea... Văd că te descurci greu, conchise Alioșa, treci într-o zi pe la noi, pe la ziar. Vreau să mai stăm de vorbă.

Asta credeam că a fost tot, dar la plecare îmi aminti din nou :

— Nu uita să treci pe la ziar ; s-ar putea să-ți dăm ceva de scris.

N-am să uit, i-am promis, înverșunîndu-mă să-i imit șuierătura rostirii sale atît de particulare.

Ieşind seară de seară ne decideam cu greu încotro s-o apucăm fiecare. Mai locuiam încă la un cămin de oaspeţi, deci eram prea puţin pasionat să mă înfund acolo decuseară. Mă salvam prin Toni Stroescu şi prietenul lui Sergiu, care, fiind din oraş, găseau oricînd un prilej pentru vreo escapadă, sau făceam bulevardul, discutînd însă mereu lucruri serioase. Nici n-aduceam cel puţin vorba despre fete. Auzisem că-n această privinţă Toni era plin de taine, dar el ne însoţea, filosof ca şi noi al tăcerilor prelungite, pînă cînd ne despărţeam.

Pe atunci nu te puteai distra decît la cabana din pădurricea de pe malul rîului, dar şi aceea era încă puţin vestită ; fusese transformată din vechiul post al pichetului de grăniceri, astfel că intelectualii oraşului aveau acces numai însoţind ofiţeri ai garnizoanei sau în ocazii cu totul deosebite. Toni Stroescu era însă pertu cu mulţi dintre ofiţeri. El ne-a dus şi pe noi acolo. Prima dată am mers la începutul sezonului, în primul an al reşedinţei judeţene la Cana. Era primăvară. Parking-ul din stînga, de la intrarea în pădurice, era plin de maşinile unor *tipi*, dacă judecam după faţa de atunci a oraşului ; mai era încă o raritate automobilul la noi. Cine punea în mişcare pe-atunci o excursie cu automobile, în partea locului, era, care va să zică, cineva. L-am întrebat pe Toni Stroescu. — Iuliu Cosmin, i-a răspuns acesta prietenului său Sergiu Vizanti, jignindu-mă cu acest procedeu subtil de a-l neglija chiar pe acel care pune întrebarea. De altfel Toni îşi exprimase o revelaţie, nu dăduse propriuzis un răspuns. El ştia totdeauna ultima noutate din tîrg, ar fi fost bun, în final, ca informaţioner al ziarului local. Da, el ştia de pe-atunci încă foarte multe lucruri.

Era o comisie de arhitecţi invitată de autorităţile noii reşedinţe judeţene şi în centrul grupului care se retrăsese atunci în acel loc tihnit trona, din orice parte ai fi privit, figura unui tip insolent, bărbat tînăr încă, sau chiar foarte

tînăr, dacă îl raportai la situaţia lui din acel grup, şi ace om, fără a fi prea înalt, acoperea totul în jur. Sau poa fusese numai impresia mea cînd ne aşezaserăm şi noi la masă din apropiere. Zarva întregului pridvor ducea într-un singur punct, la masa comună a arhitecţilor. Nu-i vedeam chiar pe toţi participanţii la acel festin, ci doar într-o impresie de ansamblu, şi de altfel, cum mă lămurise Toni Stroescu, nici nu erau toţi chiar atît de interesanţi. Încă de-atunci Iuliu Cosmin reprezenta un nume, deşi în oraşul nostru se afla prima dată. Se şoptiseră multe lucruri în legătură cu misiunea lui ; se spunea că va demola tot oraşul, piatră cu piatră, începînd chiar din săptămîna următoare, dar nu ştia nimeni, în fond, ce urma să zidească tînărul fluşturatic, destul de gălăgios pe terasa aceea ! Alţii erau îngrijoraţi de grădinile lor şi de vechiul centru, care, oricum era el, făcuse faţă veacuri la rînd nevoilor comerciale ale tîrgului, şi nu numai atît ! Aceste ameninţări, coroborate, nu acuzau decît numele arhitectului Iuliu Cosmin, care vorbise deja la televiziune înfăţişînd viziunea lui asupra oraşului Cana în viitor. El, spuneau cei mai mulţi, care n-avea comun cu acest oraş decît pulberea de pe haine luată în timpul unei excursii cu automobilul. Greşeau însă. Arhitectul era de loc din Răcoroasa, o suburbie a oraşului nostru. Nu-i cazul să-i facem, cum s-ar zice, biografia, aici, din cinci date şi un amănunt. Mulţi spuneau despre el că era un excentric dacă la frageda lui vîrstă îşi făcuse o reputaţie scandaloasă — căsătorit de cîteva ori, îşi înghiţise cîţiva copii fără să-i mestece ; uite ce-ar fi putut reieşi ascultînd zvonuri. În realitate, acest erou, la treizeci de ani, era un bun specialist, nu demola nimic fără un studiu atent asupra istoriei locului, deoarece era şi un mare îndrăgostit de istorie. În acelaşi timp îşi lucra proiectele cu o viteză mai puţin obişnuită ; se şi auzise că primul apăruse în timpul conversaţiei din acea dimineaţă cu autorităţile judeţene, ceea ce trezise suspiciuni,

în primul rînd acelora. Toni Stroescu spunea însă că tot arhitectul, pînă la urmă şi cel mai tînăr în acel conclav, îi concedie pe toţi în vederea unei alte şedinţe, hotărît să nu adauge nici un detaliu la cele ce prevăzuse atunci, din viteza creionului. Spunea că autorităţile n-aveau decît să aştepte cît timp credeau că el îşi va sparge capul să găsească noi soluţii. Fusese, cu alte cuvinte, fermecător. Toni se dădea totuşi de partea localnicilor afişînd şi el aceeaşi îngrijorare faţă de „experimentalismul acestui tînăr", iar în loc de orice altă concluzie ne spunea bancul cu cele două actriţe : cea talentată şi cea tare-n tată !

— Are spate puternic băiatul ; ăsta-i misterul. Nu ştiaţi ?

Mai ales plictiseala lui nobilă şi intelectuală cucerise bătrînul oraş, obişnuit, nu se ştie de cînd, cu acel jurnal monden vorbit seară de seară ; îi murise, se vede, nevasta şi unicul lor copil se afla în viaţă ca vai de el, spuneau îndeosebi femeile ; imposibil să mai poată iubi un asemenea om ! Se înduioşau de oricare poveste, cam rău născocită, ştiind că-n fond acest personaj, la origine din Răcoroasa, avînd neamuri la Ierusalim, venise acum să dărîme oraşul şi să-l rezidească el, la vîrsta cînd alţii făceau încă liceul la seral. Numai pe Sergiu Vizanti îl mişcau prea puţin toate aceste poveşti. Cîntărea orice zvon cu luare aminte. Atunci stătea lîngă mine, refuzînd să asculte măcar „gălăgia aceluia" ! Iuliu Cosmin îşi proiecta totuşi umbra lui de erou pînă la mine. Doream să mă pot convinge dacă era cum crezusem la început, foarte înalt. Vocea inflexibilă, puţin arogantă, revărsîndu-se de la masa lui peste noi, încrucişată cu vocile camarazilor săi, mereu triumfătoare, îmi furniza alte date despre eroul meu, deşi nu puteam, explicit, înţelege nimic din tot ce spunea ; era situaţia imaginată de-acel poet francez, care, spre a defini versul ca fiind, în esenţă, limbaj vorbit, ne pune să ascultăm o conversaţie anonimă în dosul unui paravan ; ceea ce ajunge pînă la noi este înainte de toate mişcarea

cuvintelor, intonațiile, intensitățile, întreruperile, raporturile dintre sunete.

Tot ațintindu-ne la masa lor, la un moment dat Sergiu Vizanti mi-l arătă printre cei prezenți acolo, agitîndu-se ca și ceilalți, pe mentor ; lucru care mă tulbură foarte mult, însă din prudență îmi revenii numaidecît. Din tot orașul, sau mai bine zis dintre toți oamenii din partea locului, nu se găseau la acea masă decît profesorul Valentin Strupinceanu și N. Duină, șeful ziarului din localitate. Toni Stroescu strîmbă din nas mai mult decît semnificativ : ce căutau ei acolo ? Puteam eu să-i spun ? Iată de ce m-am ferit să dau ochii cu mentorul dintr-o dată ; puteam să le apar băieților un oportunist ! Mă interesai totuși dacă Iuliu Cosmin i se adresa și lui, și atunci cînd o făcu — doar o singură dată — vroiam să știu mai mult : ce-i spunea. Aș fi dorit să fi existat un duel de idei aprig între mentor și arhitect, din care învingător să fi ieșit măcar o dată mentorul. Situația se arăta imprecisă tocmai pe latura unde oștile lui îmi păreau de la început risipite. Eram într-o stare sufletească dificilă ; nu-l mai văzusem de atîta timp pe mentor și aș fi vrut să nu-l întîlnesc chiar atunci, umilit cum era, de un străin. În fața exuberanței tinerești a acestui erou, domnul Valentin mai mult tăcea ori se băga să-l întrebe ceva atunci cînd nu-l lua în seamă. Și s-a înțeles poate că mentorul era mai în vîrstă decît arhitectul. Toni Stroescu îl găsi chiar de aceea prea ostentativ înfipt la masa unor tineri ; mă rog, N. Duină, ca șef al ziarului, mai treacă-meargă, dar el, el în ce rol se băgase la masa oficială ; reprezentantul simpatiei cui era el ? Am fost trist că se lăsa înfrînt, umilit, anonim.

Toni Stroescu lipsi puțin și se întoarse iar de la o masă vecină. O colegă de-a Ianei, observă el, aducînd în discuție acest nume deja cunoscut, crede că arhitectul se uită numai la ea.

— Muieri, făcu moale Sergiu Vizanti ; ce ai vrea, să se uite la noi ? Cred că şi Iana gîndeşte la fel.

Toni Stroescu tăcu încurcat. Era clar că nesuferitul de arhitect cîştiga teren la noi în oraş chiar acolo unde el era socotit campion...

— Dimpotrivă, reluă Toni Stroescu, Iana se ralia ideii locale că tipul e-un oarecare beţiv şi un înfumurat...

— Bea şi el azi, contrabalansă fără opoziţie clară Sergiu, din dragoste pentru adevăr ; e un fel de aldămaş, nu ?

Eu eram de acord. Dar pe Iana aceea n-o vedeam încă decît din spate.

Pentru că seara se agitase, iar în grupul din care făcea parte şi fata al cărei nume ne preocupase atunci era şi un reporter al televiziunii, Toni Stroescu ne-a mai spus că acela va încerca să-l acosteze pe arhitect şi să-i facă, probabil, puţintel bîlci. N-o să rămînă străin tentaţiei publicitare şi vom vedea în curînd cum va „filma" reporterul, ce năstruşnice întrebări îi va pune, să le auzim toţi răspunsurile...

— Să fiţi atenţi, a dat Toni semnalul, după ce fiecare ne-am aşezat în aşa fel încît să vedem şi mai bine la masa arhitectului, dar şi la aceea a Ianei. Nu desluşeam prea clar chipul fetei.

— Arhitectul Cosmin ? începu mieros reporterul, căci îşi intrase în rol ; aţi fost căutat toată ziua, vrem să filmăm cu dumneavoastră aici în oraşul pe care...

— Numai că eu aici sînt un om ca şi tine : unul care bea ; lasă bancurile. Mersi. Ia şi bea, iar dacă vrei şliboviţă, să ţi se dea şliboviţă...

Reporterul mînui de vreo cîteva ori aparatul, orbindu-i pe cei care în jurul lui se şi pregătiseră, potrivindu-şi ţinuta ca la fotograf. Reacţia arhitectului nu era cea scontată. Se apăra el însuşi de lumina aparatului ţinîndu-l pe „fotograf" la distanţă.

— Ia mai bine în camera ta o frumusețe locală, urmă el. Uite, pe cea de-acolo !

S-a întors înspre grupul din care plecase reporterul. Era și în direcția noastră acum. Cred că atunci m-a observat domnul Valentin, fluturîndu-mi un zîmbet de surprindere, însă fericit. Reporterul îi făcu arhitectului pe plac și ne lumina acum fața și nouă. O clipă lumina o arătă pe Iana și arhitectul, prins deodată de acest joc, exclamă surprins :

— Aaaa ! Nu ! Nu pe ea... pare a fi o străină... o... asiată... Las-o în pace pe ea !

Era obosit totuși. Dar imaginea fetei îl făcu deodată atent : o mai văzuse probabil și altă dată. Se agită și mai mult. Domnul Valentin îmi făcea semne și promisiuni de la aceeași masă.

— Ei, chelner, începu arhitectul din nou, ce flori aveți voi pe aici ? Apoi s-a decis altfel. Deveni mai vioi.

— Nu țuică, flori, domnule !

Făcea gălăgie acum, cerea să i se aducă imediat o mașină de flori și un coș de fructe. Plătea.

— Ceva mai mare... coșul ăla... s-a înțeles ? și se uita de jur-împrejur, dînd a se înțelege că toți vom pofti în curînd și flori și fructe.

Chelnerul îi făcea pe plac și el, mințindu-l că se luase comanda, însă reporterul s-a întors la masa de unde plecase, neliniștit. Declanșase aiurea tot incidentul acela. Însă domnul Valentin, profitînd de confuzia care se crease, găsi, în sfîrșit, prilejul de-a se transfera cu tot cu pahar la masa noastră.

— Nu se poate, dragă... nici chiar așa... O fi el arhitectul Cosmin, dar să te dai în spectacol pentru o fustă... care știm noi...

Ce știa nu-l mai lăsă Toni Stroescu să termine. Iana era parcă și taina lui. I-o luă înainte mentorului, atacîndu-l din părți :

— L-aţi cunoscut şi altă dată pe arhitect ?

— O cunosc pe ea... Le cunosc familia... deşi...

— V-am întrebat despre arhitect ; domnişoara e de la noi...

— O, sigur, dragă ; va deveni cineva aci ; îţi garantez ! El abia e la început... Deşi proiectele publicate i le găsesc într-o mare măsură discutabile, el este totuşi un tînăr dotat...

Vocea celui care era după chiar spusele mentorului un tînăr dotat răzbătea peste tot în pridvorul cabanei trezite.

— Este aici o străină, tovarăşi ! ASIA !

Văzîndu-se tot atunci în centrul răvăşirii provocate de inabilul reporter, grupul din care făcea parte şi Iana se ridică şi plecă.

La sosirea noastră în centrul oraşului, pe jos, am mai găsit încă maşinile arhitecţilor trase în faţa florăriei şi toţi bărbaţii din anturajul lui Iuliu Cosmin făceau o gălăgie cumplită cerînd sacadat : flori şi me-re ! flori şi fruc-te ! flori şi pere şi gutui ! Era trecut mult după miezul nopţii. Ne-am despărţit de prietenii noştri în apropierea gălăgiosului grup, căci domnul Valentin, evident, rămînea cu mine. Într-un moment de sinceritate, dar şi de entuziasm, îi promisesem că-l voi introduce prin orice risc la căminul de oaspeţi. N-avea omul în noaptea aceea unde dormi.

DOI

Nu m-am mirat că mentorul îl cunoştea de mai înainte pe Iuliu Cosmin. Şi, de altfel, eram prea puţin preocupat să văd partea lor strictă de legătură ; faptul că domnul Valentin îmi furniza primele date despre erou îmi părea aproape

firesc ; el avusese şi altă dată acest rol, de-a mă face atent asupra unor necunoscuţi. Mă bucuram regăsindu-l. Altfel, cine ştie, cu noii tineri ai oraşului Cana aş fi rămas la nivelul unor relaţii prea puţin importante. Or, mie acel Iuliu Cosmin, zărit abia între aparatele reporterului inoportun şi lampioanele prăfuitului pridvor al cabanei noastre, îmi impusese prin farmecul lui, dar mai ales pentru promisiunea de-a contrazice faţă de noi o anumită inerţie provincială. Mă obseda, de aceea, ori de cîte ori reluam subiectul cu el, înălţimea ireală ce i-o atribuisem. În realitate era un tînăr de statură mijlocie, obişnuit. Îmi părea că-l mai văzusem şi altădată privindu-mă pe mine însumi în acele oglinzi interioare, amestec legendar de vis şi eroare, care alcătuiesc în imaginaţia noastră copilăria părinţilor, de demult, sau a cuiva îndrăgit de noi pentru faptele lui. O, el era arhitect, şi adoraţia ce i-o purtam trebuia căutată aici ; adăugînd că orice pasiune necultivată la vreme devine cu timpul ca o obsesie : boală curată ! Iorga a spus, pare-mi-se, că orice talent nefolosit este o crimă. În legătură cu arhitectura mă simţeam pe-atunci de nu chiar un odios criminal, oricum un mărunt delincvent. Încercasem la facultatea aceasta ; căzusem. De aceea am şi lucrat la noul judeţ mai întîi în acelaşi domeniu, desigur învîrtind numai nişte hîrtii, care mai rar ajungeau ele pînă la eroul meu. Şi adaug şi precizarea asta, să nu creadă cineva că mă ocupam pe-atunci exclusiv cu studierea viitoarelor mele personaje. Aveam însă timp liber suficient ; dar eu nu-l foloseam spre a mări corul detractorilor lui Iuliu Cosmin (destul de mare la început), cu destul de multe voci. Dimpotrivă. În faţa dispreţului unor anumiţi funcţionari, gata oricînd să-l înjure pe noul venit, eu l-am absolvit mai întîi faţă de mine pe arhitect, ca apoi s-o fac şi-n discuţiile purtate pe tema proiectului său expus într-o machetă generală, dar şi într-o expoziţie de planşe, în holul de jos de la Palatul Culturii, unde mergeam deseori să-i întîlnesc pe Toni Stroescu şi pe

Sergiu Vizanti. În acelaşi local a funcţionat un timp, la demisol, şi redacţia ziarului, ba parţial şi tipografia, calandrul, în subsol.

Care mai de care combătea proiectul, intitulat, spuneau, destul de pompos „Oraş de vacanţă". Abia scăpasem, se auzea cîte o voce din public, de sărăcia legendară a tîrgului şi vine unul care ne aruncă în vînt fondurile, propunînd că ar fi bine să devenim un scuar, cînd în realitate n-avem suficiente centre de lapte...

Dar acest mod de a discuta asupra unui proiect îmi părea caraghios, dacă nu pe de-a dreptul absurd. Un proiect, aşa cum se ştie, nu-i lege, şi-n al doilea rînd toţi aceşti curajoşi de ocazie îşi spuneau părerile pe la colţuri, iar în coloanele ziarului local apăreau zilnic înflăcărate adeziuni. Pînă cînd şi Sergiu Vizanti, cel ponderat, răspunsese unei anchete afirmînd că proiectul arhitectului Iuliu Cosmin (citez) „a fost aşteptat de întreaga populaţie de pe aceste meleaguri ca o binefacere ; vom evacua zona industrială din partea de sud a oraşului, îşi dădea cu părerea Sergiu, şi vom rămîne ceea ce tradiţia ne-a impus, un oraş de vacanţă, spre a cinsti şi mai mult aceste vremuri de adevărat reviriment etc.".

— Nu ştiam că poţi să combaţi aşa bine, i-am spus, întîlnindu-l a doua zi după apariţia articolului pe Sergiu Vizanti, chiar în holul cu pricina de la Palatul Culturii...

— Pe dracu ! Am primit sarcină. Eu rămîn la părerea mea : ăsta nu va face purici aci. Şi-apoi noi avem nevoie de industrie, nu să ne lăfăim în Grădinile Bîrnovoaiei...

Toni Stroescu, care tocmai coborîse şi el, interveni prompt:

— Măi, vedeţi, au trecut două luni şi afară de şefi nimeni n-a mai completat în registrul de impresii nimic. Şi asta, ştim noi, din cauză că un anumit tovarăş a scris negativ !

— Problema e, cum vă spuneam, în primul rînd industria, restul sînt utopii... L-aţi văzut ? A şi început să facă

plimbări prin oraş cu automobilul, ca-n Bucureşti la Şosea... Aici nu-i Bucureşti ! Aici sîntem noi, o populaţie dornică să muncim, dornici de progres.

— Lasă, Sergiu, că problema nu se rezolvă aici, conchise hotărît Toni Stroescu.

— După ce-o să ne-atîrne tinichele de coadă. Mersi. Ar fi trebuit poate să ştii ce rude-a avut „tovul"...

Cred că domnul Valentin îl înţelegea pe băiat, cum îi spunea el arhitectului, mult mai bine. Îl cunoscuse de altfel într-o împrejurare pe care mi-a povestit-o în aceeaşi noapte (după ce reuşiserăm să intrăm, peste vigilenţa portarului, la căminul de oaspeţi), în camera noastră comună, unde rămîneam deseori singur. Mentorul găsi tot atunci prilejul binemeritat de a-mi vorbi despre Teţcani. Tîrgul era renumit prin împrejurimi doar, în acele sate îndepărtate care-l socoteau centrul civilizaţiei şi se adunau după tradiţie la iarmaroc marţea. Restul lumii nu cred să fi auzit despre el. Domnul Valentin îşi arătase şi altă dată statornica sa veneraţie pentru, din păcate, îndepărtatul tîrg, pentru oamenii lui şi vinurile lui şi, desigur, nu numai atît. Mi-aduc aminte, spre exemplu, de următorul distih rostit într-o anumită împrejurare la regiune :

Teţcani, orăşel cu flori,
Porţi la sînul tău comori.

Acest folclor spunea mult. Faptul că localnicii numeau tîrgul lor un „orăşel" fusese încurajat şi de investitura lui de reşedinţă regională din acel timp cînd apăruse acolo şi profesorul, dar şi de existenţa la sînul său, aşa cum o spunea cîntecul, a unor ascunse comori. Nu numaidecît poeţi şi flori alese aducea iubitul nostru maestru la şedinţele regionale des-

pre care am mai vorbit. Devenind tot mai popular în micul „orășel", sfatul lui, fapta lui îi însoțeau uneori în birourile administrației superioare a ținutului și pe medic, pe agronom, pe autoritatea locală și chiar pe pădurarul din marginea oricărui sat component al comunei. Nici nu mai vorbim cît îi datorează prima promoție de liceeni de la Tețcani profesorului Valentin Strupinceanu. Din păcate, cu această promoție n-a plecat în lume pe-o rază de o sută de kilometri depărtare de tîrg nici un poet. Totuși, lucru surprinzător, de pe aceste meleaguri, și de pe băncile liceului atît de tînăr din Tețcani, s-a ivit un sportiv și un viitor om de teatru, dar în primul rînd un sportiv. Numele lui era Virgil Holomeia și practicase un timp boxul. Ce fel răsărise, de unde, acea floare rară în acel loc îndepărtat a rămas multă vreme un mister. Boxerul însuși se dezvălui un ceas mai devreme profesorului, care-și datora la rîndul lui admirația față de elev (pentru preocuparea extrașcolară a acestuia) bineînțeles și celebrei povestiri a lui Jack London *Mexicanul*. Înfățișarea acestui Virgil Holomeia aducea fără îndoială și a mexican, însă atunci cînd era privită cu un ochi dispus să acorde superlative. Altfel, părea aceea a unui băiat oarecare, călcînd cu picioarele pe pămînt mai apăsat decît alții și etalîndu-și, astfel, fără voia lui, ținuta sportivă.

Toate ziarele timpului au umplut capul celor pasionați de box cu numele băiatului de care se lega o neprevăzută glorie. Dar deodată firul s-a rupt și numele lui Virgil Holomeia încetă să mai apară în presa de specialitate. Din acest punct mi-a povestit domnul Valentin, cu lux de amănunte, despre o stranie călătorie de noapte cu biata celebritate sportivă de pînă atunci, care subit se retrăgea în Tețcanii adolescenței, căutînd, cum se spune în astfel de cazuri, un loc cît de cît sigur. Sportivului i se întîmplase ceva foarte grav ; în același timp studentului, care reușise a fi nu de mult.

Ca să ajungi cu trenul de la Bucureşti la regiune era mai puţin complicat şi, desigur, mai puţin obositor decît dacă mergeai tot cu trenul de la regiune la Teţcani. Călătoria confortabilă lua sfîrşit în gara oraşului reşedinţă. Mai departe luai vechea garnitură care circula de obicei noaptea, şi parcă stricînd seminţe de floarea-soarelui, tura-vura, ajungeai cînd bătea miezul nopţii într-o pustie gară de legătură : Leorda. Puteai crede că timpul îngheţase. Aici schimbai cursa c-o alta identică, venind dintr-o nouă direcţie regională, continuînd să strici seminţe iar, pe un traseu şi mai adîncit în tainele nopţii, iar afară ploua mărunt ca de toamnă, deşi erai la începutul primăverii ; şi deşi călătoreai într-un tren auzeai noroiul sub roţi, iar vehiculul survola teritoriile infernului. Cîteva lumini chioare într-o gară orăşenească (aici fusese un cunoscut centru judeţean mort demult) şi cursa de basm negru se înfometa şi mai tare de întunericul de afară, înghiţindu-l pînă la ziuă pe tot. Zorii somnoroşi la fereastra compartimentului din vagoanele de clasa a treia de altădată alunecau tulburi şi toată garnitura scîrţîia ca o ciutură veche, oprind numai un minut în gara Teţcani. Astăzi, cînd scriu aceste rînduri, multe lucruri s-au schimbat, dar pe-atunci trenul fantomă mai circula, lăsînd călătorilor amintiri pe o iarnă dintr-o singură noapte.

Domnul Valentin îmi povesti mai departe cum, nefiindu-i deloc străin, gloriosul sportiv, care ajungea în acei zori la Teţcani „pe scut", primise să-i facă o vizită înainte de-a trage la rudele sale, unde şi locuise cît timp a urmat liceul din orăşelul cu flori.

Vechea damigenuţă a maestrului din liceu (trebuie precizat : un maestru de conştiinţă) cădea nu se poate mai bine la acea întoarcere pe scut a discipolului. Se crea cadrul intim adecvat descărcărilor sufleteşti, însă domnul Valentin nu ţinu

cont de neagra greutate a pesimismului celuilalt, mangal care la o spovedanie trebuie întîi descărcat, ci se repezi tot el să-şi reverse sufletul plin ca o simfonie. Regiunea era tocmai pe cale de-a se desfiinţa, şi în condiţiile creării unui centru judeţean şi la Cana, după cum se auzea, mentorul îşi considera misiunea încheiată la regiune, cu mult timp înainte ca zvonul să se transforme în realitate. Venise atunci să-şi pregătească terenul, dacă ne putem exprima aşa, în vederea unei reîntoarceri onorabile. Se retrăgea cu un ceas mai devreme din vacarmul regional, avînd însă şi alte pricini mai subtile. Cunoscuse o fată, fata n-ar fi putut, în ruptul capului, trăi fără o altă fată, deci erau la mijloc două fete pe care profesorul era hotărît să le aducă la el, chiar de pe-atunci. Ascultîndu-l, înfierbîntat cum era (bineînţeles, cu ajutorul damigenuţei), Virgil chicoti şi atunci profesorul îşi întrerupse un singur moment spovedania, privindu-şi tovarăşul cu o îngăduitoare suspiciune : îşi rîdea poate de el ? chicotea oare din cauza celor ce ascultase ? Virgil se dezvinovăţi la timp, deoarece îşi întrebă maestrul, senin, despre Li. Se gîndise la ea cît timp povestise profesorul.

— Care ? se fîstîci domnul Valentin, crezînd că fostul elev îi aducea aminte de cine ştie ce poveste uitată. Nu cunosc nici o femeie cu numele ăsta de priculici, încurcă el lucrurile, să scape, dorind să scoată din toată încurcătura şi un efect liric.

— O fată care a terminat liceul odată cu mine... nu v-o mai amintiţi ?

— Nu ştiu, dragă.

Atunci Virgil o numi altfel. Aşteptînd ca profesorul să-şi aducă aminte de eleva lui, mexicanul se rostogoli rîzînd în hohote peste tot patul unde şedea.

Li ! îşi punea sincer acum problema domnul Valentin, şi discipolul se distra şi mai mult din cauza vădităi sale încurcături. Nu ştiuse s-o cheme şi aşa pe elevă, dar pînă la

urmă şi-o aminti. Fusese una dintre fetiţele cuminţi şi destul de dotate care veneau uneori la cenaclul liceului. Îl întrebă pe Virgil :

— S-a întîmplat ceva ?

— Nu ştiu precis, deveni serios mexicanul. Noi am rupt-o puţin mai tîrziu...

— Mda... Ai avut prilejul să te convingi, îi zise profesorul, crezînd că e vorba de-o experienţă obligatoriu amară din viaţa elevului său. Dar continuă mai departe, hotărît :

— Nu poţi zidi unei femei decît trupul la temelia idealului tău ; ascultă ce-ţi spune bătrînul tău amic.

Credea că înfrîngerile suferite recent de Virgil se datorau unei femei. Virgil aştepta să înlăture această confuzie. Domnul Valentin se îndreptă cu precizie la un raft şi dintr-un loc bine ştiut numai de el scoase o carte voluminoasă cu scoarţele înnegrite de vremi. După ce o răsfoi cîteva clipe cu plăcerea bibliofilului se opri la o anumită pagină pe care, fără grabă, o căutase şi, trecîndu-şi palma peste filă ca şi cînd ar fi mîngîiat o frunte, citi : „Vreau să cînt pentru prietenul meu : cîntecul lui de dragoste pentru via lui. Prietenul meu avea o vie pe o coastă mănoasă. El a săpat-o, a curăţat-o de pietre şi a sădit-o cu viţă de bun soi. Ridicat-a în mijlocul ei un turn, săpat-a şi un teasc. Şi avea nădejde că va face struguri, dar ea a făcut aguridă".

— Se potriveşte, îl întrerupse atunci destul de brutal Virgil, dar nu cu băiatul... Se arătă pe sine, şi chicoti ca o haimana, şi mai mult, în vreme ce maestrul încremenise penibil cu cartea în mînă.

— Nu iubesc eu ca la carte, zise tînărul ca un nătărău.

Domnul Valentin parcă ar fi fost pălmuit.

— Este un text frumos, încercă, totuşi, el.

— N-am spus eu asta acum : Nu ! Dar nu mi se potriveşte. Nu eu am lăsat-o gravidă ! Vroiam să vă spun tocmai ; ascultaţi-mă : să n-o mai fi văzut el niciodată, dar să

știe c-a fost a mea, cum se spune, și în papuci și în sandale... Se rostogoli iar pe pat rîzînd.

— Despre cine vorbești ? reveni curios profesorul.

— Am un prieten la care țin mult, îi mărturisi Virgil.

— Cum îl cheamă ? E de pe-aici ?

— Practic, e din Răcoroasa ; știți unde ! Are un nume... Și răsucindu-se din nou pe pat Virgil redeveni serios.

Atunci auzea prima oară și mentorul numele viitorului arhitect Iuliu Cosmin.

— Nepotul lui Ghiță Cozmin poate ? întrebă domnul Valentin, fără să fi acordat parcă în rest nici o atenție celor relatate de Virgil. Pe Ghiță Cozmin l-am văzut, știu că n-a avut fii. Vreau să spun că l-am cunoscut după război destul de bine. Cînd noi, cei din Ardeal, lăsam surtucele și intram la parlament, din ce în ce mai timizi, acest plugar de pe-aici mai purta cu mîndrie acolo portul național. Știi că a fost în acel prezidiu din care n-au lipsit oameni iluștri : un mare scriitor și un mare savant...

Virgil, sigur că da, auzise. Domnul Valentin avansă curajos.

— Eram ziarist pe-atunci și aveam acces în parlament. Deja începuse să se schimbe treaba. Noi cu Groza ! Apoi știi ce necaz am avut...

Domnul Valentin, vorbind, tremura de mîndrie și de emoție. O emoție cu adevărat istorică. Să-l cunoască el chiar atunci, în acea zi, pe nepotul lui Ghiță Cozmin ! Dar ce n-ar fi dat altădată... În sfîrșit. Ar fi fost cu adevărat ziarist atunci. Realitatea era că și-o dorise mereu, dar n-a mers, încă și-o mai dorea. Ziarist însemna să fii în politică, lîngă miniștri. Ce știe generația asta prin ce au trecut ei ! Dar cel puțin să nu creadă acest gen de reacționari ca Virgil, care-o făceau pe sportivii, că n-ar fi fost posibil ; era. Marea pasiune a mentorului pentru istoric îl determină în acel moment de mare tensiune sufletească să mintă, dar față de mine recu-

noştea acest lucru „penibil". Înlocuise fapte visate cu altele trăite pe viu de oricine, atribuindu-şi astfel sieşi întregul spectacol al istoriei unui moment, ca un actor ieşit la pensie plin de talent încă şi care nu mai avea posibilitatea decît să-şi joace memoriile.

Presupun că Virgil n-a ţinut cont de asta. Faptul că fostul său profesor îi citea una-două din cărţi, găsind viaţa ca fiind alcătuită din fraze frumoase, nu-l impresiona pe Virgil ; de la manie la minciună nu există propriu-zis o distanţă teoretic calculată, şi Virgil îşi găsea profesorul un maniac şi un mitoman. Domnul Valentin vedea însă cît se mintea pe sine ; ştiindu-se, de exemplu, o personalitate frustrată de acel drept „inalienabil", spunea el, de a fi ilustru, nu-i rămînea decît să spere că va rămîne ilustru. Cine să-l fi înţeles ? Virgil cel de-atunci nu-i inspira profesorului prea mare încredere ca „forţă intelectuală".

— Domnule profesor, continuă sportivul, vă spun cinstit că se potriveşte...

De data asta mentorul întrebă absent :

— Ce ?

— Situaţia lor cu parabola dumneavoastră. Băiatul vă spun că-i un tip sensibil şi plin de voinţă. Dar în amor toate astea n-au nici o valoare. Dimpotrivă, sensibilitatea te răneşte, voinţa te alungă din dragoste...

— Nu înţeleg cum l-a putut răni pe prietenul tău o femeie ca aceea pe care tu o numeşti Li.

— Pentru că vedeţi, dumneavoastră n-aţi reţinut... în papuci şi în sandale... Virgil rîdea tot mai nesuferit. Da, era într-adevăr de nesuferit acest amestec de batjocuri şi de compasiune pentru cel despre care spunea că-i este prieten. Domnul Valentin căutase atunci să intervină, sobru.

— Dacă ei nu se înţeleg, sper că nu s-au luat.

— Au terminat-o deja, făcu sec Virgil. Deşi nu s-au luat, dar nu despre asta e vorba...

— Atunci ?... aştepta curios mentorul.

— Via lui a fost roditoare... Iuliu ăsta Cosmin e un tip ! Observaţi că nici numele nu şi-l bîzîie cu o consoană zornăitoare. El îşi spune simplu : Cosmin. Are ambiţia unui lucru grandios şi concret.

Continuară astfel, fără ca Virgil să fi dat un înţeles special de pe-atunci încă faptelor prietenului său, pe care l-au şi aşteptat în acea zi la Teţcani amîndoi : şi mentorul, şi Virgil.

„Are ambiţia unui lucru grandios şi concret". Şi totodată parcă mai trebuia ceva : „Via lui a fost roditoare"...

— Spune-mi, dragul meu, îl mai rugă domnul Valentin pe Virgil, la ce te referi cînd ai spus : via lui a fost roditoare ?...

— La faptul că Li i-a născut lui Iuliu un copil...

— Şi nu s-au luat ?

— Din păcate, nu.

— Păi, iartă-mă, dragă, n-am înţeles unde-a fost hiba.

— Nici eu, s-a enervat fără vreun motiv Virgil.

Domnul Valentin nu-l slăbi.

— Spui că tînărul este arhitect ?

— Va fi în curînd.

— Uite, zău, pe oameni de felul ăsta eu nu-i înţeleg. Are o meserie, i-a dat Dumnezeu şi un copil... Dar aici se opri întrebînd : E un băiat ?

— Nu, fetiţă, zise Virgil.

Dar mentorul continuă :

— Are ambiţia unui lucru... Dragă, scuză-mă, sînt foarte curios să-l cunosc... Păi aici intervine un mit...

Şi probabil că mentorul alergase din nou la rafturile ticsite.

Domnul Valentin nu ascundea faptul că întîlnirea lui din acea zi cu Iuliu Cosmin (prima, deci) a fost un eşec.

Virgil continuase să-l exaspereze, exploatînd la maxim conţinutul damigenuţei, iar cînd se urniră la gară era prea tîrziu ; trenul în care călătorise Iuliu Cosmin trecuse de mult. La rudele lui Virgil, unde sperau să-l găsească după aceea, au fost anunţaţi că prietenul lor tocmai plecase de-acolo, fără să lase nici un indiciu unde-ar putea fi găsit. Virgil s-a înfuriat în zadar pe rude că nu-l putuseră reţine la prînz cel puţin pe prietenul său, refuzînd el însuşi atunci această favoare. Dar în stradă se mai linişti. Căzu de acord să-şi caute prietenul, aşa cum îi sugeră domnul Valentin, la restaurant, însă mergînd într-acolo se răzgîndi. Fără altă explicaţie, făcu stînga-mprejur din nou spre gară, în aceeaşi direcţie fiind şi spitalul din localitate, unde se calificase pînă atunci ca soră şi Li. O găsi şi schimbînd cu ea cîteva vorbe află, într-adevăr, că Iuliu trecuse şi el pe aici, iar atunci poate ajunsese acasă, la mama ei, unde dorise să-şi vadă copilul. Bineînţeles că Virgil n-ar fi putut merge acolo. Istoria lor era lungă, mama acestei fete nu-l dorise de fapt niciodată pe el, şi era curios ! Dar Virgil nu-şi făcea probleme pe-atunci privitoare la diferenţele sociale dintre Li şi el, dintre familiile lor. Tot mentorul îi putea aduna pe cei doi prieteni la el acasă. Dînd colţul la a doua stradă şi intrînd cu Virgil pe-o ulicioară aproape, acesta îi arătă lîngă o cişmea casa. El rămînea să aştepte în stradă. Dură foarte mult, şi atunci Virgil se hotărî s-o pornească singur spre casa profesorului, gîndindu-se că cei doi îl vor ajunge din urmă. Se întîmplase ceva. Domnul Valentin pătrunsese în mica ogradă şi văzuse fumul ieşind drept în sus de pe coşul micii căsuţe a precupeţei, care era în acel tîrg mama frumoasei Li. Avansase şi bătuse la uşa minusculei căsuţe, apoi bătuse la fereastra camerei unde bănuia că se afla soba din care ieşea acel fum. Mai bătuse de cîteva ori şi la uşi, şi la ferestre şi era să se-ntoarcă de unde venise, fără rezultat. Dînd totuşi să plece, auzise parcă dintr-un beci vocea în

suferință a unui bărbat. Domnul Valentin deschisese ușa și pătrunzînd înăuntru zărise într-adevăr în fundul săliței o altă ușă întredeschisă, de care se ținea căznindu-se să se ridice un om dezbrăcat și total livid. Trecînd peste spaima de circumstanță, profesorul îl sprijinise să se ridice, dar făcînd un pas în direcția camerei din care bănuia că ieșise cu puțin înainte, cel căzut îl sfătuise să dea în lături fereastra, lăsînd și ușa deschisă un timp, și numai după aceea să-l care în odaie !

Iuliu Cosmin (el era omul căzut) o găsise pe mama celei numită Li acasă și, explicîndu-i scurt cine este, îi ceruse să-l lase cîteva ore să se odihnească, înainte de a discuta altele... Auzind că-i picase în casă chiar ginerele mult așteptat, gazda se conformase, nu fără a trage cu ochiul la musafir, mai întîi, „să-l constate". Se mutase, deci, cu plod cu tot la o vecină. În urma ei „ginerele" înfundase în așa hal mica sobă de tuci cu cărbunii găsiți lîngă pat, într-o ladă, încît ușița nu se mai putuse închide, dar el nu-i mai dăduse importanță ; se băgase sub pătură numaidecît. Adormind, visase că murea. Cum era posibil acest lucru la capătul lungii sale călătorii, prin somn, nu-și putea explica, totuși era conștient că asupra lui se exercita o ciudată agresiune din partea unei forțe care-i apăsa pieptul și-i strîngea căile respiratorii. Vrînd să strige își dădea seama unde se afla și-l împiedica orgoliul ; plîngînd în sine se trezise. Își dăduse seama pe loc. Adormise cu ușița tuciului deschisă și încăperea toată era plină acum de un fum rece și suspect. O senzație de vomă îl cuprinsese dînd de aerul proaspăt din tindă, și crezînd că prin cealaltă ușă poate ieși într-o baie se prăbușise acolo ținînd încă mîna pe clanța joasă. Mentorul ajunsese la timp. Astfel îl și cunoscuse pe vestitul arhitect de mai tîrziu. Dar nu-și atribuise niciodată meritele unui salvator. Era curios totuși de ce, regăsindu-l la Cana, în preajma arhitectului locul

său în anturajul tînărului, care insinua multă putere acum, era unul secundar, ba poate chiar neglijabil.

TREI

După Iuliu Cosmin, domnul Valentin îl reîntîlni pe Virgil. Sînt dator întîmplării de-a fi fost şi atunci de faţă. Eram pe stradă, şi un necunoscut se opri deodată lîngă profesor. Căci n-ar fi avut cum semăna cu acel Virgil descris de mentor încă din prima noastră noapte petrecută la căminul de oaspeţi.

— Chiar Virgil, dragă, în carne şi oase, preciză mentorul, însă întîmpinînd, bineînţeles, mirarea mea.

Şi străinul contribui cu umor la prezentarea ce i se făcuse:

— Mai mult oase... Cred că ne-am mai văzut undeva, adăugă el, privind insistent la mine.

Am ajuns la Terasă şi ne-am aşezat la o masă.

— Prietenul meu de la Orleanu, încercă să-i explice, inutil, domnul Valentin.

În anumite ocazii mentorul nu-mi spunea numele, ci doar localitatea de origine. Era una din ciudăţeniile acestui om, deşi în cazul lui Virgil precizarea (aveam să aflu ceva mai tîrziu) îşi avea tîlcul ei. Am stabilit cu acesta din urmă că ne mai văzusem şi altă dată la regiune, la şedinţele unde venise şi el, însoţindu-l de cîteva ori pe profesor. Se schimbase mult. Dar de fapt eu habar nu aveam cum arăta atunci. Cîţi ani. trecuseră ? m-am întrebat, şi l-am întrebat. (Fără îndoială, acceptasem eroarea de-a mă fi cunoscut cu acest om, ca pe o convenienţă de care lipsindu-l, l-aş fi supărat poate.) Domnul Valentin îmi ghici ca de obicei

gîndul. I se adresă lui Virgil, comentînd întrebarea mea...

— Au trecut cîţiva ani buni de cînd aţi plecat supăraţi de la Teţcani ; tu şi Iuliu... Parcă vă mai văd şi acum...

Virgil, ca şi cînd nici n-ar fi auzit numele vechiului său amic (pe care-l văzuse probabil ultima oară atunci), îi răspunse profesorului altceva. Terminase de cîţiva ani facultatea ; reuşise să fie repartizat „acasă". Mentorul îşi repară gafa atrăgîndu-i atenţia iarăşi asupra mea. Dar în timp ce eu mă scuzam ca de-o eroare din partea mentorului (ca şi cînd eu chiar existînd nu-mi acordam mie însumi nici o importanţă), Virgil îi confirmă acestuia că numele meu îl întîlnise pînă atunci, într-adevăr, cules şi cu literă de tipar.

— Ei, vezi, maistre, spuse învingător domnul Valentin. Domnul Holomeia te ştie, ba încă te şi citeşte...

Asta era acum. N-avea altceva mai bun de făcut un regizor în oraşul nostru decît să-mi citească mie producţiile lirice strecurate de altfel destul de rar în presa locală. Domnul Valentin nu se opri din aprecieri şi Virgil îl încuviinţa mai departe, făcînd semne cu capul. Nu mă simţeam în apele mele.

— Şi de cît timp aţi ieşit ? l-am întrebat pe Virgil, mai mult ca să spun ceva.

Domnul Valentin nu-l lăsă să-mi răspundă ; i-o luă înainte, aruncîndu-mi o privire nedumerită a propriei sale sinceriţăţi.

— Te-am bîrfit acum cîteva seri. Vezi, dragă ? Ce-ţi spuneam ? Vorbeam de lup şi lupul... Să ştii că mă bucur. Chiar aşa : cînd ai ieşit ?

— De vreo oră... am citit toată noaptea, se justifică Virgil, zîmbind, de parcă cine ştie ce lucru discret făcuse ori interzis. Dumneavoastră v-aţi mutat la Cana ?

— Sînt la capitolul forme şi formalităţi, se grăbi să-i răspundă mentorul. Păi se poate ? Voi fi şi eu într-o săptămînă aici. Am promisiuni sigure ! Sporim forţele, maistre,

mi se adresă dintr-o dată mie. Altfel, nu știu de ce am crezut că și el trebuia să roșească măcar puțin... Dar profesorul îi dădea înainte ; comenta cazul său, îl explica de ce era încă un „caz dificil".

Apăruseră tot atunci alături, urmărindu-ne cu amabilă atenție, Toni Stroescu și prietenul său Sergiu Vizanti. Ne căutau din priviri ca să poată să ne salute.

— Uite-i și pe băieți, se repezi domnul Valentin cu un gest mai amplu ca de obicei și făcu cei cîțiva pași dansînd parcă pînă în fața lor. „Servus !" îl auzeam noi acum, apăi, haidați la masa noastră și spuneți fetei să vă servească acolo cafeaua...

Băieții n-au stat mult pe gînduri și în timp ce eu mă gîndeam ce frumos îi ieșise mentorului acest „haidați", specific, domnul Valentin făcea deja prezentările.

În cîteva clipe atmosfera se învioră și soarele strălucea mai vesel acum, făcînd să sclipească porțelanul celor cinci cești unde, spre surprinderea tuturor, am găsit pe-atunci mai rar întîlnita licoare în orașul nostru numită coniac cinci stele ! Mandatarele zăriseră silueta activă a mentorului care se agitase cu un semn în direcția lor. Acest semn trebuia să însemne după aceea, în anumite cazuri, că la respectiva masă se afla cineva care trebuia altfel servit decît toți muritorii. Domnul Valentin, în schimbul acestor neînsemnate servicii, saluta sărutînd mîna mandatarelor de față cu clientela, ceea ce pentru orgoliul lor de foste contabile însemna foarte mult! Însă Virgil (probabil persoana „specială" din situația respectivă) dădu la o parte blînd ceașca lui, afectat numai pe dinăuntru că nu i se servise cafeaua cerută. Zise :

— Nu beau.

— De ce ? Faceți ceva injecții ? se lansă de la bun început greșit Toni Stroescu.

— Am spus că nu beau, i-o reteză scurt regizorul, deşi fără nervi.

— Nu bea omul, dragă, ce mai tura-vura? S-a lăsat, lămuri lucrurile cel mai în măsură de-acolo s-o facă, domnul Valentin.

Se trecu peste incident, vorbind tot el cu Virgil mai departe despre repertoriu. Însă Toni Stroescu se vîrî iar în discuţie chiar cînd nu trebuia. Căci de fapt el nici nu cunoştea pînă atunci adevărata specialitate a regizorului ; vocaţia lui.

— Ar trebui să promovaţi mai mult jazul, era el de părere. Prea se pierde în chestii de operetă musicalul nostru...

Virgil Holomeia îl privi o clipă pe Toni Stroescu în ochi.

— Ce ştii, spre exemplu, dumneata despre jaz ?

— Eu ?! se arătă surprins Toni. Apăi, domnul meu, în acest subiect eu pot să vă contrazic oricînd. Şi cu toate că era serios şi încordat, îşi ungea vorba cu miere, obişnuit să nu contrazică oameni eventual superiori lui. Pe Virgil Holomeia nu-l cunoscuse pînă atunci, dar e probabil că despre el mai auzise. Schiţă cîteva lovituri abia perceptibile pe o invizibilă tobă, folosind în locul ei masa din tablă în jurul căreia ne aflam adunaţi.

— Zău că vă contrazic, insistă Toni Stroescu, chiar dacă vedea că elanul său se cheltuia zadarnic.

Domnul Valentin îmi aruncă la un moment dat o privire despre care numai eu puteam şti ce înseamnă ; era şi reproş, dar şi milă înţelegătoare pentru băieţi : ceva ieşea rău. Dar în fond, nu eu fusesem acela care-i poftise pe-aceşti tineri neiniţiaţi în salonul conversaţiilor subtile la masa noastră !

La un moment dat, Virgil Holomeia se ridică şi repetînd zîmbetul de la început, cînd ne anunţase că a citit toată noaptea, vinovat parcă, plecă. A coborît cele cîteva trepte ale Terasei fără să se grăbească şi s-a pierdut în mulţimea

străzii ca şi cînd nici n-ar fi fost printre noi un minut mai înainte. Nu consumase nimic, totuşi pe tăblia mesei strălucea în monedă costul unei cafele mici.

Rămînea să suporte acum discuţia despre jaz domnul Valentin ; care nici nu-l petrecu bine din ochi pe Virgil şi se şi repezi asupra acestui subiect rar. Nici Toni Stroescu nu se lăsă. Pînă la urmă s-au despărţit obosiţi şi certîndu-se din cauza „regelui Louis Armstrong". Tot restul acelei discuţii eu şi Sergiu Vizanti nu scoseserăm măcar o vorbuliţă.

— Asta-i deosebirea, comenta mai departe mentorul cînd rămase pe stradă cu mine, nu reţine esenţa, spiritul lucrului. A şti date şi nume nu-i important totdeauna ; n-are liantul necesar, sufletul care alcătuieşte lucrul ! Apăi aşa, dragă, eu nu discut, în definitiv, şi c-un puţoi ca Toni ! Cel despre care vorbeşte el poate fi oricine, însă nu-i marele rege al jazului, nu... în nici un caz...

Mă văzu trist deodată ; plictisit.

— Ştiu, trebuie să te retragi. Eu zic, mîine, să ne vedem tot dimineaţă. Poate-i facem o vizită lui Virgil acasă. Apăi lasă, dragă, că-i trece lui supărarea de azi cînd i-oi spune cum i l-am pus la punct pe nechemat ! Şi sunt obligat să-i prezint mamei sale omagii şi s-o cunoşti poate şi dumneata pe Iana...

Rostind numele fetei pe care eu o văzusem nu de mult la cabană, o singură dată, şi cu totul întîmplător, glasul profesorului mi se păru transformat ; devenise ironic. De altfel puţin mai încolo mentorul preciză :

— Domnişoara Luciana Ionescu... Aşa să ştii... tovarăşe !

Şi avu un rîs scurt ; mă uitasem la el cu uimire...

A doua zi nu l-am putut întîlni, cum stabilise, de dimineaţă, dar asta nu era vina mea. Avusese de aranjat treburi,

alergase în toate părțile. Seara în schimb am fost puși în situația să părăsim împreună căminul de oaspeți. Musafir frecvent, în naveta lui de la Tețcani la județ, mentorul se simți de la o zi la alta tot mai sigur pe el, între locatarii dormitorului comun, iar pe unii îi atrăsese în discuții ; alții se supăraseră chiar pe motivul acesta : se vorbea prea mult, timpul lor de odihnă fiind amenințat. Cineva mă reclamă administrației, bineînțeles numai pe mine. Văzîndu-mă cu bagajele-n stradă aproape, mentorul e drept se frămîntă, însă inutil. Înțelegea situația, ba o mai și comentă : „Nu numai visări, nu cu himere rezistă și-n viață leul albastru al imaginației". Îmi trebuia o gazdă ; liniște, confort cît de cît. Ei erau altceva, oameni de acțiune, călîți, obișnuiți cu acel mod de viață, noi însă... Sigur că da ! Noi eram altceva.

Tot discutînd (mentorul era în orice clipă plin de povești) ajunsesem la gară. Domnul Valentin avea să aștepte un tren, eu să nu-mi fac probleme („de mîndrie, de conștiință") ; mă puteam întoarce, dinspre partea lui, la cămin și să-i lingușesc „pe respectivii", să mă fac că-l înjur...

— Lasă, sunt sigur că te descurci...

Trenul intră în gară. Staționă un minut, ca de obicei, sau poate de data asta întîrzie, căci am avut timp să mai schimbăm cîteva vorbe.

— Sigur că da, se întristă mentorul. Pricepu ceva, căci îmi zise : Știu eu ce să-ți spun ?...

Se scuza, încercînd să deschidă ușa vagonului, în același timp promițîndu-mi ca pe-o amenințare : Poimîine sunt înapoi !

Fuseseră puțini călători de la trenul acela din miez de noapte, și i-am putut urmări care-ncotro o luase : o femeie rămase singură ; n-a fost așteptată de nimeni. Ieșise de la peron lîngă mine și acum în bulevard îi auzeam înaintea mea tocurile de la pantofi bătînd mărunt. În dreptul unei bise-

rici din capătul unei străzi s-a oprit. M-am mirat, dar necunoscuta mi se adresă chiar mie :

— Cauţi pe cineva, o adresă ?

Umbra mea poate o sîcîise tot timpul în lumina peste tot răspîndită de felinarele electrice de pe marginea bulevardului. I-am răspuns că nu caut nimic şi atunci ea m-a întrebat din nou.: cum aşa ? Uite aşa, mi-am venit eu în fire, şi i-am spus o poveste c-o gazdă rea de la care fusesem aruncat nu de mult pe stradă ; n-aveam unde locui, iar de cîteva nopţi nici nu mai dormeam, motiv pentru care mă plimbam pur şi simplu, la fiecare tren, după oamenii care coborau, să-mi treacă de urît. Femeia înclina să mă creadă. Se opri la un moment dat sub un alt felinar şi la lumina verzuie se uită şi mai bine la mine. M-am fîstîcit de privirea ochilor ei mari, şi poate de întrebările lor, mi-am cerut numaidecît iertare, fără să fi avut totuşi un motiv s-o fac.

— De ce ? a fost şi răspunsul ei. Dacă n-ai unde dormi poţi merge la mine. Şi mă cîntări iar din ochi luînd-o din loc şi mai hotărîtă după ce parcă pusese la punct cel mai important lucru.

Începu tot atunci să-mi turuie gura şi m-a întrebat şi ea de unde sunt şi ce fac în oraşul Cana. Îi răspundeam altceva, orice, aiurea. Spre exemplu, ziceam, tatăl meu susţine că avem rude peste tot, împrăştiate în toată lumea.

— N-om fi noi acum şi puţin rude ? făcu ea şi mai bine dispusă de felul în care îi vorbea, în fond, un bărbat, dar gînditoare. De ce nu ! Lasă că avem timp să vedem.

Cînd am ajuns şi a deschis îmi spunea că de fapt am un tată inteligent. Poate fi chiar aşa. Stătea lîngă mine, desprinsă de mine prea repede, şi mă întreba mereu altceva, cu ochii, după cum trebuia să învăţ că-i era obiceiul. Dar zorii deja se iviseră.

— Să facem o cafea, mi-a spus. Mă cheamă... Elisabeta. Elis mi se spune ; Li : n-am mai băut o cafea bună de săptă-

mîna trecută. Tu, ajută-mă ! Cum te cheamă ? I-am spus că mă numeam Emil. Cunoscîndu-ne astfel, am rămas interzis. Dar a trebuit să-mi revin numaidecît. Eram ca doi camarazi de demult care ne regăsiserăm într-un oraş străin şi intraserăm pe furiş undeva să treacă noaptea. Ieşind odată cu ea din acel loc „clandestin", străina deveni vorbăreaţă.

— Aşa se întîmplă ; oamenii se cunosc cel mai uşor pe drum.

Sau :

— Apartamentul ăsta îl am de un an. Nu prea stau în el, dar plătesc la rate de mă usuc. Sînt doctoriţă la ţară şi de fapt o am şi pe mama acolo... Satul nostru e ca un orăşel...

Bineînţeles că, revăzîndu-l pe domnul Valentin, am evitat să-l mai întreb despre ciudata femeie. Îmi părea că-i greşisem chiar lui cu ceva ; el îmi vorbea uneori şi despre Li, ca mai înainte, fără să bănuiască măcar că eu o şi cunoscusem, pe numele ei cel mai întreg : Elisabeta. Cu aceasta din urmă stabilisem o întîlnire, la care nu m-am mai dus. Căci între timp m-am înfăţişat cu mentorul la Virgil acasă. A trebuit, bineînţeles, să găsim un pretext, dar acesta nici n-a întîrziat mult să apară.

Într-o dimineaţă, ca de obicei, Sergiu Vizanti, răsfoind, cum zicea el, „punct cu punct" ziarul local, găsi, în sfîrşit, o ştire care deschidea tirul ! Ştirea trata cu delicateţe „nu prea vechea sugestie dintr-o conferinţă publică, în legătură cu vechea Casă Holomeia, din partea de sud a oraşului, propusă pentru renovare pentru a fi dată în folosinţă unui muzeu de artă... Din moment ce sistematizarea propune şi amplasarea unui spital nou, cunoscuta clădire de stil din oraşul nostru n-avea nici un sens să mai rămînă spital...".

Celebrul om care scotea astfel bolnavii din „Casa Holomeia" nu rămînea anonim, căci „pastila" din care citise atunci Sergiu Vizanti era un *chapeau ;* ea deschidea coloanele unde era dat rezumatul conferinţei despre sistematizare ţinută de arhitectul Iuliu Cozmin (numele lui ţintuit aici cu acest „z" care lui nu-i plăcea) în sala mare a Teatrului. „Aşteptăm, încheia arhitectul, noi sugestii şi îndreptări privind sistematizarea, al cărei ţel ne găseşte reuniţi aici, şi reţineţi deviza mea, ca să zic aşa, de specialist : în atenţia tuturor — Tradiţia !" Încheia bine băiatul.

— Ia te uită ! făcu deodată mentorul. Va trebui să-l căutăm numaidecît pe Virgil...

Ca şi cînd s-ar fi petrecut ceva nu atît grav, cît ciudat, şi asupra lucrului respectiv Virgil avea un cuvînt greu de spus. Ceea ce nici nu era prea departe de adevăr. Dar eu nu ştiam încă nimic.

— Staţi, nu vă grăbiţi, continuă Sergiu să ne explice, lăsînd şi el ziarul din mînă.

Punerea în discuţie a Casei Holomeia, cu actuala ei destinaţie, putea deveni un scandal, lovindu-l, în primul rînd, pe Uzuc. Între domnul Valentin şi Sergiu Vizanti discuţia urmă vijelioasă, neţinînd seamă nici unul din ei că de faţă mai era cineva care nu cunoştea subiectul. Dar de ce putea ieşi un scandal în legătură cu edificiul amintit n-am putut înţelege. Domnul Valentin îl numi şi el pe Uzuc, dar nu aşa cum o făcea cititorul ziarului...

— Doctoraşul ! mîrîi Sergiu Vizanti, cu satisfacţie. Uite că-i vine şi lui de hac cineva !

Era curios. Acest „doctoraş", pînă una-alta, făcea parte, dacă mă pot exprima aşa, din cercul nostru. Era un bărbat la vreo patruzeci de ani, arătînd şi mai tînăr, cu o privire vie, pătrunzătoare, blond. Nu vorbea repezit, dar fraza deosebit de energic, tratînd, mi se părea mie, în toate cazurile,

pe cineva de sus. Cel mai des îl lua la refec pe Testuchin, dar cei doi se aveau altfel bine. Uzuc era plin de merite încă de pe timpul raionului, iar acum trebuia să şi le reactualizeze ; colaborarea lui în paginile ziarului local nu era deloc întîmplătoare.

— Prea se bagă, prea se bagă peste tot, era de părere Sergiu Vizanti.

— Ei, lasă-l dragă, pe Uzuc ; păi atunci ce să zicem de unul care nici facultatea n-a terminat-o ! Mentorul nu ştiu dacă avea acest obicei să-l lovească pe om chiar acolo unde-l doare mai tare : nici Sergiu Vizanti nu reuşise pe-atunci performanţa aceasta, dar profesorul continua, integrîndu-l cu sinceritate celor aleşi de el, pe sprînceană, să reprezinte ceva !

— He-hei, să am eu numai oameni ca Uzuc, cîte piedici din calea voastră, a tineretului, aş dărîma !

— Intelectuali ? ! Păi ce-au făcut intelectualii concret vreodată ?

— Lasă, dragă, îl potoli mentorul şi mai mult pe Sergiu Vizanti. Au şi intelectualii rolul lor în această ţară... Oraşul nostru şi el se trezeşte la viaţă din nou...

— Doctoraşul vrea poate să ne-ncuscrim iar cu blazoanele lui feudale..., mîrîi Sergiu Vizanti despre ceva foarte confuz...

— Care voievozi ? ! se miră însă mentorul. Pentru că Sergiu Vizanti pronunţase şi acest cuvînt. Erau chestiuni de culoare locală. Domnul Valentin se miră din nou. Nu-şi închipuise pînă atunci că Uzuc cobora dintr-o familie fanariotă căreia pînă şi numele îi scăzuse într-atît ! În acest ungher al istoriei locale nu pătrunsese nici erudiţia profesorului. Mi-a zîmbit vrînd să mă facă atent.

— Va trebui să-l căutăm numaidecît pe Virgil, îşi aminti îndată ce ne-am descotorosit de Sergiu Vizanti.

PATRU

Domnul Valentin încurcă pe puţin trei-patru străzi pînă să dăm în cea căutată. În urma lui, mă gîndeam : în cine ştie ce cameră cu chirie stă ascuns fostul campion, deşi mi s-a spus că mergeam şi la familia lui.

Intraserăm într-o stradă foarte îngustă, ultima poate din vechiul cartier boieresc, unde cu greu s-ar fi mai strecurat astăzi chiar şi o gabrioletă trasă de doi armăsari nervoşi ; drumul era foarte stricat, părăsit, gardurile din jur lăsate.

Urmînd acel drum am ajuns printr-o deducţie misterioasă chiar în faţa casei lui Virgil. Nu arăta deloc rău ; dimpotrivă ! De jur împrejur o livadă în cea mai superbă ruină vegetală o separa de orice intruziune a vieţii contemporane. Pe cealaltă parte a micii străzi părăginite, un şir nou de case dădea socoteală altei vremi.

Fabulam. Virgil este, fără îndoială, un om curios, peste măsură de original. Uitam că noi căutam atunci un om căruia nu-i anunţaserăm cel puţin intenţia de a-l fi vizitat acasă.

Un drum pietruit ducea în mijlocul micii jungle la casa aceea care-mi părea cel mai minunat lucru văzut pînă atunci în oraşul Cana. Ne-am învîrtit multă vreme în jurul clădirii cotropite din toate părţile de arbori grei, pînă cînd am descoperit uşa de la intrare. O nouă alee cu prundiş, străjuită de un gard viu, pleca de aici, ducînd într-o altă direcţie, în fundul curţii, unde, probabil, era o ieşire „secretă". Căci acolo vedeam un grad viu şi mai înalt, măcinat pe alocuri de uscăciune, bine mascat de măceşi şi plante agăţătoare. Ne-am fi putut strecura prin acea parte a curţii şi noi fără să mai fi căutat atît.

Totul respira aici o tăcere ciudată, puţin sîcîitoare. Eram în faţa unei bijuterii de casă, locuită, credeam eu, de fan-

tomele stăpînilor săi de altădată. Dar acolo trăia Virgil, același Virgil care în zilele noastre deținuse gloria de renumit pugilist, iar acum era încadrat pe state la teatrul din oraș ; casa lui avea ceva care o distingea de oricare alta din tot orașul, un lucru pe care-l privisem din depărtare și pînă atunci fără a face vreo legătură cu viitoarea mea cunoștință. Micul ei turn se vedea din oricare parte a orașului ai fi privit în direcția parcului public (vechile Grădini ale Bîrnovoaiei), el răzbătea victorios deasupra copacilor parcului și a livezilor din jur. Pe Virgil mi-l apropia acum și mai mult locuința lui. O clădire curată cu etaj și turn, cu țigle roșii și coșuri grele din cărămizi, cu antene pe acoperiș și cu ferestre imense, mai ales la etaj și turn. Casa părea decupată, astfel, dintr-o fotografie englezească, sau farmecul i-l dădea tocmai sălbăticia vegetală din jur. La intrare nu era scris numele nimănui, dar existau două sonerii.

Am sunat. O tăcere de gheață respiră din interioare. Nimeni. Am sunat încă o dată și încă o dată. Încercă și mentorul ambele sonerii. Mă privi nedumerit și am dat să plecăm. Atunci zării sub masiva ușă din lemn de stejar cu tăbliile sculptate în afară colțul unui plic, o scrisoare sosită poate cu poșta cea mai recentă. Demonul curiozității mă împinse la faptă, dar aplecîndu-mă să trag plicul afară, sub privirile încurajatoare ale mentorului, lovind în același moment ușa, credeam eu mult mai grea, cu capul, aceasta își scăpă din yale lunecînd spre interior. Ridicai plicul fără să-mi dau seama că de pe ultima treaptă a unei scări interioare cineva mă privea fix. Era Virgil. El întinse mîna și i-am dat plicul, roșind. Dar nu zise nimic. Învîrti scrisoarea pe amîndouă părțile, apoi o deschise. Nu părea prea emoționat de conținutul ei, așa cum nu fusese surprins de apariția noastră. Virgil semăna aici, în siguranța cu care ne întîmpină, mai mult cu acela din povestirile mentorului decît cu regizorul ridicat parcă, atunci cînd îl cunoscusem la Terasă, după

o boală grea. Aruncă imediat scrisoarea jos şi ne pofti zîmbind, însă distant :

— Intraţi, poftiţi ; poftim, domnule profesor...

Jos, la piciorul scării, unde-l găsisem pe ultima treaptă pe Virgil, într-un hol destul de strîmt, se afla o masă cu un singur picior. Lîngă masă era numai un scaun.

— Luaţi loc şi ne scuzaţi, zise Virgil. Suntem la prînz. Voi termina numaidecît.

Virgil urcă şi noi ne-am pus pe aşteptat. Mentorul se aşeză. Sprijinit de scară, priveam fila scrisorii desfăcute care căzuse din zborul ei la piciorul mesei. De sus, dintr-o încăpere aşezată deasupra scării, se auzea zgomot de tacîmuri, o discuţie care se purta la masă între doi sau trei oameni. Prînzul lor se lungea. Am început să privesc în jur. În spatele scării de care eram sprijinit se afla o încăpere cu uşa dată în lături. Camera era ca o verandă circulară în exterior, cu jumătatea de sus a peretelui din sticlă, pe care o acoperea o grea draperie. Acea cameră poate comunica în turn cu alta asemănătoare. Între cele două camere, prin absida răsucită a scării căzu peste fila scrisorii deschise de la piciorul mesei o pată de lumină. Am văzut că puteam citi conţinutul acelei scrisori de pe prima ei filă chiar din poziţia în care eram fără a face nici o altă mişcare în plus. Virgil reapăru în capătul scării, sus, şi mă vedea încă o dată pătrunzînd în intimităţile lui. Îmi zîmbi.

— Ia şi hîrtiile alea sus. Hai, poftiţi... Şi scuzaţi-ne...

— Apăi, dragă, zise mentorul dezmorţit, nici un fel de scuze ; de la masă nu te ridică nici generalul, în armată.

Mă văzu în incertitudine şi îmi făcu semn cu mîna să ascult de porunca celui de sus. Scrisoarea pe care am ridicat-o avea rîndurile ordonate fără nici o grabă, ca din partea unei femei obişnuită de ani de zile să-şi împărtăşească astfel gîndurile, iar plicul era iscălit la expeditor de un nume cunoscut mie nu prea de mult timp : Elisabeta.

Virgil a coborît şi a închis uşa de la intrare. Apoi ne-a ajuns îndrumîndu-ne să depăşim etajul lipiţi de peretele ce îngropa scara ca într-o absidă. Ajungeam astfel în turn, care începea cu o nouă uşă crescută din acelaşi trunchi al puternicei scări. O obsesie de recluziune înăbuşea locul deasupra etajului. Încăperea din turn era amenajată pentru artist, servind totodată ca atelier şi salon. Pe fereastra imensă vedeam planul întreg al curţii comunicînd din această parte cu grădina publică a oraşului. În interior, pe peretele care încadra imensa fereastră, erau aşezate rafturi de cărţi, iar sub fereastră o masă la fel de mare, cu planşetă, şi alt birou lipit de ea pe care stăteau fel de fel de hîrtii, abţibilduri, albume de artă, lămpi fotografice şi de birou, alte aparate greu de descris. Camera, cu peretele circular în afară, aici avea numai trei laturi. Pe una mai era un mic ecran cinematografic, lipit de alta se afla un dulap înalt de forma unui fişet, iar pe ultima se îngrămădeau cîteva tablouri, unele abia începute, lăsate neterminate ori afişate aşa de gustul unui anumit gen de artă. Pe o masă aparte fuseseră aşezate pe o tabla de argint cîteva ceşti de cafea şi alături un coş cu fructe. Masa aceasta era şi cea mai mare din toată încăperea, confecţionată dintr-o singură blană de brad şi acoperită cu o stofă de catifea decolorată care fusese cîndva verde. Cînd intrarăm, o femeie în vîrstă aşeza la masă, turnînd cafeaua în ceşti. Lîngă masă nu era nici un scaun ; ele se găseau răspîndite peste tot în imensul atelier. Înălţimea acestui atelier părea şi ea apreciabilă. Femeia în vîrstă era mama lui Virgil. Îl temperă pe mentor, care se şi repezise la mîna ei. O distincţie simplă la această femeie mă făcu să-mi aduc aminte de acele doamne din lumea lui Lev Tolstoi, aşa cum le văzuse în timpul lecturii imaginaţia mea. Mie distinsa femeie îmi îngădui să-i ating dreapta cu buzele, apoi ocupă unicul fotoliu din încăpere. I se cuvenea. Zîmbi iar senină şi conversaţia începu.

Se vedea că mentorul nostru nu-i era o cunoștință întîmplătoare.

— Tînărul scrie versuri? îl întrebă pe acesta, evident despre mine, făcîndu-mi astfel intrarea în societate fără vreo altă pregătire.

Mentorul se grăbi să-i dea binecunoscutul răspuns:

— Prietenul meu de la Orleanu...

Senina femeie încuviință numai cu ochii, semn că înțelesese. Mentorul nu se lăsă, folosind conversația astfel începută...

— Știți, înainte de-a ne hotărî să vă facem acest deranj am citit în ziarul local despre propunerea arhitectului Cosmin în legătură cu folosirea fostului castel regal.

Termenul „regal" îl auzeam prima oară aici. Doamna se dezvinovăți într-un anume fel, cu delicatețe.

— N-a fost propriu-zis un castel, cu atît mai puțin regal, însă pe noi toate astea astăzi nu ne mai privesc. Poate sînt noile treburi ale arhitectului Cosmin. A trecut pe la noi... Știi, monsieur Strupinceanu, timpul...

Virgil, ridicîndu-se vădit indispus de acest subiect, ne făcu semn în direcția ceștilor de cafea, ridicînd una din ele pe o farfurioară și îndreptîndu-se înspre ecranul imensei ferestre ale cărei draperii se aflau trase de o parte și alta. Mentorul continuă:

— Oricum, doamnă, e o măsură istorică, știm și noi ce a lăsat acolo armeanul, cît v-ați sacrificat...

— Noi am fost prinși în anii din urmă de altfel de treburi, monsieur Strupinceanu. Sacrificiu? Ce fel? Cine se mai ocupă astăzi de artă? Și dacă o face, cît sacrificiu, cum zici mata, mai pune în ea? Acum mă interesează bărbatul meu de acum. Copiii sînt mari și pot spune, de altfel, băiatul... Casa de care vorbiți n-a fost niciodată a regelui, nu știați? O, eu nu am fost acolo decît chiriașa unei iluzii. Poate a

devenit între timp o chestiune istorică... Cîte nu devin istorice...

— Mamă, o întrerupse Virgil, domnul profesor n-a făcut decît să-ţi aducă o informaţie.

— Mulţumesc.

Vîrstnica doamnă se ridică, dreaptă, repetînd ca la început ritualul salutului de la curtea ei. Îi reţinu mentorului mîna în mîinile sale, iar mie îmi lăsă încă o dată plăcerea de a-i atinge dreapta cu buzele. Se retrase zîmbind şi mai senină.

Lui Virgil nu-i convenise cum a decurs conversaţia. Despre „chiriaşa unei iluzii" dintr-un anume „castel" pînă atunci nu ştiusem nimic, nici despre sorgintea acestui Virgil. O întreagă istorie adunase familia lui pînă la noi. În apropierea oraşului se înfiripase în anii de demult o aşezare mai întîi în jurul unei turme, cu timpul lăţindu-se pe un şes lung, între cele două dealuri ale căror coame ajungeau pînă la porţile oraşului... Localităţii acum i se zice Orleanu, şi la fel i se spusese poate păstorului întemeietor. Oameni proşti, care nu ştiu pronunţa bine, i-au zis din te miri ce lui Orleanu, Urleanu, şi de aici, credeau unii, i se trăgea numele cel de astăzi, căci pînă nu de mult localităţii i se spusese Urlaţi. Încă îi mai spuneau la fel cei bătrîni, şi într-un loc, după ce ieşeai afară din oraş, se mai găsea un indicator de şosele cu acest nume. Peisajul trebuie să fi fost acelaşi de la început, o vale adică, deschisă mult pînă la Orleanu, localitate uşor legănată între dealuri cu viţă de vie şi salcîmi. Însă Urlaţi n-a putut deveni în nici un caz din Orleanu, trecînd chiar şi prin Urleanu, şi atunci se găsi altă explicaţie. La o mie opt sute optzeci şi patru, se ştie, se instituise Domeniul Coroanei şi în cele o sută optsprezece mii două sute optzeci şi şase de hectare pentru „patronul suprem" intraseră şi hectarele de păşune de pe

acest şes gras aparţinînd într-un timp unui Roznoveanu. Pe timpul lui Ferdinand de Hohenzollern şesul a început să fie exploatat pentru agricultură, ca moşie regală, şi în capătul respectivei moşii luă fiinţă un orfelinat. Orfelinii, graţie regală, erau, zice-se, unii strănepoţi ai eroilor de la Plevna, Griviţa şi Smîrdan, urmînd să fie, la fel, nepoţi şi fii nefericiţi de-ai celor căzuţi în războaiele balcanice pînă la primul mare război... Tradiţie orfelină. Aceşti oameni din rezervaţie, născuţi parcă din sînul Naturii însăşi, se deosebeau prin o disciplină ca de copii de trupă de oamenii împrejurimilor, căci învăţau la orfelinat meserii, lucrînd totodată şi pe moşia regală ca argaţi. Cînd trebuiau să se însoare orfelinii erau sloboziţi şi luau fete de prin sate. Nu se aşezau prea departe de rezervaţie, primind şi cîte puţin pămînt de pe coastele laterale ale moşiei, şi alcătuind astfel noua vatră Urlaţi. Pe una din aceste coaste, mai sus şi de noile acareturi ale foştilor orfani, în umbra unei livezi arătoase fiinţase o dată un sat denumit Slobozia, vorbind de la sine despre natura sătenilor lui. Un incident din acea vreme mută satul în vale. Într-o noapte de înviere, cînd toţi oamenii lui se aflau în biserică, nişte străini sau răufăcători i-au pus foc şi atunci cei mai fricoşi, închipuind într-acestea un semnal ca din partea regelui, socotiră că era timpul să se apropie şi ei de Domeniu ; mîna de lucru a orfelinilor pulverizaţi prin sate devenise precară poate şi din lipsa războaielor în ultima vreme... Atunci satul cel liber din umbra arătoasei livezi începu din acea primăvară să se mute, cerînd pămînt în arendă de la Domeniu în schimbul cîte unui alt loc de casă pe noua vatră a aşezării denumită simbolic Urlaţi. Peste vetrele stinse ale Sloboziei în următorii ani s-au pus vii şi păduri de salcîmi. Arendaşii cei noi şi mărunţi luau fălci de pămînt în parte, înscriindu-se pentru aceasta în registrele unui administrator regal unic, ajuns prin partea locului cine ştie de pe unde, mai întîi el însuşi traistă-n băţ, încălţînd opinci mari

din piele uscată de bou și poreclit, fiindcă Dumnezeu îi uitase măsura, „Lungulescu", numele lui de drept fiind altfel, Haralambie Holomeia. Într-o viață de om reuși să se boierească, adăugînd lîngă Orfelinatul agricol primul conac de pe vale. La intrarea în odăile acelui conac își pusese în cui opincile mari din piele de bou și sumanul de slugă, ca semn pentru fii și nepoți de unde plecase, unde ajunsese prin vrednicie. Administrase el singur moșia regală întinsă pe tot șesul de la Orleanu și pînă la Cana, neștiind nici o boabă de carte, și își luase soție o fată de neam, Ruxandra... „Lungulescu" la începutul carierei lui ca vechil n-a fost mulțumit de hotărîrea slobozenilor de-a strămuta satul în vale. Din bătrîni se păstrau povești despre marea asprime a veneticului în primele zile ale bejăniei. „Nimeni nu v-a chemat, îi suduia el pe oameni. Ați venit să urlați în robie. Și livada o mai puteați face la loc...". Biciul lui plumbuit, cu trei șfichiuri, scotea și sudoare și sînge din om. În jumătate de veac numai el cumpără tot mai mult pămînt, pe care-l lăsă urmașilor săi deveniți cei mai puternici pe toată valea. Inima lui adîncă și aspră nu-l iubise pe rege, aflîndu-se fără știrea cuiva la întrecere cu acel neamț, traistă-n băț ca și el, însă adus de vînturi la noi de pe alte meleaguri... Iată, acest Haralambie Holomeia, zis „Lungulescu", a fost primul strămoș coborît în această vale al lui Virgil...

Vechilul, călărind toată moșia întinsei văi, și-a mutat cu timpul cucoana la oraș, căci avusese fii. La a treia generație acești fii deveniseră cărturari întreprinzători la Curte, aprigi ca și bunicul lor de pe șesul Domeniului. Toți veneau cu strălucite studii din Germania, și unul a fost un renumit avocat cu procese la Haga, iar altul s-a făcut remarcat ca arhitect. Avocatul, în urmă s-a tras la țară, preluînd în gospodărire mai intensivă moșia bunicului, iar fratele lui, arhi-

tectul, îi trimitea la moşie din cînd în cînd un fiu de a patra generaţie, arhitect şi acesta, cu studii în Italia, dar în treburi de lume mai uşurel, pînă ce chiar acest fel de treburi îl încurcară de tot. Moşierul de la Urlaţi, fratele arhitectului de la Curte, fostul avocat cu procese la Haga, s-a numit Henric Holomeia şi nepotul său a fost Costin Holomeia, tatăl acestui Virgil actual, trăind poate şi azi la Paris.

S-a zis despre Costin Holomeia c-ar fi apărut la Domeniu mai întîi în urma unui scandal de alcov de la Curte, trimis de regină să ridice aici un castel, un „Pelişor" în pustiul ţinut, şi era cu mulţi ani înaintea celui din urmă război... Pe parcurs, „comanda" regală fusese revizuită, dar tînărul arhitect cu capul doldora de marele său proiect (cu care probabil trebuia să reintre în graţia Curţii) se adînci şi în viaţa locală, băgîndu-se pînă la gît într-un altfel de politică decît aceea a partidului de partea căruia combătea unchiul Henric (numit de tot satul Urlaţi mult mai simpatic : moş Harea), cu atît mai de neînţeles pentru „moşneag", cu cît noua politică a nepotului înclina către niscai muieri fără neam, optînd în final pentru una singură : fată a bietului albinar de pe mult înfloritoarea moşie a „moşului Harea", albanezul Naum. Domnişoara Lavinia, fata crescătorului de albine din Urlaţii acelor vremi, scăldată pesemne de pruncă în miere (altfel de unde atîta dulceaţă pe gustul boierilor), avusese o singură conversaţie cu arhitectul cel tînăr lîngă stupi, printre flori, şi de atunci umbla zvonul că ceea ce nu reuşiseră subţiratecele odrasle din protipendada Bucureştilor sau de pe la moşii, din împrejurimi, săvîrşi în necunoştinţă de cauză o ţărancă ; lucru, desigur, exagerat, căci fiica albinarului avusese bunul simţ ori şansa, ori cine ştie prin ce mister, reuşise să fie la acea dată una dintre puţinele bacalaureate de pe vale, şi la ce o ţinea, deci, tatăl ei printre albinele lui cu o hîrtie de rang atunci dacă nu

să-l încurce chiar pe seducătorul tînăr cunoscut prin împrejurimi ca fiind de nesubjugat! Asta se întrebă şi îşi dete răspunsul singur „moş Harea", îngrijorat că aventura zăpăcitului de nepot, luînd proporţii, l-ar fi putut compromite în ochii celor de-o samă cu el de pe vale... Or, Costin nici după mustrările de rigoare nu se trezi din sublimele lui visări alături de domnişoara Naum. O „răpi" în curînd, ducînd-o cu el la „castelul Urlaţi", în toţi acei ani cît a şi durat neobişnuita construcţie pe un şes altfel neatrăgător, iar lumea se minuna cum trăiau ei uniţi fără cununie, la marginea lumii, slujind alţi dumnezei, ai patimei şi ai nesăbuinţei. Cînd termină edificiul, Costin Holomeia plecă prima oară după mai mulţi ani pînă la Bucureşti şi de acolo călători la Paris, cu gînduri ştiute numai de el, uitînd deodată (se va vedea că nu de tot însă) şi de frumoasa lăsată pe şes, în mijlocul pustiei, într-o casă abia terminată, de-o măreţie aici fără nici o noimă...

La Paris, găsind un client bun de prin partea locului, vîndu castelul. „Domnişoara Lavinia" ar fi rămas poate pe drumuri, de n-ar fi intervenit tot atunci „moşul Harea" cu îndreptări asupra cărora, de-a lungul anilor, s-au spus pe vale tot felul de lucruri.

Virgil povestise tot timpul. Tot ce spunea el avea legătură şi cu trecutul acesta, care deodată mă fascina, fără să-mi pot explica de ce. Prin fereastra imensă a camerei din turn pătrundeau primele umbre ale unei înserări grăbite. Virgil străbătuse tot timpul camera cu paşi mărunţi, dar elastici, într-o nervozitate abia schiţată mai mult de gesturi decît de-acest obicei de-a te plimba de colo pînă colo cît timp vorbeşti, întîlnit şi la alţii. Acum se oprise cu faţa la ecranul ferestrei prin care în fumul înserării puteai privi toată valea, pe deasupra oraşului, şi dincolo de rumoarea lui. Dar

cred că eu mă înşel. Mai aproape chiar, sub fereastră, era parcul (fostele grădini ale Bîrnovoaiei) şi în latura lui dinspre Virgil fuseseră amenajate spaţii de joacă pentru cei mici. Pe o bîrnă cît latul unei palme de bărbat zdravăn, însă ridicată suficient de la sol şi îndeajuns de lungă pentru un exerciţiu complet de echilibristică, o fată se căznea să treacă o probă pe care singură şi-o impusese. Un băiat îşi oferea mîna şi umărul să se sprijine de el, dar fata refuza, dînd din mîini cu îndărătnicie, pînă ce, pe la mijlocul cursei sale, îi căzu totuşi în braţe. Virgil, privind scena, zîmbea. Mi-am dat seama de asta cînd, înainte de-a pleca, m-am ataşat lui, ca din întîmplare, lîngă fereastră, la o ultimă ţigară ; i-am recunoscut şi eu pe protagoniştii scenei din parc... Însă numele lor n-au fost rostite atunci la Virgil. Ele erau ale Ianei şi Iuliu Cosmin.

CINCI

Către toamnă sediul grupului nostru se mută în Rond. Aici se jucau popice, table, şah, remmy. Găseai şi ziarele la zi. Un fel de club.

Era tot atunci cînd pretutindeni se vorbea despre focul pus undeva, într-o ţară ireală aproape, de forţe răuvoitoare. Ideea unei excursii în străinătate o avu Alioşa Testuchin.

— Mergem la faţa locului, se hotărî el, şi umbla să ne convingă pe fiecare de necesitatea acelei „ieşiri".

Toată lumea de altfel era agitată ; un poet local tipărise o inepţie intitulată „Boul albastru", despre care Toni Stroescu spunea c-ar fi trebuit subtitrată — „poezie" — cu respectivele ghilimele, alţii vorbeau despre o cotitură şi-n felul nos-

tru de a simți de acum înainte chiar fapte neînsemnate. Cine putea fi numit în orașul nostru „Boul albastru ?“ Cineva din conducere i-ar fi dat următorul răspuns unui subaltern scandalizat : — „Uită-te în oglindă !“ „Vară de tot“, numi Alioșa Testuchin acel timp inutil. Domnul Valentin mai lupta să devină și el cetățean al orașului nostru. Dacă nu reușea deodată, asta se datora încă unor încurcături „de dosar“ ; chitanțe vechi, rău achitate, „din trecut“, cum spuneau cei mai mulți. Și cu toate acestea, cînd se întîmpla să fie de față în Rond, optimismul lui îi contamina pe băieți.

— Am îndrăznit, ne spunea el. Decupase dintr-un ziar „fotografia momentului“ și ne-o arăta nouă, celor mai tineri, de parcă ar fi fost un document adus de la Polul Nord. Avea lacrimi în ochi.

— Dar de ce nu îndrăznești și tu să te miști de la Tețcani la județ ? îl lua peste picior doctorul Uzuc.

— Doctore, eu nu glumesc, făcea mentorul, în astfel de situații, vărsînd lacrimi fierbinți. Dumneata nu știi ce înseamnă, pentru că da, vorba tineretului, în timp ce noi sufeream dumneata făceai rechiziții de palate... că n-ai fi putut trăi decît tot ca fanarioții matale... haida, că știm noi...

Osul domnesc, chipurile, Uzuc, nici nu roșea, pentru că era suficient de roșcovan și așa.

— Nu știu nimic, domnule ! Ce te aștepți poate ?

— Doctore, suntem la o mie nouă sute, însă... șaizeci și...

— Lasă-mă, domnule, dumneata n-ai fost clar niciodată.

Domnul Valentin se muta atunci lîngă noi, „tineretul cel drag“. Alioșa Testuchin turna gaz pe foc :

— Mergem în excursia aia... V-ați făcut formele ?

Nemulțumit și plin de harțag, domnul Valentin se ridica în picioare ; vroia să se facă văzut !

— A căzut, sigur că da, oligarhia raională ! Raionalii ! urla el cît îl ținea gura înspre Uzuc. Raionalilor !

Cîteva capete se întorceau şi din alte părţi ; era lume în parc peste tot. Triumfător, mentorul explica pentru noi ceva foarte interesant... deşi, cine îl asculta ?

— Ştefan cel Mare era ocupat să-şi refacă biata lui ţărişoară, şi în acest timp satele s-au urnit de o groaznică veste. Se aprindeau focuri pe vîrful munţilor. Era cel mai rău semn al vremii. Voievodul otrăvea iar fîntînile şi dădea foc la sate. Avea el un scop. Hoarda, cît era ea de aur, se împiedica totdeauna de această „armă secretă" a domnului nostru. Şi cînd birui, domnul nu l-a ucis pe Sion Sidi Ahmed, că-i era frate Marelui Han, şi, răzvrătindu-se, mai tîrziu l-ar fi scăpat chiar el de acela, devenindu-i ca nou han prieten, dar pentru pruncii ucişi ai Moldovei Domnul Ştefan cel Mare şi sfînt îl jertfi în faţa norodului său şi a solilor Marelui Han pe Mamac cel Tînăr, ca să ştie şi acel han ce se putea întîmpla cu toţi acei care vin să ne calce...

— Straşnică pildă, sărea Uzuc, scuipînd alături, peste parapetul din două leaţuri, drept în lac.

— Doctore, nu-i frumos, se aşeza între ei Alioşa. Profesorul are dreptate : i-am dat la fund lui Mamac, mama lui... Mergem în excursie ?...

Nici de revelion n-am plecat în acel an din oraş. Apăruse în grup unul nou, care mergea mai ales cu Ozane. Se numea Dan Perţa. Era ţigănos, lipicios, fără răbdarea de-a lăsa să i se vadă singure calităţile, căci şi le înşira el, inventînd copios ; rudă de lacheu, asta părea. Nici Toni Stroescu şi nici Alioşa Testuchin nu l-au putut înghiţi. Şi cu toate astea, veştile pe care ni le aducea din prea multe părţi erau totdeauna proaspete, deşi povestite după un anume tipic. Toate păreau nişte grozăvii !

Fiind, în fond, muzician, spunea el, dar ca practician şi muzicant cîntase în noaptea de Anul Nou la Vatra Dornei, la Cazino. Era foarte credibil ce povestea. Ascultam cu atenţie.

Îi întîlnise acolo pe Iana şi pe Iuliu Cosmin. I s-au părut fericiţi. O dansase pe Iana şi el şi se împrietenise cu arhitectul. În fond ei toţi erau din acelaşi oraş. Iuliu Cosmin nu prea dansa, dar în schimb ştie să se-mbete straşnic. Nu credeam ?! Totul de altfel fusese : straşnic ! Iana şi arhitectul, la un moment dat, au dispărut, şi el trebuie să-i fi urmărit. Căci urmau alte poveşti. Nimeni n-a ştiut că ei îşi serbau, în definitiv, sfîrşitul logodnei, insinuînd un fel de *o primă noapte a nunţii !* Dar cum ? Dacă noi credem că el ne minte, n-avem decît să ne mai informăm. Arhitectul îşi luase viitoarea soţie din mijlocul mulţimii destul de ostentativ. Ea tocmai dansa. Cunoaştem parcul, probabil, cu brazii încărcaţi de omăt, şi era o noapte fantastică, ningea cu o măreţie ca-n basme, iar cei doi înotau prin zăpezi, îmbrăţişîndu-se şi au ieşit pînă la urmă dintr-un pat din acestea, ca Jordan şi Maria, ne aducea Dan Perţa aminte (nu ştia dacă noi citisem) de *Cui îi bate ceasul* de Hemingway.

— Tu crezi în prostiile colportate de ăsta ? mă întrebă plictisit Toni Stroescu.

— Uneori poţi să crezi în orice, i-am răspuns.

— Nu-l vezi că deliregză ?

— S-avem răbdare, nu-l întrerupe, îl rugai eu.

Urmau şi mai mari grozăvii. Ieşiţi din patul de zăpezi alţi oameni, cei doi organizară în aceeaşi noapte, spre ziuă, noi surprize întregii cabane, unde ocupaseră şi ei din timp o cameră. Dan Perţa văzuse cu ochii lui tot spectacolul, ba mai şi participase la el.

Ultimul act avusese loc pe podul puţin arcuit peste rîul parţial îngheţat, acoperit însă din abundenţă atunci cu zăpadă. Iana ieşise şi ea, mai întîi la fereastră, înfăşurată în albul unei hermine, şi le zîmbise tuturor. Zănaticul soţ recitase, provocat cine ştie de cine, *Mănuşa* de Schiller, aşa cum

o cunoaştem cu toţii din traducerea lui Eminescu. Dar atunci încă cineva avusese proasta inspiraţie să arunce de pe pod cîteva portocale pe stratul gros de zăpadă care acoperea rîul, amăgindu-i pe privitori în privinţa stării sale reale de îngheţ. Arena era pregătită.

O frumoasă mînă scapă de pe marginea de-altan
O mănuşă, drept la mijloc, între tigru şi-ntre leu ;
Însă dama, Cunigunda, zise-atunci, bătîndu-şi joc,
Cavalerului Delorges :
„Dac-amorul ţi-e fierbinte cum te juri în orice oară,
Să te văd,
Mergi, mănuşa de-mi ridică !"
Cavaleru-aleargă, iute se coboară
În grozava prejmuire, calcă sigur, fără frică
Din mijlocu-acestor monştri
Cu-a lui degete-ndrăzneţe el mănuşa de-o ridică.

Iuliu Cosmin se repezise primul şi după el Dan Perţa. Cei doi se alungau ca doi hocheişti dezgolind ici colo rîul îngheţat mai ales pe margini. Mulţimea îi urmărea : care va culege mai multe portocale ? Fusese totuşi un moment „de gheaţă". Dan Perţa, cu o singură portocală în mîini, se retrăgea din spectacol, lăsîndu-şi adversarul să se întindă el singur lacom de înmulţirea trofeelor. Gheaţa pîrîise şi mulţimea o clipă amuţi. Arhitectul plonjase, reuşind să se salveze la timp, totodată culegînd din valuri ultima portocală... Se scutura de zăpadă pe malul rîului, unde-i reuşise atît de utilul salt... Strigătul general fusese de data asta de satisfacţie. Iana apăruse şi ea pe pod. Omul care urma să-i fie soţ (în curînd şi oficial) îi întinsese cele cîteva portocale. Faţa lui exprima poate binecunoscutul final al legendei :

Cu mirare şi cu groază
Damele şi cavalerii l-au privit,

Însă foarte liniștit
El mănușa o aduce înapoi.
De-a lui laudă e plină orice gură,
Cunigunda îl privește cu o gingașă căldură
Ce-i promite că norocu-i e aproape.

Iuliu Cosmin văzuse atunci în mîna iubitei sale o portocală străină. Lumea se strînsese în jurul lor.

— Ce-i asta ? o întrebase scurt.

— O portocală, îi răspunsese Iana, alintîndu-se.

Dar arhitectul, luîndu-i din mînă fructul străin, îl aruncase peste pod. „Prostii, stupizenii încurajate de literatura unui bineștiut autor...", se auzise glasul cuiva care asistase, din mulțime, la toată scena. Era, probabil, un critic literar sau cam așa ceva ; oricum, cineva din Constanța...

Nunta celor doi avusese loc la sfîrșitul lui februarie. Dan Perța ne povesti, în același stil, unele amănunte despre cununia civilă a „originalilor" de la Anul Nou. Petrecerea nu s-a făcut însă la Holomeia, dar nici la Cozmini, în afara orașului, la Răcoroasa. Muzicantul nu văzuse la nunta lor măcar „picior de rudă"... Sau, nu ; își dădu seama, în ultimul moment, c-ar fi greșit spunînd lucrul acesta...

Ceremonia avusese loc la Palat, unde mai ființa încă, în hol, expoziția de arhitectură Iuliu Cosmin, deși o văzuse pînă atunci și cine nu-și dorise lucrul acesta. După schimbul celor doi „DA", rostit de miri, invitații fuseseră conduși pentru șampanie la Terasă. Mandatarele luaseră mai mult ele inițiativa unei mese pe cinste, cu vin negru și gustări consistente... asta, șampania, și niște fursecuri (comanda mirilor) erau numai un moft... auziseră ele (sau se documentaseră în mod expres) ce se servea la bufetul instituției de care aparținea nașul...

Încă de la şapte seara, cînd Aula de la Palatul Culturii aştepta ticsită de lume sosirea mirilor (căci într-adevăr s-a cam aşteptat), una dintre mandatare propusese închiderea cofetăriei şi a localului în general, însă cealaltă se opusese categoric. De ce? „Vom închide, spusese ea, atunci cînd îşi vor trimite oamenii să ne anunţe că la primărie totul e gata. Aşa se obişnuieşte. Datoria noastră este să fim pregătite." Cealaltă nu mai insistase, dar cu de la sine putere micşorase deverul, primind de la nouă în sus numai copii pentru vînzare de dulciuri.

Se făcea nouă şi douăzeci de minute şi abia dacă se vedeau primii oameni ieşind din Palat... Însemna că ceremonia se apropia de sfîrşit. În curînd Iana urcase la Terasă cu un trandafir prins cam strîmb pe rochia ei de mireasă, la braţ cu Iuliu Cosmin. Urmau nevestele celor mai importanţi oameni care luaseră parte la cununie. Căci naşii erau soţii Poenaru, ingineri ei înşişi. Socrul mic, Ionescu, dispăruse. Iuliu Cosmin părea tandru; Iana îngîndurată. Alte rude nu erau prezente de nici o parte, dacă nu socotim acel „ceva", ţinînd de neprevăzut, care se ivise numaidecît să zgîrie doar puţin oglinda serii în care toate se vedeau prea minunat. Dar amănuntul scăpase atenţiei, mai ales a celor care cu atîta zel pregătiseră totul. În emulaţia generală (se cînta „Mulţi ani trăiască!", se ura pe o sută de voci), nimeni nu mai ţinuse seamă că ultimul copil servit, o fetiţă de aproape şase ani, rămăsese acolo lîngă tejghea cu o ciocolată ieftină în mînuţă, dar privindu-l de departe, întrebătoare, şi foarte curioasă, pe Iuliu Cosmin.

— A cui este fetiţa aceasta drăguţă? întrebase fotograful Negru Benu, îndreptînd către ea aparatul său.

Atenţia tuturor fusese concentrată o clipă înspre tejghea, dar fetiţa văzîndu-se astfel privită o zbughise afară. Pe terasa întroienită o aştepta, ieşită atunci din pămînt sau numai de sub zăpezi, mama ei, care nu era alta decît, aşa cum ne încre-

dința, povestindu-ne, Dan Perța, o colegă de-a lui Uzuc, doctoriță și ea, doamna Elis Novac.

— Iuliu Cosmin a văzut-o pe aceasta ? l-am întrebat eu.

— Nu știu, n-am mai fost atent. Cred că văzuse fetița, oricum însă era prea ocupat, nu i-a dat nici o importanță...

ȘASE

Fiind mai pe urmă în parc, cu Ozane (era vară acum, dispăruse de multișor din oraș muzicantul, subiectele lui despre „marii îndrăgostiți" le uitasem, căci fusesem mutat peste noapte, la sugestia nu știu cui, din postul unde-l avusesem șef o vreme pe Iuliu Cosmin), l-am văzut la un moment dat pe una din aleile vecine pe Toni Stroescu, de data aceasta cu Aurel Hodoș, vărul său și pictorul grupului. Toni strigă ca de obicei : „Hello !"

— Cum, voi nu știți ? se arătă ofensat pictorul, după ce făcurăm joncțiunea trecînd peste rondul cu flori, ca să ajungem mai repede pe aleea lor.

— Chiar nu știți ?! întrebă pictorul încă o dată, mai nedumerit. La noi în oraș, urmă el, are loc dintr-un moment într-altul vernisajul unei expoziții de pictură și acuarelă a unui pictor din București ; un pictor adevărat. Ne explică mai exaltat acest lucru, ferindu-se parcă de-a nu fi învinuit el însuși de-așa ceva.

— Chiar ?! se miră cu simpatică naivitate Nelu Ozane.

— Cred că nu vrei să spui că nenea Zigu Podaru nu-i cel mai mare acuarelist român în viață ? îl întîmpină, să-l moralizeze la timp, Toni Stroescu.

— El e ? se interesă Ozane, de data asta cu alură expertă. Haideţi, băieţi, să-i facem public şi noi, se arătă generos şi mai departe. Dar nu era propriu-zis cazul. Festivitatea începuse şi luau parte la ea diferite persoane, între care i-am zărit pe Poenaru şi Ionescu. Era a doua lor ieşire publică, împreună, după ce tot la fel apăruseră şi la celebrarea cununiei civile a Ianei cu Iuliu Cosmin. Arhitectul în schimb nu putea fi văzut şi el aici, căci lipsea. Erau la vernisajul expoziţiei acuarelistului din Bucureşti (care expunea totodată uleiuri groase în compoziţii exagerate) persoane oficiale, public divers. Deodată artistul, din spatele şirului din faţă, fu auzit :

— Valentin ! Unde eşti potaie ?

Doi ochi şi mai speriaţi sub lentilele unor ochelari uriaşi îl căutau pe profesorul Strupinceanu. Nu ştia nimeni din cei prezenţi ce rol i se rezervase strălucitului om din ţinutul nostru în acea ocazie. El trebuia să prezinte expoziţia, deci pentru asta s-ar fi cuvenit să se afle aliniat de la început în rîndul din faţă, ca la o primire pe aeroport ; cînd colo, mentorul nostru cine ştie pe unde umbla !

Apăru, în sfîrşit, numai în cămaşă, cu o cravată, se vedea cît de colo, împrumutată atunci, căci era înnodată pe fugă ; îi lipsea haina de la costum şi o înlocuise cu o flanelă subţire, încheiată în faţă cu nasturi. Îşi netezea din mers părul, nestingherit de masiva prezenţă, în faţa căreia de altfel şi începuse a vorbi, aruncînd mai întîi cîteva vorbe mai vesele, un mic flirt „artistic", ceva în genul „o expoziţie se reprezintă ea singură, dar pe artist îl vedem mai rar, deşi Zigu Podaru nu se expune el prima oară la noi, hă hî hî, el s-a mai expus şi în alte situaţii..." Domnul Valentin chiar se amuza, totuşi, devenind serios, o scăldă timp de zece minute în faţa microfonului în cei mai savanţi termeni : artistul matur, „meşterul", acuarelistul fin, portretistul de forţă, autorul unor sarcastice compoziţii în care linia e trasă cu pasta

groasă a caricaturii, dar și rîurile de albastru, irizările bătînd în roșu, forța acestor griuri ultramoderne etc., și mai presus de cuvinte se oferi să-i însoțească pe vizitatori în fața fiecărei pînze „cu puținul științei mele", dar și cu marea pasiune de cunoscător a lumii artistului... Se pornise într-adevăr la vizionarea fiecărei lucrări în parte și mentorul putea fi auzit exclamînd el însuși în fața unor tablouri, neomițînd să-și exprime regretul că „acestor frumuseți nu le este dat totuși să fie gustate de vulg!" Cîte cineva din public mai strănuta, însă mentorul o ținu mai departe așa, pînă cînd, ca o elice de împrumut a aeroplanului plin de curioși, se opri. Nu era nici un accident la bord; toți pasagerii însă îl părăsiră...

Scurta agapă care urmă în foaierul de sus al Teatrului, supranumit „Sala de aur", amestecă graiurile și deschise inimile. O atmosferă de sărbătoare, cum nu mai văzuse pînă atunci orașul nostru (mă refer și la calitatea sărbătorii), o împrăștiau mai ales cele două mari candelabre cu ciucuri de cristal, aprinse excesiv, fără a se ține seama de economii, căci directorul Teatrului era povestit peste tot ca un mare zgîrcit al administrației sale. Noi, cei reuniți mai întîi în parc, profitînd de lunga plimbare a mulțimii printre tablouri, ne-am retras încă de jos, să răspundem cu un plus de atenție invitației „pentru partea a doua" făcută și nouă chiar de artistul Zigu Podaru, unchi sau văr el însuși, înțelegeam, al celor doi verișori: Aurel Hodoș și Toni Stroescu...

— Veniți și voi, băieți! Sus e și-o gustărică... Imediat începem. Ceva mai tîrziu ne înființarăm acolo. De data asta nu pictorul ne întîmpină, ci din capul scării, explodînd ca o sticlă de șampanie atunci desfundată, ne ieși înainte cu toate goarnele inimii sale cîntînd, mentorul, deosebit de fericit, aflîndu-se în cea mai strălucită formă. Mă băgă numaidecît

în atenţia unor necunoscuţi, şi, desigur, nu mi-au scăpat Poenaru şi Ionescu...

— Prietenul meu de la Orleanu...

— El e? se făcu a nu fi ştiut pînă atunci un lucru atît de important cineva dintr-un anturaj oarecare, în faţa căruia ajunsesem cu defilarea, şi eu mă simţii marcat pentru tot restul serii de aspra batjocură din glasul lui.

Mă aşezai, în sfîrşit, lîngă fragila fiinţă visătoare a unei fetiţe cu păr lung cînepiu, despre care abia peste cîteva ceasuri aveam să ştiu c-o reprezintă pe una din cele două „fete" aduse cu el la Teţcani de la regiune... Era la agapa pricinuită de un eveniment ca acesta, cea mică, fiica „Mamaiei", Crina, deci, cam bătătoare la ochi cu fustiţa ei scurtă, şezînd picior peste picior şi fumînd după preferinţă ţigări superlong, extrase nonşalant din pachetul inginerului Poenaru, lîngă care, de faţă, era şi soţia. Îşi făceau semne discrete, în schimb, el şi Ionescu. Soţia lui Poenaru se stăpînea, făcîndu-se neatentă. Mentorul cred că scontase pe un anume efect, scoţînd-o în felul acesta în lume pe „fiica" lui, despre care pînă atunci nimeni nu ştiuse nimic... Acum el îl introducea în atenţia unui important personaj pe Ozane. Personajul se vede că dădea speranţe oricui; în fond, el era acolo la o petrecere. Ozane începu să-i vorbească, iar noi, grupul, îl ascultam, gravi:

— În oraşul Cana, spuse el, străduindu-se să fie, ca la un examen, cît mai concret, s-au născut oameni care au adus ţării mari laude prin faptele lor. N-am putea face oare şi noi ceva?

Ce?! s-au uitat pătrunzîndu-l pînă-n sînge ochii acelui om. Un grup statuar, în memoria lor, o luă pe departe amicul învăţat, bineînţeles, de mentor, sau o revistă, trimestrială la început, care să ne exprime şi s-o numim „Vestitorul de luni", cum erau, bunăoară, *Les causeries de lundi* ale lui Sainte Beuve, care să dezgroape uitarea... să... îîî... Noi, tinerii suntem gata de aceasta (corect ar fi fost poate: pentru aceasta) să

contribuim ca şi-n alte dăţi, cînd noi, tinerii... O luase pe fraze ! Omul era dezamăgit, deşi nu se arătă. Expunerea lui Ozane i se păru, desigur, prea metaforică. Bazaconia cu „Cozeriile de luni" ale lui Sainte Beuve îl uluise ; nu reuşise măcar să se amuze. Mentorul totuşi fusese de părere ca Ozane să bage în intervenţia sa şi ceva franţuzesc : Fii atent şi pronunţă ceva „străin" ; el a călătorit mult în vest...

Chestiunea era următoarea : atît de tare-l presa pasiunea scrisului pe mentor, atît de tiranică, încît încerca oricum, atunci, de exemplu, folosindu-se de Ozane, dar altă dată încercă şi prin alţii...

Isprăvind de vorbit, omul, plictisit de cele ce auzise, îl privi totuşi cu simpatie pe Ozane. Acest important personaj apăruse la noi după succesive specializări în centre mult mai puternice (reţinusem chiar de la el acest termen : centru), iar ultima oară trăise într-un oraş care îi avea „pe un Jula, pe un Miron", unde tineretul o lua totuşi mai încet. Era de părere să facem şi noi mai întîi o brigadă artistică. El era inginer, nu putea spune că se pricepea cel mai bine. Totuşi : Statuile mai tîrziu. Sau, în sfîrşit, dacă doream statui... Eu unde lucrez ? m-am pomenit întrebat tocmai eu care stăteam deoparte şi m-am fîstîcit. Nu lucrez, ca atare, la uzină ? ! Venindu-mi în fire, am îngăimat : — Sigur, eu sînt de acord, nepreaştiind de fapt cu ce căzusem aşa repede de acord. O, da ! Cu brigada. Aspecte de criticat erau şi la instituţia noastră. Cîţiva se prăpădiră de rîs, domnul Valentin mă luă însă pe după umeri, scoţîndu-mă de acolo. Văzîndu-mă atît de pierdut, mă încurajă sărutîndu-mă din senin pe amîndoi obrajii. Totodată îmi zise :

— Ce-ţi spuneam, e un sufletist şi vă iubeşte ; iubeşte tot ce e tînăr şi proaspăt, dar, fie-ntre noi vorba, Ozane a cam scăldat-o...

— Dar noi, combătea de alături micuţa Crină, în conversaţie cu altcineva, suficient de tare să poată fi auzită de multă

lume, noi nu ştim să ne preţuim talentele... Am fost astă vară la Eforie Nord cu Valentin şi „Mamaia", unde am făcut cunoştinţă c-o baletistă care iese mult dincolo...

Şi luă din pachetul altcuiva acum o nouă ţigară (Poenaru probabil pe-ale lui şi le retrăsese), pe care se şi repezi să i-o aprindă cu prea multă eleganţă un actor local, altul decît cel ce o asculta.

— Nu ahvem shimţul vhalorilor noastre, se sclifosea mititica, sigură pe ţigările invitaţilor.

Proprietarul ţigărilor se ridică, lăsînd pachetul aproape gol pe masă. Aruncînd o privire peste genunchii cam prea mult dezgoliţi ai aprigei contestatare, îl văzui zîmbind celor din jur cu tîlc...

Nu fără haz, mi-a spus nu ştiu cine, îl întrebă a doua zi Poenaru pe Ionescu :

— Cine era aia care nu-şi mai lua mîna de pe pachetul de ţigări al directorului nostru ? Chiar şi nevastă-mea s-a supărat puţin. Au adus şi dame acolo ?

Ionescu auzise că „tovarăşa" era soţie.

— A cui ?

— Este soţia profesorului Strupinceanu...

— Nu fiică ? Mie mi-a spus fiică...

— Fiică sau ce i-o fi, a plictisit oamenii toată seara. Om aproape de vîrsta mea şi nu ştie ce vrea !

— Cum aşa ? se miră fals Poenaru. Vrea să lase învăţămîntul ; m-a întrebat dacă nu-ţi trebuie unul cu munca culturală...

Inginerul izbucni mai departe în rîs.

— Lasă-l că-şi vine el singur în fire, mai îngăimă Ionescu.

, Inginerul căzu de acord. Însă mentorul chiar întîmpina probleme cu venirea lui la judeţ ; n-avea post ; i se refuzase şi ultima soluţie, propusă de el însuşi...

— Pentru că s-a îmbătat ca un prost, de-aia, îşi dădea ifose Crina după ce în aceeaşi seară mai trecuse pe la o cunoştinţă „cu Valentin", s-o ia pe „Mamaia", care-i aşteptase acolo, iar apoi se legănau amîndouă în trenul de Teţcani, ea povestind...

Mentorul mai rămase.

— Sunt sigur cine mă coace, presupunea el acum, faţă de mine. Eram pe stradă.

— Nu ştiţi nimic, i-am răspuns eu.

Îl conduceam către miezul nopţii la gară. Profesorul se hotărîse să plece totuşi la Teţcani şi el, deşi spusese la început că va rămîne la mine.

Era zăpuşeală încă din iunie. Domnul Valentin şi-a desfăcut toţi nasturii de la cămaşă, dar deodată îşi aminti :

— Nu ţi-am dat dumitale cravata mea ?

— Mie ? !

— Dar ce Dumnezeu am făcut eu cu ea ? !

Se învîrtea pe loc căutînd să-şi aducă aminte.

— La vernisaj o aveaţi...

— Nu era a mea aia... Ştiu ! Acum ştiu ! Straşnic bărbat Zigu ! Ştii unde-am fost ?

— Nu ştiu.

— Apăi vezi, maistre, că stai prost. Ne-a dus acolo Neculăiţă Duină.

— Chiar el ? ! Eram sigur că mă minţea. Îl întrebai încă o dată.

— Întocmai, mi-a răspuns el.

— Dar unde-aţi fost ?

— La Grigoriu. În pivniţe...

— Păi vedeţi. Şi mai puneţi problema cine vă coace...

— O, de asta sunt sigur, mă luă el mai departe, pe dinainte.

— Nu ştiţi nimic, repetai eu, să-l provoc.

— Şi acum unde mergem ? întrebă el.

— Să mirosim trandafirii. Eu zic să mergem totuşi la mine...

— Nu, mergem la gară. Mai ştiu eu încă un tren...

Începea să-şi revină din oboseală.

— Straşnic bărbat, repetă el, despre Zigu Podaru.

— Şi acum ce-o să faceţi ?

— M-au dat la creaţie pînă la urmă. Apăi, maistre, ştii că eu din probleme din astea mi-am făcut o vocaţie !

Ştia chiar atunci deci. Şi începu să rîdă.

— Ştiu, i-am răspuns eu.

— Stai ! Ce ştii ?

Dar n-am mai apucat să-i răspund.

— Să ştii, reluă obsedanta problemă a eşecului său cu ziarul (asta se luptase de fapt să obţină : un post la ziar), să ştii că totul provine din partea acelui fin blestemat al lui Poenaru. Însă directorul lor, ai văzut ? Ce băiat ! El mi-a aranjat dincoace totul. Şi să vezi încă la ce nivel !

— Adică ce fel ? Cine să v-o fi făcut ? căutam eu deslu-şiri în problema iniţială.

— N-a fost de acord.

— Cine ?

— Iuliu Cosmin. Arhitectul. Ăştia e poeţi, zice, nu e *inspectori*, ce te legi mata, unchiule, la cap cu elementul ?

Şi mai departe îmi povesti cum îl primise „tovarăşul Prim"... Ghiţă Cozmin.

— Nu l-am mai văzut de mult timp pe arhitect, încercai eu, timid, să readuc discuţia de unde plecase.

— He, he ! Nu se lasă băiatul... lucrează tare... Ştim noi fenta cu Bucureştiul...

Eu pînă atunci nu ştiusem nimic. Chiar nimic.

ȘAPTE

Abia la întoarcere, în drum către casă, m-am gîndit mai serios la Iuliu Cosmin. În cartierul „Parc", dincolo de Grădinile Bîrnovoaiei, se construiseră blocuri turn și nu case cu unul sau două etaje, propunînd, cum visase arhitectul, stilizarea vechilor case boierești de altădată, dispuse pe nivele „vizuale", în așa fel ca dintr-o piață centrală aceste nivele (largi platforme totodată cotropite de grădinile existente) să fie văzute în forma unor ciorchini multicolori ca niște grădini suspendate... Viziunea era prea artistă. Ceea ce ar fi putut fi, așadar, un astfel de ciorchine, o astfel de platformă cu grădini și cu case, un „nivel vizual" va să zică, se înfățișa mult mai concret, deși într-un ansamblu nedefinit încă, sub forma unui trapez cu latura mare deschisă. În trapez, aproape întregul spațiu forma un fel de „piazza", dar în afară numai curba blocului în care locuiam și eu comunica direct cu Grădinile Bîrnovoaei. O ușoară iritare mi-o crease faptul de-a nu fi putut intra în bloc decît prin ușa din spate, căci intrarea principală rămînea închisă, cu spațiul verde înfrățindu-se pînă sub pietrele treptelor, din proiectata, probabil, „piazza". Iarba verde și straturile care mărgineau aleile din acea parte a vechilor Grădini ale Bîrnovoaiei au fost măcinate tot timpul de nenumărate cărări, după direcțiile în care se grăbeau să apuce ziua, dar mai ales noaptea, locatarii noștri. Nu era un aspect civilizat, însă ușile de la intrarea principală a blocului stăruiau să rămînă închise. Spațiul verde din acea parte respira o sănătate de invidiat față de bietele straturi ale parcului public.

Ocupam în noul bloc o garsonieră. Ușa camerei mele comunica direct în hol, însă fereastra dădea înspre apartamentul Elisabetei, alias doamna Elis Novac. Deveniserăm, cu alte cuvinte, vecini. Îmi spusese la început chiar ea că era doctoriță la țară. A trebuit să aflu singur că spitalul de la Tețcani

nu era decît o filială a spitalului nostru judeţean, aşadar, doctoriţa lucra ca şi detaşată în el. Şi uneori rămînea în oraş cîte o săptămînă, atunci făcînd cele mai multe gărzi la spitalul nostru. La Teţcani, unde îşi şi începuse cariera medicală, prima dată ca simplă soră, doctoriţa de-acum se-ntorcea cu mîndrie, totodată era firesc să se simtă bine acolo unde trăia restul familiei sale.

Mă obişnuisem cu absenţa ei. Iată de ce într-o noapte, cînd am văzut una din camerele de la apartamentul ei luminată, mă mirasem ca de un lucru nou. M-am răsucit cine ştie ce fel în somn şi mă trezisem cu ochii loviţi de lumina care venea din fereastra ei. M-am ridicat din pat şi am deschis la mine. Cineva fuma liniştit în balconul doctoriţei ; lăsase de fapt uşa de la balconul ei deschisă şi lumina ajungea foarte puternică pînă la mine. Mi-am aprins o ţigară văzînd foarte clar din întuneric la lumină. Îi atrăgeam atenţia lui Virgil Holomeia că mai eram pe-acolo şi eu. Dar el nu avea în această privinţă nici un secret. Urca poate la vechea lui prietenă seara tîrziu şi rămînea să-şi petreacă restul nopţii în apartamentul ei, după ce doctoriţa pleca la spitalul rural cu noaptea în cap. A trebuit să înţeleg cu timpul că acest ritual avea loc o dată pe săptămînă, cînd Elisabeta se retrăgea, sîmbătă seara, în oraş şi pleca la ţară, la fel, luni dis-de-dimineaţă.

Atît eu, cît şi regizorul ocoliserăm, însă, o vreme să discutăm despre acest subiect. Totuşi taina aceasta pot zice că ne-a apropiat definitiv. Ne vedeam uneori mai ales la întoarcerea noastră acasă prin parcul public numit Grădinile Bîrnovoaiei. La început, fiecare din noi s-a ţinut tare. Vizitîndu-l altcîndva şi acasă la el împreună cu mentorul, ar fi existat măcar acest subiect de discuţie, ce mai face ăla, dacă i se aprobase transferul, deşi cred că Virgil Holomeia ştia dinainte mai bine ca mine toate aceste lucruri. Însă tăceam.

Se întîmpla uneori să intre el primul în parc, dar de fiecare dată ne salutam cu ceremonie, puţin comic, iar Virgil Holomeia avea umorul de-a se feri într-o parte, să-mi lase mie loc să păşesc în parc primul :

— Vă rog, zicea el, şi politeţea lui devenea uşor ironică.

— După dumneavoastră ! replicam eu, fiind cîteodată în ton, dar altă dată, surprins, nu apucam decît să rostesc umilitul cuvînt : „Mulţumesc !"

O luam fiecare în direcţia lui, eu grăbindu-mă totdeauna fără alt motiv decît stîngăcia la care mă supunea zi de zi ritualul de la intrarea noastră în parc ; orarele noastre coincideau.

Odată m-am uitat îndărăt. Virgil Holomeia făcu la fel, ba îmi şi zîmbi, iar de a doua zi ritualul s-a desfăcut în rigiditatea lui. Nu spun că totul a avut loc imediat, dar în zilele următoare mă lua parcă de mînă, să intrăm împreună pe porţile cele mari ale parcului.

— V-aţi mutat lîngă noi ? întrebasem eu, bucurîndu-mă acum de atenţia lui ; dar cunoşteam dinainte cel mai adevărat răspuns, de vreme ce fiecare ne urmam de la intrarea în parc drumurile în direcţii diferite. Regizorul ştia la ce mă refer.

— Vin *acolo* uneori, zise văzînd că taina lui, dacă era o taină, luase deja căile lumii, prin mine, sau poate nici nu-l incomoda cel mai mult acest lucru. „Vin acolo uneori" era ca şi cînd ai zice : „Cumpăr ziare din colţ de la voi" sau „Pînă mă scol, pîinea de la chioşc de la noi se termină". Mă întrebă el pe mine ceva mai interesant :

— Ce faci, altfel ? Chiar scrii de zor ?

— Să scriu ? EU ? !

— Ce te aperi aşa ? Fiecare facem ceva.

Iată un lucru care pînă atunci nu-mi trecuse prin minte : simplitatea cu care un om trata îndeletnicirea scrisului ca pe ceva normal. I-am răspuns :

— Încerc, dar nu știți ? Scrisul e meserie grea !

Se uită numai o clipă în ochii mei, întrebător.

— Așa ? Păi dumneata gîndești serios !

În cîteva zile l-am avut musafir. Apoi din nou. Tot ce vorbea noul meu prieten nu avea nici o legătură cu lumea în care concret ne mișcam eu și el, deși toate porneau de la aceeași lume. Lua însă chitara mea, un hîrb achiziționat mai mult de decor, căci eu nu cîntam la nici un instrument, și, acordînd-o mult timp, simula pînă la urmă un fals acompaniament cîntecelor sale destul de ciudate, unde cîte un nume cunoscut răsărea ca o floare aprinsă pe învolburarea tulbure și înceată a unei ape întinse. Cînd termina, căzînd parcă din cer pe pămînt, mă întreba ceva de obicei străin mie, înveselit că nu știam ce să-i răspund, și dispărea, ca să reapară cu regularitate în zorii zilei de luni, cînd știam că-și petrecea restul nopții de duminică la Elisabeta, pentru el Li, pentru toți ceilalți doamna Elis Novac.

Primul lucru de care mi-am dat seama, așadar, în acea zi, după noaptea petrecută mai mult pe drum, pînă la gară, cu mentorul, a fost că Virgil Holomeia n-a mai trecut pe la mine. Mă trezisem tîrziu, după opt. Ridicîndu-mă în picioare pe pat, am dat fuga la fereastră, s-o închid, și am văzut ușa de la balconul Elisabetei deschisă, bătută la fel, foarte ușor, de vînt. Dar nu mă puteam înșela. Era ziua aceea, era luni dimineață. Zăpușeala din timpul nopții adusese în zorii zilei o mică furtună ; plouase ; vremea la începutul verii atunci se strica repede. Ajunsesem totuși acasă înaintea ploii și adormind visasem un lucru ciudat : o dansatoare îmi explica „poantele" ! Cum să nu știi ? ! se mira ea. Baletul începe cu asta... Lumina, ca o lanternă albastră, îmi intra vie în vis. Fata se dezbrăca... Acest pas nu era reu-

șit... fugeam... era frig... vînt... Adormisem, bineînțeles, cu fereastra deschisă.

Dacă Virgil o sfîrșise încă o dată cu Li, asta nu mă va împiedica, mi-am zis, să rămîn mai departe prieten cu amîndoi. Cred că așa îmi venise ideea să-l caut chiar atunci pe Virgil la vecina mea.

Mă îndreptam către locuința doctoriței fără cine știe ce complexe, sigur fiind că o voi găsi acasă ; la primul colț, intrînd pe aleea vechiului tronson al blocului cu apartamente proprietate personală, am simțit o furnicare de nervi în abdomen, ca o presimțire.

Pe scară l-am întîlnit pe Iuliu Cosmin. Nu-l mai văzusem de cînd îmi fusese șef în sectorul de arhitectură și sistematizare al primăriei locale. Abia cu o zi înainte aflasem că el dispăruse de tot din orașul nostru și încă de mult timp. Îl revedeam coborînd scara acelui bloc. Nu arăta tocmai bine. L-am salutat. Mi-a răspuns cu un gest silențios, imperceptibil aproape. Observînd unde sun, s-a întors între etaje și vocea lui clară, puțin emfatică, așa cum i-o știusem mereu, încă de la cabană, îmi tăie un moment respirația :

— Pe cine căutați dumneavoastră acolo ?

N-am avut timp să-l mint. Timiditatea făcu însă vocea mea agresivă :

— Pe domnul Virgil Holomeia în primul rînd.

— În primul rînd ? ! Răspunsul meu i s-a părut o sfidare. Acolo stă doamna Elis Novac și nu este acasă.

— Știu.

Noul meu răspuns am simțit că-i tăia lui acum respirația, dar un moment, cît avui timpul să i-o iau înainte pe scară în jos. Nu știu dacă m-a urmat ca și mine de vijelios. Al doilea răspuns, și mai sigur, și mai exact, stîrnise un vînt și mai rău. N-avusesem nici un motiv să i-o spun, astfel, de la obraz, că umbla după o femeie care era totdeauna, în primul rînd, a celuilalt ! Or această destăinuire a unei realități

dureroase în ceea ce-l privea poate eu i-o făcusem inconştient. Toată ziua n-am mai ieşit din casă. De la fereastra mea vedeam uşa Elisabetei deschisă şi bătută de vînt, uşor... Dar nu era acasă nici cel puţin doamna Elis Novac. Şi nici măcar Li !

În curînd aveam să aflu şi prin Uzuc că acel faimos cuplu Cosmin, de la început, revenise de tot în oraş, cum s-ar zice, cu găuri cît pumnul pe fundul corăbiei lui. Dar o veste cît de cît sigură, în acest sens, mi-a dat, după ce vorbisem cu doctorul, Toni Stroescu. Se întorcea după o noapte întreagă de nesomn acasă. Avea el adresele lui. Era o femeie la mijloc, sigur că da, dar aceasta era taina lui. Plouase ca de obicei în ultima vreme către dimineaţă. Cînd ploaia trecuse şi se făcuse zi aproape, Toni Stroescu sări cîteva garduri alergînd prin grădini să ajungă în bulevard, ca s-o ia liniştit înspre casă înainte de-a se ivi primul om.

În faţa lui răsărise ca din pămînt Iana chiar în clipa cînd ostenitul de fapte erotice şi alergătorul din grădini se răsturnă peste ultimul gard drept în bulevard. La început femeia s-a speriat. Dar se dumiri numaidecît.

— O, făcu ea, înveselindu-se ; căci îl recunoscu pe Toni Stroescu. Ce surpriză ! M-ai speriat. Sau aşa se face cînd vrei să zici c-ai picat din cer ?

Se cunoşteau din copilărie aproape, ca toţi acei care, strînşi în jurul aceleiaşi vîrste, îşi petrec timpul liber într-un oraş mic. Iana urmase pe urmă şcoala de coregrafie, iar în vacanţe făcea demonstraţii, cam obosită de-atîta dans, şi la reuniuni. Toni Stroescu era partenerul ei, fiind şi cel mai înalt dintre băieţii de vîrsta lor. Se simpatizau încă de pe-atunci.

Acum Iana avea două bagaje sumare. Le lăsă în stradă şi-i întinse mîna băiatului. Nu vroia să meargă acasă, l-a

rugat s-o conducă la hotel. Poate era curioasă, fără a spune, să vadă ce ieşise din singurul proiect al soţului ei, după execuţie. S-au oprit în final drept în faţa noului hotel. Noi îl poreclisem „Faunul".

— O, ce minunat ! Nu l-am mai văzut pînă azi...

Privea blocul masiv cu o pupilă fierbinte, dilatată încă de nesomn.

— Vreau să spun că-l ştiu numai după desene. Îţi place ?

Iana se interesa sinceră de părerile fostului coleg. Entuziasmul ei n-avea margini.

— Ar fi trebuit să numiţi blocul ăsta „Iuliu Cosmin", glumise, dar se gîndi numaidecît că bărbatul ei, dînd fiinţă unui proiect de al său, reuşise. Şi femeia zîmbi îngîndurată...

— Nu mă conduci înăuntru ?

Toni Stroescu se conformă. Nu trebuia să-i ducă bagajele... îi era de ajuns braţul lui. El simţi gestul ei ca pe o provocare...

— Am ajuns, a spus Iana acum, răsucind cheia în uşă. A deschis apoi larg fereastra, a cotrobăit în sacoşă... A mai spus :

— Ce aer aici la voi !

Îl privea dulce de tot pe Toni. Spuse din nou, întrebînd :

— Stai cuminte puţin ?

Toni se aşeză să citească reclamele de tot felul de sub sticla mesuţelor joase, dar o simţi pe femeie intrînd alături ; dezvelindu-se de veşminte ; auzi duşul fierbinte — aburii calzi dezmorţeau trupul celei care venise în tren... Lovea jetul de apă cu gura deschisă, vorbind :

— Am citit în tren o piesă aiurită... sunt cîţiva Jacques, cîţiva Robert acolo... se vede c-aşa-i şi viaţa noastră, zăpăcită, mereu numai încurcături şi procese... încurcături, se destăinuia Iana cu respiraţia aţîţată. Nu s-a-mai-o-prit ; ca un cal, zise ea. (Prosopul se auzea : fîşşş, fîşş)... un cal zăpăcit care joacă într-o piaţă şi piaţa la urmă toată e pustie...

Toni tresări : „Coama calului, ca o flacără la început, la urma toată-i cenușă" ; explica Iana silabisind uneori textul interpretat. „Cred că Iuliu ar fi înțeles totul mai bine, n-ai citit ultimul *Secol XX* ?".

— Am făcut o prostie, Toni, să știi, i se confesa din baie femeia, în mod precis avînd gura plină de plîns. Tu îl știi totuși pe Iuliu Cosmin. Toți oamenii mîndri sunt în anumite privințe atît de slabi...

Un timp, nu se mai auzi nimic, dar acest nume, Iuliu Cosmin, îl trezise bine pe Toni. Iana ieșind din baie strălucitoare, încinsă abia cu-n prosop peste tot trupul, rămase uimită : băiatul plecase.

Se uită în oglindă, nevenindu-i parcă să creadă.. Cu un alt prosop își legase la fel de ciudat părul, și, singură, își păru și mai frumoasă. Desfăcu patul și se vîrî sub pătură, lăsîndu-și trupul liber de strîmtoarea acelor iluzorii turbane și chimonouri. Se urî. Plînsul o liniști foarte mult, căci ieșind de sub pătură și înfășurîndu-se tot la fel în prosoapele ei colorate, apăru în fereastră privind de la înălțime orașul, ca o stăpînă, sigură de această avere a tuturor, dar atît de singură ! Plînsul înăbușind-o din nou, i se păru totul un vis ; ca o ceață...

OPT

La sfîrșitul lui iunie se stabili definitiv în oraș profesorul Strupinceanu. Cred că a fost în curînd și o sărbătoare. În astfel de zile ne adunam de dimineață în Rond. În rest, cînd găseam timp liber, mergeam la Terasă, pe strada care taie orașul între noul hotel și Monumentul Independenței.

Vedeam lumea cum trece, cum se agită pe străzi, veneau unul şi altul, comentam evenimentele ; timpul trecea ca un veac uşor.

Îl întîlnisem în acea zi, dis-de-dimineaţă, pe Sergiu Vizanti. Stătea în parc pe o bancă în apropiere de Rond. M-am aşezat lîngă el şi eu. Vroiam să aflu noi date despre dispariţia de anţărţ a arhitectului. Sergiu Vizanti nu se lăsa totuşi prins.

— Ce, parcă tu nu-l ştii ?

Era calm, mai senin ca un prunc. Stăteam unul lîngă altul pe aceeaşi bancă şi mult timp nu ne-am mai spus nimic.

— Pe Toni nu l-ai văzut ?

Era fericit cînd îşi putea aduce aminte, spunea el, de prieteni. În loc să-i răspund, i-am spus că Virgil n-a mai dat pe la mine ; păream, fără îndoială, îngrijorat.

— A, ciocoiul tău ! Ce face ăla mereu ? Nu-l vede nimeni.

Ce ştiam eu ?

— Are treburi, i-am zis.

— Sigur că da, ca regizor ; mai citeşte... mai şi scrie... Sergiu Vizanti trase cu un ochi la mine. Apoi zise din nou :

— Greu şi cu scrisul...

Începuseră să vină şi alţii. Era ziua cuiva...

— Bună !

Se aşezaseră lîngă noi Ozane şi Regina Paraispas. Imediat după ei a picat mentorul, în acelaşi idilic tablou cu visătoarea Crină.

— Apăi, maestre, mi se adresă el direct mie, sigur că da, ne-am mutat la oraş, ce credeai numa' ; creaţia, maestre, e-n mijlocul vieţii, şi mă invită în Rond, la o partidă de table...

— Nu numa' la NUME poate mînca omul o pîine, adăugă mentorul cu subînţeles, pronunţînd, astfel, prescurtat, numele Noii Uzine Metalurgice, unde inginer-şef era naşul lui Iuliu Cosmin... Ce faci ?

Văzîndu-mă nedumerit de ceva, îmi explică :

— Sunt foarte drăguți Ozane și doamna ; stăm la ei pînă găsim și noi casă ; dealtfel, vom primi repartiție în curînd...

Abia acum mă observă parcă și Crina.

— Am venit cu toți... și „Mamaia"... Și numaidecît către mentor : Valentin, nu întîrziem, da ?

— Voi ar trebui să dormiți mai mult, le spunea Sergiu Vizanti unora de la Teatru, care se ataşaseră și ei de grupul nostru ; tot perechi. Li s-a dat casă și lor, explică el.

De obicei excludeam femeile dintre noi, dar atunci au venit cîteva. Regina Paraispas era viitoarea soție a lui Ozane. Cum îi și spunea de-acum mentorul : „Doamna"...

— Tu ce faci ? mă întrebă aceasta.

N-am spus nimic. Nu i-am răspuns ; fusesem atent la joc.

— Se joacă ; el e mic, observă, tandră, Regina Paraispas.

— Gata ! zise domnul Valentin, numai o partidă și ne retragem.

În capătul aleii pe care era aşezat Rondul se zărea silueta puternic conturată a „Mamaiei"...

Bîntuia și-atunci aceeași poveste : cu excursia.

— „O excursie minunată..."

— „Un tărîm luminat".

— „Să vedem u'uitoarea istorie..."

Erau tot atîtea aspecte, probabil, ale aşteptării celor din grupul nostru. Ozane își dădu seama primul :

— Dar Toni lipseşte...

— Chiar ! Unde e Toni, băieți ? întrebă viitoarea soție a lui Ozane.

— Umblă după cai... să le ia... făcu sec Sergiu Vizanti.

— Excursia ? ! întrebă iar nesigur Ozane.

— De la noi nu poți pleca chiar dacă vrei, îi dădu un răspuns Sergiu...

— De la noi merg numai cîțiva tovarăși...

Ozane lungi vorba rîzînd. Dar la urmă se uită către viitoarea lui soţie : Tovarăşa merge... eu, nu.

Ziua fusese nehotărîtă. Rămăsesem acolo pînă tîrziu. Copacii din parc îşi agitau şi ei crengile îngrijoraţi ; stăruia între frunzele lor un vînt rece, ca un afiş alb... Ploaia începu pe la patru. Ne-am mutat din Rond, unde apăru peste puţine clipe şi Toni. Vorbea foarte mult de excursie şi acesta ; mă ruga ca a doua zi să trec pe la ziar să-i cer lui Testuchin ajutor pentru el şi pentru Sergiu Vizanti. Toni Stroescu ştia, cînd era cazul, să se folosească de relaţii ; el nu uitase că ziaristul mă invitase cîndva la redacţia lor...

Cînd m-am dus a doua zi la ziar însă, Alioşa Testuchin nu păru încîntat că-i luasem în serios invitaţia. Nici nu aşteptă să-i spun clar motivul pentru care venisem să-l caut. Timpul îi era măsurat.

— Bine, să mergem la şeful, hotărî el.

Cît aşteptam să intrăm acolo l-am întrebat totuşi : De ce ?

— Cum de ce ?

— De ce să intrăm noi la şeful ?

— Păi n-ai venit, omule, să ne scrii ceva ?

I-am zîmbit. Mă-nţelesese greşit, dar acum mi se oferea, din senin, o şansă. Cred că l-am întrebat glumind :

— Am să pot iscăli cu alt nume ?

— A, da, mi-a răspuns el, plictisit de insistenţele mele. Poţi iscăli cum vrei, numai să nu scrii altfel... Adică să scrii bine, preciză Alioşa, căci între timp fusesem poftiţi să intrăm...

Discutarăm întîi despre „stadiile în care îşi consolidează vocaţia un ziarist", iar şeful, N. Duină, se uită ţintă la Testuchin.

— Unii îşi consolidează vocaţia ani de zile şi rămîn la acelaşi stadiu. Ai dat pentru a-ntîia „Tovtestuchin“ ? îşi întrebă subalternul...

— Dacă-mi permiteţi... mai am numai puţin... şi ziaristul ieşi.

— Are în schimb mînă bună la colaboratori, comentă şeful N. Duină în urma lui. Uite ce, se îndreptă el acum decis către mine : poţi să ne scrii cîte ceva din judeţ, dacă tot zici că mergi pe teren... Noi îţi semnăm şi o delegaţie... Drepturile, însă, la urmă.

Şeful mă luase în serios. Îl numi încă o dată pe Alioşa cu cele două iniţiale ale numelui său : A. T.

— A. T. o să-ţi vadă materialele, şi tot el le va propune secţiei ; sunteţi prieteni, nu ?

Am răspuns afirmativ, dînd din cap. Puţin mai tîrziu, povestindu-le celor doi, lui Toni şi prietenului său, despre noua mea şansă, primul se enervă. În loc să-i fi pus şefului N. Duină problema lor, dacă tot ajunsesem pînă la el, eu mă pierdusem în amănunte... personale. Treaba mea, dar acum trebuia să răspund, parcă, de ghinionul altora : actele lor nu „intraseră“...

— Tot ai delegaţia aia, zise Toni, după ce se gîndi un timp. Poţi merge tu... unde trebuie, să-i întorci pe dos puţintel. Ei se tem de ziarişti...

— Adică... de ce ? ! !

— Iote că s-a ales cu ceva..., nu se mai putu stăpîni amicul.

Sergiu Vizanti îmi luă apărarea. Se certară. Şi atunci îmi veni următoarea idee : m-am pipăit în buzunarul de la spate unde ţineam tot soiul de hîrtii şi bănuind c-am găsit acolo o hîrtie asemănătoare delegaţiei de la ziar, am scos-o la iveală, şi-am rupt-o în ochii lor...

Toni Stroescu rămase înmărmurit de ţicneala mea.

— Cum ? ! Abia ai putut s-o obţii, şi...

Se trezise. Îl luă în primire din nou Sergiu.

Mă acoperi mai la urmă pe mine cu trupul lui mare ca într-o victorioasă retragere. Toni rămînea la Terasă prostit. A întins mîna să mă reţină, dar era prea tîrziu ; m-am smucit, scăpînd de rugăminţile lui, acum. Spunea că n-a vrut, şi avea faţa îngustă ca a unui copil care a plîns.

— Ce n-ai vrut ? l-am întrebat eu.

Nu vroise s-o rup.

— Du-te la dracu', i-am mai spus, de adio.

Dar în parc i-am vorbit altfel lui Sergiu. M-am oprit deodată în faţa lui. Cotrobăisem tot timpul prin buzunare...

— Bineînţeles că n-am rupt-o.

Şi îi arătai mîndru delegaţia.

— Stai aşa ! îl rugai.

Sergiu Vizanti se făcu verde la faţă ca haina mea din doc verde. Se răsuci înlăuntrul lui mare, dar rămase cum i-o cerusem, cu jumătate de pas înaintea mea. Am pus delegaţia pe spinarea lui şi am trecut un alt nume în spaţiul lăsat liber de şeful N. Duină, să-mi trec acolo, eventual, chiar un pseudonim, dacă asta fusese dorinţa mea. I-o spusese, desigur, Testuchin, de faţă cu mine, şi eu mă cam fîstîcisem. Acum făceam pur şi simplu un furt de nume ; mă amuza ! Nu i-am spus şi lui Sergiu ce măzgălisem eu acolo pe spinarea lui.

— Cum ? ! L-ai minţit ?

Se referea tot la Toni Stroescu.

— Ce să mint ? i-am răspuns nepăsător. Chiar crezi c-aş fi avut pe cine minţi ?

Sergiu Vizanti şi-a dat seama atunci că greşise ; un timp nu ne-am spus nimic ; ne plimbarăm aiurea prin parc. La un moment dat însă prietenul lui Toni mă trezi din visare.

— Hai la popice !

În Rond i-am găsit pe Uzuc şi pe domnul Valentin, însă nu numai atît ; împreună cu ei era şi N. Duină ; ieşise de-

la ziar poate în urma mea şi se încurcase cu cei doi intelectuali mai subţiri ai oraşului nostru. Stăteau la o masă şi jucau şah iar eu m-am băgat de i-am salutat. Era o masă în stînga, locul lăsa impresia unui separeu.

— Am venit la popice, am spus eu.

— Foarte bine, făcu şeful Duină. Noi jucăm şah.

— Ia loc, agere, mă pofti Uzuc.

— Cu cine eşti ? m-a întrebat domnul Valentin. El „chibiţa".

— Cu Sergiu Vizanti, de la Cultură, au un necaz cu excursia...

— Adu-l şi pe el !

— Ce excursie ? întrebă şeful ziariştilor de la noi. Cred că aş merge şi eu într-o excursie... şah ! îşi făcu atent partenerul.

— Deci nu găsiţi nimic rău în asta...

— Dimpotrivă, mi-a întrerupt şeful gîndul, mai sunt de acord şi alţi tovarăşi, de data asta pe-un ton cam oficial. Depinde cum puneţi voi problema...

— Noi suntem tineri, m-am lingusit eu, se cuvine să fim ajutaţi...

— Şi criticaţi, tovarăşi, a rîs mentorul.

Sergiu transpira. Se nimerise acum lîngă şeful ziarului şi n-a scos tot timpul o vorbă.

— Pe unde vă plimbaţi, agere ? fu curios Uzuc. Mutînd şi el o piesă.

— Toni Stroescu spune s-o-ncepem cu sudul, i-am răspuns eu, conştient că stîrnesc praful. Au rîs toţi.

— Cine-i tovarăşul ? întrebă şeful Duină ; am auzit ceva...

— Băiat cu liceu..., l-am informat eu. Scrie destul de bine, mă lansai totodată, cu o formulă pe care N. Duină o folosise cîteva ceasuri mai înainte la ziar...

— Şi minte de stinge, se băgă iar în vorbă Uzuc ; e cam neserios.

— E un tînăr simpatic, mă ajută, fals, domnul Valentin.

— Ar trebui să faceţi ceva pentru el, i-au oprit actele, m-am întors eu către şeful ziarului, ca şi cînd făcuserăm împreună războiul...

— Spune-i să treacă într-o zi pe la noi...

— Scrie destul de...

— Bine, vedem noi, spune-i să vină !

— E cam neserios, repetă, sigur, Uzuc.

Nu-i mai dădu nimeni nici o atenţie şi am încheiat-o pe ziua aceea fericit că-i făcusem un serviciu lui Toni Stroescu. Eram absolvit de minciuna cu delegaţia ; totul fusese o glumă... Am scos-o din nou, arătînd-o şi celorlalţi, cum o completasem cu pseudonimul ales, lîngă numele scris cu litere caligrafice de mîna şefului Duină. Numele nou scris ca pseudonim între paranteze, îi atrase atenţia tocmai acestuia într-un mod neplăcut. Mă privi încruntat :

— Cine te-a botezat ?

— Eu.

Şi nu putu spune deodată : ia dă-o-ncoace, ce ne jucăm ? Prea fusesem de tot sigur pe răspunsul meu. Ceilalţi doi, Uzuc şi profesorul Strupinceanu, rîdeau din priviri. Uzuc iar nu se putu abţine :

— Am şi eu unul cu numele ăsta. Îl ţin în grădină....

— Păstraţi-l bine, i-am spus lui Uzuc.

— Vezi că te-ntreci, mi-a răspuns el, înfuriindu-se.

— Am spus să-l păstraţi bine, ce-am spus ?

Şi am dat să pun delegaţia la loc în buzunar, ceea ce i-a atras poate atenţia.

— Te crezi ziarist, gata ? adăugă, rău, Uzuc.

— Lasă omul în pace, i-a spus şeful Duină, scrie destul de... şah !

— Eu n-am spus cum scrie, se înverşună mai departe medicul. Pierdea !

— Cînd plecaţi ?

Era domnul Valentin. Intervenise la timp, întorcîndu-se în direcţia mea.

— Ce fel de excursie faceţi voi ? întrebă medicul ceva mai tîrziu. Dar acum i se adresă lui Sergiu : Să ne cunoaştem... şi i-a întins mîna peste masă.

Sergiu Vizanti îi explică serios : „Un tărîm minunat", „O vale a muzicii", „Să vedem uluitoarea istorie..." şi eu nu m-am putut stăpîni. Rîdeam.

— Şi-acum spui că eşti serios, nu ? găsi medicul un prilej să se împace cu mine. Trece-mă şi pe mine, i se adresă iar lui Sergiu Vizanti, şi imediat rîse şi el, adăugînd : fără nevastă...

— Dar noi mergem aşa şi aşa, l-am anunţat eu... în cutare loc...

— Nu-i nimic. Ea a fugit cu şoferul meu în sat la ei...

— Cînd plecaţi ? întrebă din nou mentorul.

— Poate chiar plecăm de data asta, am preîntîmpinat eu orice glumă, căutînd în direcţia şefului Duină ; era cel care-i putea sprijini pe băieţi. Acesta încuviinţă încă o dată cu capul. Îl dăduse „MAT" pe Uzuc !

— Să văd cum termină „Mamaia" ; zău că aş merge şi eu, zise mentorul. Costă mult ?

Nu ştiam ce trebuia să termine aceea. Peste cîteva clipe însă avu loc fenomenul : uşile mari ale Rondului (ca ale unui Saloon) s-au deschis şi înăuntru pătrunse ca un vînt rău femeia-tampon ; mentorul încercă mai întîi să se-ascundă, dar „Mamaia" îl zărise la timp...

— V-am spus ? mai apucă el să termine vorba. Gata, gata, am isprăvit, nu vezi că vin ?

Dar nu peste mult reapăru prin uşa din spate cu un zîmbet de copil buclucaş în priviri...

— Am şters-o de lîngă ea, îmi explică mie confidenţial. „Mamaia" e mamicuţa Crinei, cum, nu ştiai ? M-am rătăcit

printre blocuri...

— Am o garsonieră, îi răspundeam totodată şi lui Uzuc la o întrebare.

— Gata, v-aţi împăcat, observă mentorul, uitîndu-se cu simpatie la noi.

— Vine ea pe la tine, ori te duci tu la ea ? mă iscodea Uzuc despre cineva, eu făcîndu-mă că nu-l înţeleg.

— Sînt absolut singur.

— Păi nici ea nu-i ocupată. V-am văzut pe amîndoi pe stradă. Rîdea. Hai la popice !

— Vin.

Lîngă uşă Uzuc se mai opri o dată. Cînd fata din faţa uşii sălii de popice ne întinse biletele, Uzuc o pişcă făcîndu-mi cu ochiul, căci fata necheză convenţional ; cine îl cunoştea pe medic îi cunoştea şi obiceiurile... Dar bilete refuză să cumpere.

— Nu intru aşa, l-am ameninţat eu.

— N-ai să ne refuzi doar ! o implică el şi pe fată în invitaţia lui. Ne cunoaştem, preciză.

— Bine, am spus.

— O vezi des ? reluă Uzuc.

— Pe cine ?

— Să ştii că cearta mea cu ea e mai veche...

— Dar nu vă înţeleg... de cine ?...

— Înţelege şi tu, mă îngrămădi Uzuc, maimuţărindu-mă ; cine n-o ştie pe Elis Novac ; cum ! E o complexată... teribilistă...

— Greşiţi !

— Nu greşesc eu de fel ; ştiu şi de ce face nazuri...

Mai departe nu mi se mai destăinui. Reluă totuşi „afacerea" :

— Vin la tine întîmplător, spunea medicul.

— Cînd vreţi, am primit eu.

— N-am să fiu singur poate, să iasă şi mai adevărat.

Era odios. O clipă am vrut să mă împotrivesc.

— Nu zic chiar în pat... deşi...

— Bine, dar...

— Ce vrei să zici ? se răsti Uzuc. O luăm de la capăt ? Stabilirăm totul, ziua şi ora, cum va suna cînd o să vină la mine...

NOUĂ

Ultima dată Virgil a venit la mine cu Aurel Hodoş. Nu mai ieşise de mult în oraş, nici pe Li n-o mai văzuse poate de mult ; un fior de nesiguranţă îi răzbătea prin cuvinte vorbind în general despre femeie... Întoarcerea Ianei îi pricinuise unele complicaţii — credeam eu ; ori îi răscolise trecutul acela despre care n-am ştiut multă vreme nimic. Iana greşise ceva ? ! Virgil încercă, de alături, chitara, dar cuvintele îi erau, parcă, străine : „Vie cu vin bun, cîntă ! Eu sunt străjerul ei, în fiecare clipă o ud, ca frunzele ei să nu cadă. Zi şi noapte eu o păzesc ; nu sunt mîniat de fel pe ea. Cine-mi va da spini şi ciulini să mă războiesc ? Porni-voi împotriva lor şi-i voi aprinde". Cu toate acestea Virgil îmi păru indecis. Poate avea de luat o hotărîre numai a lui, şi el se apăra cîntînd. De altfel schimbă subiectul, recomandîndu-mi-l pe Aurel, ca şi cînd atunci l-aş fi văzut prima oară pe pictorul nostru :

— El a pictat, preciză Virgil, tabloul acela care se cheamă „Lupta cu forţele întunericului", despre care eu spun că pămîntul s-ar ţine în urma lui, cînd ar muri, ca o albină...

Acest poem, în fond, îmi plăcu foarte mult. Virgil îmi spuse c-au trecut pe la mine să mă ia cu ei ; n-am îndrăznit să-i întreb unde.

Ieşirăm, dînd colţul pe lîngă biserică, pe bulevard, în sens invers faţă de noul palat administrativ, care se construia încă, şi de hotelul deja isprăvit. Aceeaşi direcţie duce spre gară. E partea mai veche a oraşului, şi în zilele lucrătoare pe-acolo-i pustiu, casele coboară cîte un etaj sau două şi rămîn nişte simple case de ţară pierdute în uriaşe grădini, printre boschete şi ierburi sălbatice. Sunt sigur că nici astăzi nu s-a schimbat mare lucru aici. Într-o curte păştea iarbă verde un cal, într-alta doi băieţandri se udau în joacă la o fîntînă cu roată. Cerul amiezii era înalt şi senin, arşiţa lui avea dinţi, îmi părea prevestitoare.

— Va veni iar un pui de ploaie, deschise vorba Virgil.

— După cum se arată, remarcă şi pictorul, ar putea trece repede.

Căci aerul fierbinte al amiezii era mişcat din cînd în cînd de curenţi care făceau cîte o trîmbă subţire de colb spulberînd-o ici colea înaintea noastră. Minutarele soarelui rămîneau apoi pe loc.

Ne depărtam de acea parte a oraşului unde era aşezată mănăstirea rămasă de cîţiva ani buni fără călugări, cu un popă călugărit şi atît. Uriaşa ei curte era ca un han părăsit. Biserica zisă Domnească e veche de cîteva veacuri, ridicată aşa cum spune pisania din pronaos de unul dintre voievozii care trecuseră pe-aici, nu dintre cei tocmai vestiţi. Dar pentru oraşul nostru, sărac în astfel de zidiri, ea era încă de pe-atunci o verigă din lanţul monumentelor istorice. Din acea parte hotarul oraşului se vedea ca un ţărm drept şi adînc. La picioarele promontoriului unde se află curtea mănăstirii şi biserica îndreptată la răsărit, ca un far stins, se deschide o vale cu sate verzi, iar în depărtare se vede rîul, cum face o buclă întîi, maiestuoasă, şi se aşterne la drum,

înspre partea de sud a oraşului, la Erbiceni. Drumul rîului este împodobit de livezi şi grădini.

— Uite pădurícea de colo, rupse tăcerea pentru a doua oară Virgil, indicînd un pîlc verde tot în aceeaşi parte. Ochii lui mi s-au părut că se-aprind, privind, de o ciudată bucurie.

— Cunoaşteţi plaja ? întrebă şi pictorul continuînd descrierea unui loc pentru care anume stăteam să-l observăm de acolo...

— Odată am mers pînă aproape, i-am răspuns eu, şi le arătai firul alb al unui drum, din aceeaşi direcţie, dar nici unul din cei doi nu-mi mai dădu nici o atenţie, fiecare fiind cufundat în gîndurile sale.

— Hai să intrăm să vedeţi tabloul, ne-a propus pictorul.

Înţelegeam, în sfîrşit, de ce venisem pînă aici. Virgil, însă, nu s-a urnit dintr-o dată. Era scufundat ca într-un vis din care ieşi foarte greu, cîte puţin. Cînd vorbi din nou, ne spuse :

— La temelia acestui oraş nu ştim nici noi ce se ascunde ; tezaure mai bogate ca toată averea noastră de astăzi ; cîte civilizaţii n-a îngropat timpul sub acest val de pămînt...

— Nu te supăra, îl luă pe departe pictorul, sub casa aceea din luncă e-aşa că s-a găsit în timpul construcţiei un tezaur care a fost topit şi vîndut ca să poată fi terminat palatul ?

— De unde pot şti eu lucrul ăsta mai bine ca voi ? răspunse nepăsător Virgil Holomeia. Şi să-ţi mai spun ceva, i se adresă el de data aceasta numai pictorului, nici nu mă prea priveşte pe mine istoria acelei case...

Aurel îl privi pe prietenul nostru o clipă ca şi cînd şi-ar fi cerut iertare. Abia acum îşi dădu însă drumul Virgil...

— Sub casa de-acolo constructorii au găsit un cimitir şi-un altar străvechi. Ştiţi poate că mai întîi arhitectul fusese numit să ridice în luncă un fel de castel regal, dar comanda

i-a fost refuzată chiar după ce alesese locul... Pe-atunci nu intra în teritoriul de azi al oraşului... Dînd de acele urme străvechi în pămînt, arhitectul s-a temut că nu-şi va putea duce pînă la capăt proiectul... În sfîrşit, totul s-a legat de un fel de superstiţie, nu ştiu nici eu mai multe... O construcţie hazardată, sfîrşi el, mai indiferent ca oricînd. Probabil de asta a şi vîndut-o, după ce-a terminat-o...

Ne-am desprins din acel loc într-o tăcere stînjenitoare. Paşii noştri lăsau o cărare limpede prin iarba prăfuită. Înăuntru pereţii groşi, reci ai bisericii, mi-au creat mai întîi senzaţia că am coborît într-o fîntînă, lumina care scăzuse deodată m-a îndemnat să cred şi mai bine că eram într-o peşteră.

— Pictura bisericii este veche de pe timpul voievodului, începu Aurel. Părea travestit în ghid din călugărul care fusese cîndva, mai a'es după felul în care, de la primul cuvînt, îşi înălţă ochii căutînd bolta inexistentă a lumii dinco!o de orice ziduri.

— Eu am pictat tabloul acesta la început, urmă el, cînd chiar vroiam să mă fac pictor ; am procedat ca cei vechi, storcînd unele culori din ierburi... Stareţul de pe-atunci era om citit, dar neabătut în credinţa lui ; nu i-a plăcut că puneam prea mult roşu ! „Dumnezeu este numai senin", mă povăţuia el. Dar ce, parcă eu îl credeam ?

În urma noastră intrase în biserică preotul călugărit. Ne asculta parcă smerit, dar Aurel zise să ne cătăm de treabă ; n-avea cum trage cu urechea fiindcă era surd. Mi se adresă deodată mie :

— Uneori mă distrez ; într-un tablou oricine poate vedea mai mult decît s-a gîndit să arate cel ce l-a făcut. Aurel se uită la Virgil Holomeia insinuant. Dar precizează : cred că la fel se întîmplă şi cu lucrări ce!ebre...

Am privit bolta ca un potcap uriaş al unui nevăzut preot. Mă izbi deodată raza piezişă care pătrundea prin canatul multicolor din naos. Zîmbisem închipuindu-mi un sfînt fotograf din cer imortalizîndu-ne la Judecata de Apoi! Raza mă ajută să înţeleg primul ansamblu, deşi trecerea ei a fost scurtă. Cred că un nor subţire aluneca în dreptul soarelui în timp ce în altar călugărul deschisese o fereastră. Bolta rămînea mai departe în semiobscur şi am clipit văzînd începutul lumii ca într-un vis. Era un val roşu de sînge care striga la cer. Îngerii Domnului mi se arătau ca în ţara unui Guliver cu oştiri ţărăneşti din cartoane. Pictorul transformase fresca religioasă după motive tradiţionale tratate cu ingeniozităţi de copil. Dar ce vroiau acei oameni? Aş fi dorit să-l întreb pe pictor. Ori mai curînd tabloul îmi amintea de Moise tăind cu toiagul lui apa refluxului să-şi ducă poporul în Ţara făgăduită. Sau pămîntul făgăduit era sensul întregii istorii, începînd cu imaginaţia oricărui copil. Cred că asta era.

Tabloul rămase în întuneric şi mi-a fost jenă să-l pun pe pictor să-mi explice legenda la care s-a referit. Căci, în definitiv, îmi spuneam, orice luptă are acelaşi generic, deşi în tablou nu distingeam două tabere. Oamenii erau în aceleaşi straie, un singur val, şi, în afara coaselor, n-am observat nici un alt element descriptiv, doar culoare de sînge, culoare verde, albastru închis, iar la urmă, sus, peste capătul lucrului, un nor cenuşiu ca o emanaţie. Norul era despicat de un fulger lung într-un zig-zag, avînd unghiurile topite, şi pe pămînt un alt zig-zag, poate un rîu, era pictat la fel ca un fulger, dar cu reflexe roşii. Stăteam inutil cu ochii aţintiţi în bolta pe care semiobscurul anihila orice posibilitate de a înţelege, căci raza durase o clipă, şi atunci am privit visul, care nu-mi mai aparţinea! Luptasem singur cu forţele întunericului, aşa cum ar fi zis Virgil, să disting ceva! Mi-ar fi trebuit ochi de pisică să fi văzut capătul lumii în bolta semiobscură a

unei biserici ca de țară pictată de mîna, în fond, a unui pictor naiv. Și Virgil zise :

— Sîngele lor putea fi mai violent !

— Care ? întrebă pictorul. Cel care se scurge direct din trupuri, ori cel care curge în valuri ?

— Sîngele, repetă sagace Virgil ! Este un singur sînge în esența aceloraşi oarbe porniri ! Nici o religie nu rezolvă nimic ; culoarea dintr-un tablou, ca și forța cuvîntului într-un imn sînt în puterea artistului, care se demonstrează pe sine, acolo, sus. Zeii sunt o imaginație tandră a lumii, de cînd lumea se mai juca încă pe-acest pămînt bătrîn. De fapt, nu putem înțelege nimic fără puțină istorie, mi se adresă numai mie acum Virgil, și ai să vezi într-o zi cum se sting neamurile ; dintr-o identică pasiune, iubindu-se mult ; neatente ! Îți voi vorbi altă dată despre necesitatea legilor, se aprinse Virgil și mai mult, dar ezită ; numaidecît amuți, lăsîndu-mă, ca niciclnd pînă atunci, fără a înțelege nimic...

Afară am revăzut totul normal. Valul de sînge s-a retras. Astăzi, după atîția ani, aș putea crede că nici n-am intrat vreodată în bisericuța de pe promontoriu, de nu mi-ar fi rămas în auz, vie, neliniștea mistică și în același timp disperată a lui Virgil Holomeia. Poate din cauză că eram foarte tînăr atunci ! Era acolo, parcă, semnul legendar al legăturii cu pămîntul, al unui imperiu dispărut într-un cataclism. Dar în lumina după-amiezii de-afară îl vedeam pe Virgil sigur și calm, mergînd alături de noi cu pași egali, legați de pămînt cu o forță misterioasă. În același om exista și această putere, ținînd de un curpăn uscat, zbătîndu-se pe o mare tare învolburată.

Ziua se înclinase puțin. Se ridicau la apus nori grei. Era totul încă departe, și am mers ca atunci cînd veniserăm din oraș, într-o tăcere nestînjenită decît de frecarea pașilor noș-

tri pe caldarîm. Apoi pictorul întrebă ceva şi Virgil remarcă zăpuşeala aceea, iar eu m-am trezit întrebîndu-l pe pictor cît a costat fresca !

— De fapt n-a costat prea mult, pentru că n-a costat pe nimeni ; erau bani strînşi în cutia milei, şi biserica doar administrează banii aceştia...

— Administrează speranţa oamenilor, m-am trezit eu filosofînd, iar Virgil Holomeia zise şi el :

— Nu-i chiar aşa ; oamenii dau oricum ce le prisoseşte : unei religii sau unui moft, şi la urmă vezi că le prisoseşte totul ; nu prea avem timp... Trebuie să ajungem bătrîni pentru a fi cît de cît zgîrciţi ; şi devenim generoşi cu înţelepciunea care ne-a lipsit cînd ne trebuia cel mai mult...

De ce se-ncruntase oare Virgil atît de repede ? Dacă n-ar fi intervenit între el şi Aurel o discuţie profesională, cred c-am fi mers mai departe tot drumul tăcînd. Era vorba de o comandă pe care o avea pictorul cu Teatrul ; un decor la un spectacol ocazional pregătit de Virgil cu o trupă estivală.

— Iese la timp, n-ai nici o grijă, îl asigură pictorul. Azi poţi monta părţile pentru generală. Şi fundalul.

— Uite ce-mi trebuia mie, zise Virgil. În loc să fi mers şi eu la munte ! Iar asta după ce am muncit ca un nebun să dramatizez... *Jurnalul*... lui Gogol !

— Dar cazi bine cu Shakespeare în stagiune !

— De două ori Shakespeare ! precizează Virgil.

— Aşa a rămas ?

— Categoric ! Şi cîştig, în sfîrşit, un spectacol cu Iana...

— Bravo ! Deci o cultivi serios pentru teatrul vorbit...

— Tocmai cînd ea ţine să facă mizerii la toată lumea !

— Păi nu s-a-ntors ?

— Ba da ; prea zăpăcită...

— Îţi spun că poţi avea părţile şi fundalul...

— Dar să vezi ce probleme mai sunt, încă, se arătă în-

grijorat regizorul. Avea în regie acel spectacol și poate nu-i convenea foarte mult...

La poarta grădinii publice trebuia, ca de obicei, să ne despărțim.

Și Virgil zise :

— Să-l chemăm și pe el diseară. Adică pe mine.

— Sigur că da, mă privi cu simpatie pictorul.

— Vii ? mă cercetă numai din ochi Virgil.

— Dacă mă inviți !

— Te invităm, sublinie încă o dată colaborarea lui cu Aurel Hodoș. Și reluă : atunci pe diseară, în jur de nouă ; intrarea a doua la Teatru : cum intri, scrie „Portar", nu explici nimic, spui că te-am chemat eu, ori fă-o ca data trecută pe figurantul...

— Să-mi las părul pe ochi ?

— Lasă-ți părul pe ochi ! rîse atunci pictorul.

M-am despărțit de Virgil lăsîndu-l c-un zîmbet nedeslușit pe față. Era puternic ; mi s-a părut chiar, o clipă, mai tînăr, și mai puternic ca în descrierea mentorului, de la început.

Căci atunci a fost ziua aceea ! Trăisem în orașul Cana cîțiva ani, și tot ce fusese mai important, a curs repede în acel asfințit, pînă noaptea tîrziu... Nu eram un copil să nu-mi fi dat seama. Dar lucrurile s-au învălmășit. Mă gîndeam încă ce mică e lumea și cum se frîngea ea de firavii mei genunchi, urmărind să mă prind în vîrtejul ei. Șansa îmi surîdea.

Acasă mă uitasem în jurul meu înnebunit ; cumpărasem în ultima vreme o groază de cărți, și măcar nu le tăiasem, de-ar fi fost cazul, paginile. Mi-am amintit de excursie. Desigur, în legătură cu același Virgil, despre care știam că văzuse cîndva Parisul ! Or acesta era și visul nostru : „Un tărîm luminat", ; „O vale a muzicii" ; „Să vedem uluitoarea istorie"... Visul unor provinciali.

După tot ce urmă am coborît într-un vis straniu, un coşmar, coborîsem în hadesul propriilor noastre întîmplări, să le văd faţa încă o dată într-o lumină şi mai adevărată ; cumplită, pot zice !

Despre vis mai tîrziu însă. Şi despre tot ce-a însemnat el ca realitate. Despre toate prostiile tuturor. Despre ticăloşia unuia ; despre minciuna a'tuia ; căci dacă exista un adevăr, el trebuia înţeles cu răbdare ; dar şansa aceasta nu-i este dată oricui. Nu ştiam încă ; presimţeam lucrul acesta. Şi cred că adevărul e totuşi aceeaşi bătrînă iubire, care pe toţi ne include, mai puţin sau mai mult, în poveştile ei...

Mă gîndeam că, de-aş fi ajuns ziarist măcar, ar fi trebuit să rad şi eu cîte ceva de pe faţa pămîntului ! N-aş fi crezut că era cazul mai întîi să redactez vreo ştire puţin însemnată pentru subsolul unei pagini anonime. Nu. Căci aveam de spus unor fapte pe nume : în oraşul nostru, unde zi de zi viaţa... etc. etc. Aşa va să zică ? Cel atît de uimit de deşteptăciunea mea îl şi vedeam a fi pe mentorul nostru, profesorul Valentin Strupinceanu. Îi voi da un răspuns pe-nţeles. „Vă voi spune însă, acum, ce voi face viei mele : îi voi smulge gardul să fie păscută de vite ; îi voi surpa zidul să fie călcată-n picioare ; o voi pustii ; nu va mai fi curăţită, nici săpată, spini şi mărăcini vor creşte în ea !“ He ! he ! tinere ! îmi zîmbea, îndoindu-se, mentorul, cu imaginea căruia în acea zi alunecasem în somn ; vă grăbiţi, tineretul, he ! he ! Noi am stat în turn, voi ce ştiţi ? Însă via mea... îl mai auzea visul lamentîndu-se. Via lui ? ! Dar Uzuc ? L-am întrebat parcă atunci despre Uzuc. Care Uzuc ? ! Mentorul se nelinişti. Există o incintă sacră, i-am zis eu atunci. Numai „săli de aur“ peste tot în acest tîrg pînă mai ieri chinuit... Nu ştiaţi ? Nu ştiţi decît „sa!a de aur“ a Teatrului ? Eu cred că numele ei a fost transportat, astfel, din Castelul Urlaţi ! Pardon,

făcu mentorul ; nici un castel. Casa Holomeia, dragă, să-i spunem pe nume... De ce ? Am ştiut, însă numai cîte ceva... Vrei acum să faci totul public ? Treaba ta ! Au trecut ani de-atunci... Arhitectul care a ridicat construcţia a zidit cimitirul cu vechiul altar în inima ei acoperind totul cu o pardoseală de piatră neprelucrată, între care, de-ar fi existat măcar o sursă luminoasă, ar fi ieşit ici, colea cîte un fir de iarbă... Garda şi Căpitanul hăuliseră şi ei un anotimp pe-aici, transformînd incinta cu mormintele cine ştie căror strămoşi de demult într-o biserică legionară, amenajînd în mijlocul încăperii făcută din ziduri înalte, neşlefuite, o torţă, şi de jur împrejurul incintei arzînd în timpul zgomotoaselor întruniri candele şi feştile ; vroiau să creeze senzaţia că se aflau în acele cetăţi din Munţii Daciei, unde se creştinaseră mai de mult oamenii acestui popor. Pe arhitectul Costin Holomeia cînd l-aţi văzut ultima oară ? Acum îi luam parcă mentorului un interviu. Nu l-am cunoscut personal, a fost, spunea lumea, un destrăbălat ; mare curvar ; ştii de ce-a plecat ultima dată la Paris şi pe urmă nu s-a mai întors ? O, măcar n-a fost amestecat şi el în politică ! Umbla tatăl ultimei fete pe care o necinstise ca să-l împuşte. Dar cînd au venit ruşii ? Cînd au intrat ruşii ce-a fost ? Nu ştiu, am auzit numai ceva... într-o dimineaţă din acea vreme... un zvon... armeanul care cumpărase, cum îi zici tu, „castelul", şi-a zburat creierii la ziuă după ce jucase şi pierduse la cărţi casa de-abia cumpărată şi colecţia lui de artă, pe care apucase a o transporta aici, chiar şi pe femeia care nu-i aparţinuse decît... Ştiu, cunosc, i-am făcut mentorului şi eu această întîmpinare... Fata albinarului a trăit şi cu armeanul şi ar fi mai trăit cu încă zece bărbaţi de-ar fi fost să-şi piardă locul ei bine încălzit în acea casă, în castelul... Cred că ştii : a fost unul din titlurile de scandal ; se spunea că din cauza ei armeanul... ; sunt sigur că te-ai documentat şi-n presa vremii. Însă acum ce mai vrei ? Acum ? ! mă înfuriai parcă pe el.

Nu ştiţi ce vreau eu acum ?! Să-l dovedesc pe Uzuc ! Era prea tînăr Uzuc atunci, un copil, nici străjeria n-a apucat-o... Mai tîrziu, îi porunceam, deodată, în visul meu, mentorului. Uzuc a venit primul medic după război în oraşul Cana şi-a preluat Casa Holomeia făcînd-o spital (mentorul ezită) de nebuni ! Îngrămădi toate tablourile din bogata colecţie Agopian în incinta sacră, iar mai tîrziu, pentru că nimeni n-a dat nici o importanţă comorii „lui", amenajă pinacoteca în aceeaşi incintă, numită „sala de aur" încă de arhitect, şi o viziona numai el singur... Acum a venit şi alt arhitect, nu ? Iuliu Cosmin, dragă, Iulică, îl ştii, cum nu ? Ce doreşte să facă Iuliu Cosmin acum, de cînd s-a întors în oraş de la Bucureşti ? Un muzeu, dragă, un mic muzeu. Mentorul îmi povestea sincer, înflăcărat de ideea unui muzeu, iar în final zise : Cearta s-a adîncit ; în ultima săptămînă, la o şedinţă unde au participat şi cei doi, medicul a reuşit să-l înfunde pe arhitect, arătînd că devizul lui se ocupă de-o restauraţie monumentală... nici poveşti de tablouri, asta poate fi numai în capul lui, al arhitectului, însă noi nu lucrăm cu idei „unilaterale". După aceea Uzuc şi-a dat seama însă că a greşit atrăgînd atenţia şi mai mult chiar el asupra bogatei colecţii de artă camuflată de ani de zile într-un spital... Nu mai ştie ce să facă să-l cîştige pe arhitect de partea lui şi împreună să muşamalizeze totul... Eu nu mă bag ! Nu, nu mă bag ! Numele meu să n-apară !

Domnul Valentin vărsa lacrimi fierbinţi...

ZECE

Ploaia a curs repede, apoi norii s-au ridicat presînd oraşul pe deasupra somnului meu, grăbind ziua spre asfinţit. Vîntul

șuiera prin copaci, rigolele erau pline, lumea se liniștise prin case și visul meu se schimbă arătînd o excursie minunată, cînd pe la șase bătu în ușă Uzuc. Așa cum mă făcuse atent la u'tima noastră întîlnire, el nu era singur.

— Hepa la Mazepa, spunea, scuturîndu-se ca un drac ud. Ce făceai, chiar ai dormit ? Singur ? ! făcu el ochii mari, și cît am tras extensibila, avu timp să se tot mire...

— Hai, intră, îi spuse colegei cu care era, dar și aceea se repezi la mine :

— Stai, nu te mai necăji cu patul atîta, să vezi ce s-alege din el acuși !

Erau puși pe fapte mari. Vroiau să fi ieșit un ceas undeva pe stradă ori să mă fi dus la cinema ! Dar eu mă făceam că n-aud, și doamna a scos ceva din geantă, și cîteva prăjituri care fuseseră cu frișcă, se luase pe carton toată. S-a dus la geam și o făcea pe naiva : nu stă acolo, adicătălea, colega ei, doamna doctor Elis Novac ; ce-ar fi s-o chemăm și pe ea ?

— Păi dacă nu-i aici, ce s-o mai chemăm ? își dădu planul de gol Uzuc, cam golănește, totuși fără nervi. Mă surprinse uitîndu-mă lung, cu mirare, la colega lui :

— Ce-aveți, vă placeți ? mă admonestă el, și femeia m-a tras mai aproape. O căruță de proști pe canapeaua aceea strînsă.

Trăncăneam unul și altul, cu doamna la mijloc, lucruri ușoare, apoi am coborît. În stradă, Uzuc mi-a cerut o hîrtie și un creion. O făcea pe nebunul, i-am dat pixul și el a găsit un carton pe care a scris mare cuvîntul LIBER, de l-a pus în fereastra mașinii. N-am prea înțeles ce rost avea lucrul ăsta... La o răscruce de străzi doamna se dădu jos și ne-am retras, eu și Uzuc, la Terasă. Nu mai urca nimeni, plouase în tot orașul, și acum începea din nou. Cîțiva derbedei staționaseră acolo stînd pe ghizdul Terasei uzi leoarcă parcă se-ntorseseră atunci de la o demonstrație, cărau după ei

niște pancarte, așa credeam eu. Mă plictisea Uzuc, spunîndu-mi că-i stricasem nu știu ce combinație ; nu vroia să meargă acasă, nu mă lăsa nici pe mine să plec. Începu să-mi vorbească atunci despre Iana. N-avea nici un sens tot ce-mi povestea, și de altfel îl ascultam prea puțin ; mă gîndeam tot în altă parte. Acum începu să se lamenteze și lucrul acesta era nou la unul ca el. Avea nevoie de cineva să-l împace cu Iuliu Cosmin. Cu doamna nu merge, mi-a zis, uimindu-mă cu acest nou respect datorat deodată soției arhitectului. O întîlnise la dentist, cîteva zile în urmă, a vrut s-o ajute, dar ea îl refuzase. Auzise c-ar fi gravidă. Face iar o prostie, își dădea cu părerea Uzuc, mai departe, luîndu-mă astfel ca martor pe mine : el era singurul care ar fi putut s-o vindece de neputința ei de a naște. Știi, îmi dezvăluia tot secretul profesiunii lor de medici Uzuc, există un caz destul de ciudat, și această femeie era un exemplu, căci ea rămînea gravidă, dar avortează spontan pînă în luna a patra... probabil din cauza unui chiuretaj prost făcut la prima sarcină, iată de ce-i bine primul copil orice femeie să-l lase... dar trebuia să-i spună chiar arhitectului acest lucru, neîntîrziat, l-aș fi putut ajuta prin Elisabeta, doamna doctor Novac i-ar fi spus lui Virgil, iar Virgil... mă înțelegi, făcu medicu', nu numai că i-ar fi putut sugera și direct Ianei, dar îl putea sfătui și pe arhitect ce trebuie să facă... Acum știa tot orașul ce mult își doreau soții Cosmin un copil... Dar trebuia să-i mai spună arhitectului și altceva, era foarte urgent, n-am să-l las doar, joia viitoare era plenară... Care plenară ? m-am trezit eu întrebînd. Las'că știe el arhitectul, ce dracu' ; mereu sunt curios și mereu aud totul ultimul.. Arhitectul se întorsese de la București mai încăpățînat ca un catîr ; ar fi vrut să-l înfunde pe el ; să ceară evaluarea unor tablouri ; prospectează pentru un fel de muzeu local, ori ce, nici asta nu auzisem ? Ba da, așa ceva auzisem. Era și el de acord,

fusese adică, mereu, însă cine a avut chef „într-o anumită perioadă" de tablouri ? De muzee — cine ? ! Uzuc îi dădea înainte cu spovedania lui.

Nu știu cînd a urcat la Terasă Mimi Sava ; nu mai știu... Era un fel de colegă de-a mea, dactilografă la serviciul unde lucram, o blondă, și Uzuc avu chef la un moment dat să ne plimbe cît vom pofti noi cu mașina lui. Dar era și el bine abțiguit. Mimi făcea acum dialog cu medicul, și se ferea de mine, stînd cu mine, pe-aceeași banchetă din spate. Uzuc îi spunea, deferend, „Domnișoară", și ea îi răspundea : „— Da, poftiți, Domnul Doctor", încît mă cam enerva sclifoseala lor...

În curînd a trebuit să cobor : intrarea a doua prin spate, scria, într-adevăr, „Portar", țineam bine minte, și chiar nu i-am dat ăluia nici un raport ; mă chemase Virgil Holomeia la sală...

Uzuc coborîse și el de a intrat lîngă fată. „Nu !" Auzisem ceva, două mici palme iuți trase cam dintr-o răsuflare... Rămăsesem pe loc numai o clipă, căci ploaia mă izgoni de acolo... Zgomotul putea fi ca de pernă bușită, Nu și iar Nu, m-am tras lîngă peretele teatrului, după perdeaua de ploaie, dar cred că și încurc unele lucruri...

Urca la etaj o scară, dar nu putea fi la etaj scena, pe care o căutam eu atunci. Și deodată un altfel de foială, ca-ntr-un container, o debandadă bine pusă la punct. Unul cînta o poveste de dragoste și de reproș a unui iubit dezamăgit de-o femeie în veci trecătoare... Îi amăgise speranța. Intrasem într-o lojă pentru actori unde l-am găsit pe Aurel Hodoș. Pictorul a ghicit cum stăteam, îmi vorbea în șoaptă. Cît despre mine... Am vrut să plec de acolo !

Maşina de-afară părea relaxată ! Intrînd în maşină din nou, aia trecuse în faţă, îşi potrivea părul într-o oglindă. N-a mai vorbit nimeni cu mine. Le-am spus să mă transporte în Rond.

Maşina a rămas la parcajul „Faunului" şi fata fugea ea acum după mine prin ploaie, cu mine de mînă apoi, iar în urma noastră venea Uzuc cu poalele hainei pe cap. Ploaia cădea cu găleata.

Uzuc rămăsese în urmă de tot, s-a tras după un copac ca un cîine. Palma fetei era fierbinte, simţeam arşita care trecuse prin palmele ei, şi în Rond am văzut-o frumoasă, palidă ca un înger, mi-a spus : Adio, Emil, nici nu-ţi mai răspund la salut de mîine ! Salutare, i-am zis. Cum mergea ea acasă ? pe ea asta o interesa cel mai mult... I-am spus : Te duce Uzuc...

— Hello, ne întîmpină Toni Stroescu, în Rond, avînd-o în vedere mai mult pe fată, deci să-i atragă atenţia cu engleza lui...

— Du-te la dracu ! i-am răspuns.

Simţeam fierbinţeala aceea, care trecuse în mine acum, ca o ciudă. Îi spunea lui Toni, da, sunt prietena lui, dar Uzuc, intrînd, a rîs, roşu la faţă şi ud. Sunt prietena lui, adică prietena mea *adică !* Şi eu nu-ş-ce-dracu' am izbucnit în plîns...

Îmi lăsară tot mie fetiţa pe urmă, pe capul meu, de ne-am tîrît toată noaptea pînă la mine, prin bălţi, şi i-am zis : Nu intra, vezi că îţi... şi fata mi se păru că s-a dus cu trandafirii aceia în braţe. Trandafirii tîrzii, aduşi poate din sere, cu spinii treziţi, uzi, umpleau braţele fetei...

— N-am să ţi-o iert niciodată, mi-a spus. Ce-aţi crezut voi despre mine ?...

— Mă ierţi ? i-am cerut eu.

Iana pleca tot atunci poate de acasă. Uzuc învîrtea prin ploaie maşina lui spurcată, cînd Iana ieşi pe subt tei, subt umbreluţa ei, încăpăţînatul copil; asta a fost Iana pînă la urmă : un copil.

Dar apoi n-am mai ştiut nimic. Noroc c-a sunat telefonul (fata telefonase cuiva, poate acasă la ea) şi atunci s-a întors. Aruncase pe scări trandafirii...

PARTEA A DOUA

DILUVIUL

UNU

Culcat pe spate și respirînd rar, oricine m-ar fi privit putea crede că intrasem de mult într-o cameră mortuară. Pe măsură ce somnul și-a găsit cuibul în mine paloarea scăzu, iar ochii visului, calmi, mă priviră cu bunăvoință. Sau erau ochii unui necunoscut cercetat cu luare aminte din starea mea jalnică. Îi auzeam vorbele, nu reușeam să deslușesc nimănui chipul. Un gînd se ivi timid, dar osteni repede. Aș fi dorit să văd cine vorbește, dar puterea mă părăsea de la începutul voinței. Un amănunt straniu dădu mai la urmă contur realității: vuietul nopții de-afară. Noaptea gemea. Și-n legătură cu asta descopeream că am ajuns la „castel", că era ploaie și ceață, că lumea mă ocrotea, dar că era între toate o voce primindu-mă cu dispreț. La început fără ființă, vocea venea parcă din ruina propriului meu trup, ca un hohot imens. Nu dormisem cinci mii de zile, asta simțeam. Eram tare trudit. Și odată cu vocea creștea și un om, ca o mulțumire uitată cu care fusesem dator luminii. Era un om tînăr, dar încruntat, purta haine vechi, demodate adică, stătea impasibil în fața mea. Fruntea lui albă ca pietrele de onix avea osul șlefuit bine, proeminent. O șuviță din părul lui negru, bogat, îi căzuse în ochi, pentru că omul, desigur, avea o poveste pe care acum și-o spunea: însă cîntecul viei sale era ca o plîngere veche... Nu-l întrebam cine era; mă trezisem de-a binelea. Locul unde-l priveam nu putea fi de-

cît o nișă. Tabloul fusese pictat pe perete direct, el reprezenta un om în mărimea lui naturală. N-am crezut deodată că omul era din tablou ; îmi păru viu. Sprînceana lui era ridicată într-un gest de surprindere, și-am putut să mă înșel că era orb ; ochii lui erau fierbinți, deschiși și pasionați ; rătăceau în lumina unui gînd de demult. Singur era concentrat, dar gîndul lui rămînea nespus. Imortalizat însă de arta unui mare maestru, acel gînd din trecut îți dădea fiori de neliniște. L-am privit mult timp stînd în fața mea cum reușea fără alte cuvinte aliajul acela de culori stranii ale asfințitului. Puteam crede că ajunsesem departe, în sud : un tărîm luminat, o vale a muzicii ; că priveam în extaz o istorie întîmplată aievea. Tot ce proiectase imaginația noastră în jurul unei excursii îmi părea că vedeam numai eu singur în acel tablou care-mi revela doar imaginea unui om. Auzeam valul de timp bătînd zidul unui vechi turn și orologiul lui anunța miezul nopții. Monologul fără cuvinte al celui din fața mea crescu deodată intrînd într-o vraiște. Omul acum mă învinuia, n-aveam cuvinte să mă apăr. De la început existase între noi doi, parcă, vrajba unui imaterial principiu : un principiu suav ; visul răstălmăcea agitația zilelor care trecuseră. Afară furtuna nici n-a mai ostenit. Ajunsesem pînă aici singur într-o mașină prea puțin identică celei oprite cîndva dinaintea Teatrului, năruită în mine, trasă la rame sub vălmășagul ploii. Umblasem pe sub pămînt pe un scut. Ce găsisem era un spital pur și simplu, învechit, într-o fostă casă de stil. Nu știam ce fel căzusem. Secularii arbori din ferestre țineau nopțile zăvorîte, iar zilele pătrundeau greu pînă aici. Iată senzații care, desigur, m-au descumpănit. Urcasem fără-ndoială mai multe scări pentru că locul meu arăta o priveliște lîngă cer printre vîrfurile arborilor grei de timp de afară. Din cînd în cînd se producea o scurtă întrerupere a curentului, căci lumina din cameră se stingea brusc, reaprinzîndu-se de la sine ; poate din cauza crengilor

ude bătînd peste tot în ferestre şi-n ziduri. Apoi s-a auzit clanţa uşii vecine şi cineva a intrat alături ; un jet vesel de apă căzu înghiţit de un sorb de sub mine. Am aşteptat. Şi din nou adormisem. M-am trezit de data asta mirosind ceva tare, aducîndu-mi aminte o dimineaţă anume, un reşou şi-un ibric negru de zaţ, două mutre grăbite : ne sărutam. Însă nu era lîngă mine aceeaşi faţă. Dar am simţit o privire vecină şi adierea apropierii unei femei : „Ce tîmpit !" zise, ea avea alt băiat lîngă ea. Şi-au sorbit fără să se grăbească cafeaua, alături de mine, asupra mea. Nu-i vedeam, le simţeam clară idila, care nu se temea de prezenţa mea. În sfîrşit, ea plecă, şi el răsfoi tot lîngă mine nişte hîrtii. „După asta", vorbi şi el, dar semnul mîinii, siguranţa lui, erau încă irealităţi, presupuneri. Ceva rece, între sticlă şi între metal mi se strecură sub braţ şi am deschis ochii definitiv, mă holbam. Nici o imagine încă. Musafirul de lîngă mine nu se grăbea să-mi dea vreo atenţie. M-am gîndit ce-i voi spune, cum mă prăbuşisem bolnav, îmi făceam acest soi de probleme. Faţa mea exprima un regret amar.

— Cînd plecaţi ? a fost prima lui întrebare, care mă îngrozi.

Şi tăcu iarăşi şi mai preocupat. Poate umplea o seringă ceva.

— Unde ? mi-am dat seama şi eu că pot vorbi.

— Era vorba de o excursie... mi s-a spus... Ia asta, sunt sigur că ai să-ţi revii... Sunt doctorul Protase. Nu, nu este întîmplător, aşa credeai ? Nimic nu este întîmplător. Te-ai nimicit degeaba, zău, iartă-mă ! Cînd ieşi de aici să-i fii recunoscător fetei tale... Ai speriat-o cumplit, săracuţa. Îţi aminteşti ?

Nu-mi aduceam aminte nimic, chiar nimic.

Noaptea apoi se mai potoli. Deschisesem ochii definitiv. Cobora şi acum însă, din perete, „omul negru". Cu timpul mă plictisisem de frumuseţea lui. Îl disprefuiam, chiar de asta

i-am zis : omul negru. Deschidea cartea pe care tot timpul o ţinuse sub braţ, efectiv, pozînd, însemnată, credeam eu, la o pagină cunoscută şi mie, singura, şi pagina respectivă nu era alta decît cea de pe care-i citise mentorul lui Virgil, cu mulţi ani în urmă, în casa lui, la Teţcani, Cîntecul vieţi. Halucinaţia mea nu era lipsită total de temei. Omul era copia infidelă a aceluiaşi Virgil, surprins cine ştie cînd, cu ani mulţi în urmă, povestind marea lui ştiinţă asupra neantului... Prea puţin îl ştiam pe Virgil astfel ; era viu, apăsa, dimpotrivă, cu fiecare pas ce-l făcea, o pedală a sorţii care-mi închipuiam că va rodi într-un scurt timp miraculos. Vocea umbrei sale îmi ajunse atunci la ureche. „Este chiar tatăl meu", zise. Mi s-a părut de aceea ciudat să mă simt mai încolo eu posesorul vocii sale şi să strig : „Îl urăsc !" „Îl urăsc !" „Îl urăsc !", căci fantoma tatălui său apărînd pe peretele casei lor nu mă îndemna ca pe bunul prieten al prinţului Hamlet să-l cat pe Virgil şi să-i spun : Bunul rege te cheamă, dimpotrivă, în loc să mă bucure, strania revelaţie, am izbucnit, răsfoind şi eu filele cărţii străvechi : *pe cine vrea el să înveţe cu vedenia ? şi pe cine el cu propovăduirea lui să înţelepţească ? au pe cei abia depărtaţi de sînul mamei lor, pe acei înţărcaţi ? Căci ţav laţav, ţav laţav, cav lacav, cav lacav, zeher şam, zeher şam* (*poruncă peste poruncă, regulă peste regulă, cînd pe aici cînd pe acolo*). Dimineaţa doctorul mă găsi şi mai istovit. Nu-mi scăpă că şi chipul lui, tînăr, era plin de griji.

— Ce nu v-ajunge vouă, băieţi ? căută el să scape, însă, de insistenţa privirilor mele, care descoperiseră şi la el ceva.

Se aşeză lîngă mine pe pat. Oraşul tot era lovit, îmi spuse, şi pe deasupra, în noaptea trecută — un accident groaznic !

— L-ai cunoscut pe doctorul Uzuc, continuă medicul. Nu-i el băiat rău, dar între timp luase luleaua neamţului... Uite c-a încurcat-o acum.

Tînărul medic tăcu. Își termină treaba și dînd să iasă îmi făcu semn cu ochiul : e bine ! Dar ce fel de accident fusese ? îl întrebai.

— De automobil, firește. A lovit o femeie, soția arhitectului care lucrează în ultima vreme la noi ; prospectează aici un muzeu...

Am simțit ceva rece în șira spinării, dar nu știu de ce primul gînd m-a readus la Virgil. Doctorul îi pronunță mai departe lui numele. Plecase adică chiar acum din oraș...

— Cum a plecat ? m-am mirat eu, dînd să-l întreb mai multe lucruri deodată ; a plecat oare de tot ? !

— Stai liniștit, redeveni medic prietenul meu de o clipă. Treaba noastră aici e să devenim sănătoși. Știi ce-i afară ?

Am făcut semn că nu.

— Potopul, spuse scurt, și ieși.

În urma lui am răscolit peste tot. Pe un geam găsii niște cărți.

„Pitagora, mă găsi medicul seara citind, sosind în Italia, locui într-un beci, și a rugat-o pe mama lui să-i scrie pe o tăbliță, zi de zi, tot ce se întîmplă afară, notînd și timpul, și să i-o trimită jos pînă ce va ieși din pămînt. Ea făcu întocmai. După cîtva timp, Pitagora veni sus uscat și arătînd ca un schelet, pe urmă se duse la adunare și declară că a sosit din Hades, și le citi tot ce se întîmplase. Cetățenii au fost așa de mișcați că plîngeau și se văitau și socoteau că Pitagora are ceva zeiesc în el, mergînd pînă-ntr-acolo încît îi încredințau pînă și soțiile lor, în speranța că vor învăța ceva din doctrinele lui ; așa s-a făcut că acestea au fost numite femei pitagoreice. Acestea ni le spune Hermip".

Protase îmi întoarse cartea și se uită atent, apoi o răsfoi puțin. Un zîmbet îi luminâ fața. Mă întrebă :

— Unde Dumnezeu ai găsit asta ?

— Pe fereastră...

Dete din cap nemaiputîndu-se stăpîni să nu rîdă. Fata care venise la el o zi mai înainte, şi şuşotiseră deasupra mea amîndoi, o uitase acolo...

— Nu spui la nimeni, da ? îmi făcu el cu ochiul, prietenește.

Se mira ce citeşte o fată, şi el nu mai are timp de nimic. Nu, ea nu-i medic, mi se destăinui Protase. O fată... Înţelegeam că la mijloc era ceva delicat, misterios. Am tăcut. Dar înţelegeam tot atunci că prietenul nostru săvîrşise un act neprofesional : cedase curiozităţii acelei fete şi-o adusese cu el într-o zi la spital. Ce era rău în asta ? Că-şi făcuseră cafeaua în rezerva mea ? M-aş fi mirat.

DOI

Citeam mai departe în Diogenes Laertios, că nevasta înţeleptului Pitagora, zisă Theano, preaînţeleaptă ea însăşi, a dat cîteva răspunsuri care pot veni în ajutor chiar şi celei mai moderne femei. Răspunsul la întrebarea „cînd se purifică o femeie care s-a unit cu un bărbat ?“ nu mai sună (ca şi întrebarea de altfel) tocmai modern, însă eu îl transcriu : „Cu propriul ei soţ imediat, cu altul niciodată“. Însă răspunsul următor veţi putea concede că-i şi actual, şi bun de aplicat situaţiei la care eram obligat să mă gîndesc iar, atunci. Anume că o femeie care intră la soţul ei, să-şi lase ruşinea odată cu hainele, iar la plecare s-o reia împreună cu hainele. Ce să reia deci ? Ruşinea ? Răspuns : „Ceea ce face să se numească femeie“.

Iana, şi ea, intrase la soţul ei, întîi, cînd acela nici nu-i era încă soţ, dar înainte de asta se mai plimbaseră, cum se

spune de obicei, prin parcuri. O dată au fost împreună la un restaurant.

— Virgil, se trezi Iana atunci confesîndu-se, s-a întors acasă. Nici nu vrea să mă vadă... Din cauza ta ?!

Arhitectul nu fusese atent.

— Tu ai părinți ? îl întrebă Iana, din nou, gîndindu-se, bineînțeles, la ea, totodată și la Virgil.

— Sigur că da, i-a răspuns arhitectul.

— Noi stăm mai prost, se întristă Iana. Virgil cel puțin are sigur o mamă... eu...

— Care Virgil ? deveni deodată atent Iuliu Cosmin.

— Îl știi, făcu Iana atît de sigură... sunteți buni prieteni...

— Virgil Holomeia ?! se miră bărbatul. Nu l-am mai văzut de cinci ani... Ce legătură ai tu cu Virgil Holomeia ?!

— Ce, te faci că nu știi ? încercă Iana să zîmbească.

Arhitectul se mira sincer. Ascultînd-o pe Iana deveni însă grav :

— Nu știusem ce-mi spui tu acum... Eu am crezut că aici vine la rude... Are o mamă denaturată, ori ce ?!

— Dimpotrivă, l-a iubit foarte mult totdeauna, dar a trebuit să procedeze așa.

Arhitectul era și mai mirat : cum adică, „așa" ? Auzea acum că băiatul fusese de mic înfiat de o rudă de-a lor de la Tețcani, dar știuse tot timpul care e mama lui cea adevărată ; uneori venea pe la Cana și stătea cîteva zile la ea.

— Odată, îmi aminti Iuliu Cosmin, am fost cu el, într-o vacanță. Ne împrieteniserăm nu demult. Și cît de ciudat încă ! Fantastic !

— Și eu știu, zise Iana, c-un fel de răutate ascunsă.

— Cum așa ?!

— Păi dacă eu am fost tot timpul aici ca acasă ? Tu chiar nu înțelegi nimic ? se lăsă păgubașă fata. Peste puțin

timp însă continuă : am rămas mai departe la mama lui Virgil și după ce tata a fost mutat cu serviciul la Șesuri ; nu era și acolo doar un liceu de coregrafie, iar tata o cunoscuse pe Doamna de foarte mult timp, cu mulți ani în urmă. Au rămas buni prieteni. Cu Virgil însă așa se stabilise *atunci*...

— Cine a stabilit ? se miră iar Iuliu Cosmin.

— Tata spune că nu el, i-a răspuns fata, și se uită la el și mai mirată : „Acum ai să mă întrebi cît de mult cred eu despre omul acela că-mi este tată ; am auzit că de fapt el îmi este bunic". Îl întrebă repede, cu totul altceva, tot ea pe bărbat :

— Deci voi doi v-ați cunoscut întîmplător ?

Sigur că da. Ar părea o poveste puțin „făcută", se gîndi Iuliu Cosmin, să i-o povestească așa cum fusese. Și-o aminti, deci, încă o dată, mai întîi singur. O stradă în București, Antim, și seara aceea, demult. Se întorcea tîrziu la gazdă și înaintea lui mergea cineva fumînd. Pașii lui îl sîcîiau pe cel din față, sau umbra, care-i cădea peste umăr la intervale mici, după cum treceau prin dreptul cîte unui felinar electric. Dar el era bine dispus, se întorcea de la dans, și i-a venit deodată ideea să-l întrebe pe necunoscut ceva ; să-i ceară un foc ! S-a dezmeticit greu, îl ajuta după asta să se șteargă pe haine necunoscutul. Era un băiat de la Cana, studînd ca și el. Virgil Holomeia. Dar pe-atunci, se scuza în primise : după aceea avea să afle și cealaltă latură a preocupărilor lui Virgil, boxul lui. Un timp se văzuseră des, căutîndu-l mai ales el pe Virgil, la cămin, pe la clubul sportiv. Iar în prima vacanță la Cana, trebuiau să se distreze și nu prea aveau cum ; fete puține, nici unul dintre ei nu făcuse liceul în acest oraș, amîndoi erau, cum se spune, pe teren

neutru. Virgil o aduse totuşi odată pe Li, o fată de la ei, de la Teţcani. Iuliu Cosmin trecea repede şi în amintire peste tot ce fusese „atunci" ; cînd revăzînd-o după aceea pe Li, de asemenea la Cana, un an mai tîrziu, i-o „suflă" prietenului său, declarîndu-se cel mai îndrăgostit om din lume, săvîrşind cu acea fată numai greşeli ; iar ea s-a retras, a fugit înapoi de unde venise, chiar dacă şi cu un copil de la el ; căci Li era curajoasă : născu un copil „de fată mare" ! Virgil se dăduse deoparte, iar el se ferise din calea lui cînd Virgil avusese poate cea mai mare nevoie de el. Nu-i plăcea lui Iuliu Cosmin să se gîndească tot timpul la ce fusese în trecut. Virgil nu-l mai căutase pe urmă nici el, şi iată venind vorba de acesta într-un mod curios. Uitîndu-se la fata de lîngă el, arhitectul o întrebă netrădînd încă nimic din tensiunea lui interioară :

— Ce face acum Virgil ?

— Nu ţi-am spus ? S-a întors acasă.

Dar parcă arhitectul nu era mulţumit de răspuns şi atunci fata adăugă :

— Îşi amenajează în turnul vechii lor case un fel de atelier de creaţie. Pînă acum locul a stat părăsit. Ai să te miri, însă, Doamna (aşa îi spun eu mamei lui) priveşte această iniţiativă cu admiraţie. De altfel Virgil e din primul lui an foarte stimat şi la Teatru.

Iuliu Cosmin tăcea, iar acest lucru pe fată o întărîta şi mai mult să pălăvrăgească.

— Nu cred că din orgoliu mă ocoleşte, dînd a se înţelege, în felul acesta, că între ea şi Virgil exista un mister... Lucrul mirosea de departe a fals, şi arhitectul zîmbi plin de sine, gîndindu-se la romantica perspectivă din care Iana îşi privea vreun eşec poate întîmplat între ea şi regizorul atît de stimat şi la teatru... N-o lua încă prea tare în serios nici Iuliu Cosmin pe Iana...

— De ce să te ocolească ? o întrebă el atunci, plictisit.

Îl adusese față în față din nou pe Iuliu Cosmin, cu Virgil Holomeia, tocmai această Iană ! Care mai venea și acum cîteodată în vizită la „Doamna", mama lui Virgil. Prima lor vizită, împreună, avusese loc însă în aceeași zi, cînd și noi, eu și mentorul, îl deranjaserăm neanunțați pe regizor. Căci în urma noastră a fost ca o recepție, și în vederea inaugurării atelierului din turnul vechii case, iar pe noi Virgil ne primise acolo indiferent, ca pe doi oameni în afara problemelor sale. Celorlalți însă Virgil le explică îndelung toate proiectele lui, preocupările sale de atunci. Ca și altădată, Iuliu Cosmin își ascultă prietenul cu viu interes. Iana cel puțin nu-și ascunsese admirația ei pentru Virgil niciodată. Fusese o seară plăcută, de neuitat. Pe urmă regizorul plecă din oraș într-un turneu, iar arhitectul se cantonă, la început „provizoriu", în atelierul prietenului reînnoit. Deveni în curînd el însuși aici „chiriașul unei iluzii". Căci Iana continuă, în acest caz, să o viziteze pe „Doamna" și ea, și încă din ce în ce mai des ! Descoperise jocul, cochetăria ; se alinta. Îi strecură arhitectului pe sub ușă, în atelierul din turn, un bilețel, iar cînd Iuliu Cosmin se miră ca de o „năzbîtie", Iana merse și mai departe :

— Scrie-mi și tu, îi ceru ea noului chiriaș „de la Virgil", al „Doamnei". Iar acesta era vădit încurcat.

— Să-ți scriu — unde ? !

— Să nu crezi că Doamna nu mi-ar păstra scrisorile, îi zîmbi Iana, stabilind și mai clar limitele jocului ei inventat. Hai, spune-mi, să-ți dau adresa ?

— Lasă, c-o aflu eu singur, se prinse Iuliu Cosmin, zîmbind, la rîndul său, îngăduitor. Serios ! Mă uit în cartea de telefoane !

Neîndurătoare fu „marea lor dragoste" mai pe urmă. Căci se porni deodată moara acelor „ilicite" scrisori. Își puneau plicurile în oraș și unul și celălalt, și cîte unul de-al

Ianei se întîlnea cu acelea (mai dese în curînd) ale arhitectului, chiar în cutia casei în care acesta întîrzia să rămînă la „Doamna". Apoi, după ce Virgil s-a întors, Iuliu Cosmin schimbă tactica, nerenunţînd la joc ; foloseau acum universala adresă a îndrăgostiţilor clandestini din toate oraşele lumii : Post-restant... În curînd, Iana nu mai putu ţine ritmul ! Iuliu Cosmin suferea, spera, se mînia, aştepta, o ierta şi îi dădea sfaturi, continuînd să rămînă despărţit uneori de iubita lui printr-un singur etaj ! Am citit într-o carte despre Eros magicul ritual pregătitor al iubirii la păsări. Unele vin de la mari depărtări urmărindu-şi în tot acest timp de la distanţe de sute de kilometri perechea după miros. Sau e citat cazul păsării paradisului din Australia : masculul pregăteşte femelei o adevărată locuinţă pe care i-o împodobeşte cu scoici şi pietre colorate, iar după ce îşi aduce mireasa în ea îi acoperă locuinţei deschiderea rămînînd închişi cîteva zile pe tot parcursul împerecherii... Alte păsări îşi fac oferte alimentare, parada sexuală căpătînd forme diferite şi în alte cazuri, ca de pildă mişcări, cîntece, atitudini, schimbări de poziţie a masculului în jurul femelei spre a-i evidenţia părţile colorate ale penajului ; botroşul se aşază în faţa femelei şi îşi umflă pieptul, cintezoiul îşi arată culoarea capului şi gîtul. Am văzut de atîtea ori noi înşine cum se ciugulesc reciproc două păsărele atingîndu-şi ciocurile. Darul unei păsări palmipede australe, asemănătoare pinguinului, se spune în aceeaşi carte, este simbolic : o pietricică depusă înaintea femelei, un fel de prim material necesar la construcţia cuibului ! Şi cînd femela acceptă acest dar uniunea e ca şi consfinţită. În cîntăreaţa lor sălbăticie păsările sunt, astfel, şi ele „culturale" ; cîntecul privighetorii, propune aceeaşi lucrare, citînd observaţiile unor celebri naturalişti, este un dialog de iubire, cum ar fi, să zic, la oameni scrisorile, poeziile, dansul, serenadele. De altfel, privighetoarea, cu cîntecul ei, apare în aprilie şi continuă în nopţile înflorite din luna mai.

Chemările privighetorii sunt formate din sunetul Viiid !, urmat îndeobște de un Karr graseiat !

Iuliu Cosmin îi compunea Ianei sonete, o desena din memorie. Femeia atunci se clinti. „M-am simțit mîndră citind ultima ta scrisoare. Mi-a stat puțin inima... Chiar sunt pentru mine ? !"

Se referea la sonete și nu mai puțin la desenele arhitectului. Și în aceeași seară, după o zi întreagă de lucru, imaginația femeii reuși să găsească soluția unei surprize. Cînd reveni în turn, la Virgil, ca de obicei foarte tîrziu, arhitectul găsi micul pat pliant desfăcut și pe el se afla sub o învelitoare ascunsă Iana... Văzîndu-l și ea, după ce mai tîrziu au aprins lumina, mai mult încurcat decît fericit, se ridică în aceeași stare nudă și trăgîndu-și cel mai mult timp ciorapii pe nesfîrșitele ei picioare lungi de balet, o interesa totuși de ce el stătea „acum" cu spatele. O regăsi numaidecît turuind în fotoliul plin de perne.

— Asta era, deci, zise el. Vrînd să zîmbească ironic.

— Ce-ai fi vrut oare, ce sunt eu, Virginia Woolf ?

Și izbucni într-un plîns de necontrazis. Cine o umilise ? !

— Am să te iau de nevastă, se scuză Iuliu Cosmin.

— Ca o răsplată, observă Iana, cu răutate...

— De ce ? ! se miră arhitectul, și mai sigur de el. Și în mod simptomatic se gîndi la Virgil. Chiar o întrebă pe femeie : Virgil e oare acasă ?

Aducea pe masă o sticlă și două pahare.

— Te rog să nu bei, zise ea.

Un gest de oroare i se întipări pe față arhitectului ; pe fundul unuia din cele două pahare, cel pregătit pentru Iana (ori poate pentru Virgil), găsi un gîndac negru, mort.

— Și așa tot nu beau, zise femeia, deloc neliniștită, rugîndu-l parcă, din ochi : „Am nevoie de dragoste".

Oamenii însă pricep deseori același lucru deosebit. El era hotărît, și grăbit, să se însoare.

— N-avem încă un legămînt trainic, începea ori de cîte ori o găsea noaptea tîrziu pe Iana dezbrăcîndu-se uneori cînd apărea el pe uşă ; îi punea mai întîi aceeaşi întrebare, care devenise cu timpul obişnuită : dacă Virgil era acasă ?... Ianei acum prea puţin îi mai păsa şi de asta...

— Hai, vino aici, de cînd te aştept ; nu mai bea, te rog mult, vino lîngă mine !

Iuliu Cosmin amîna cît putea. O nelinişte parcă îl cuprindea.

— Chiar nu înţelegi ? !

— Nu se mai poate, conchidea cîte unul.

Se înfierbîntară de tot, în curînd, şi turnul lui Virgil mirosea a sudoare de iasomie ; iar acesta din urmă, simţind despre ce era vorba, se retrăsese definitiv, cu discreţia care-l caracteriza cel mai mult, cu voinţa de a nu deranja, cu toate că ducea lipsa tocmai a comodităţii pe care crezuse că şi-o asigură amenajîndu-şi atelierul. Cei doi, de oriunde s-ar fi aflat, se aşteptau, şi cînd intrau sus, în turn, de multe ori nici nu mai aprindeau lumina. El însă mereu o cerea de nevastă, repetînd acest lucru ca pe o scuză, cum îl formulase de la început ; dorea un legămînt, şi să fie totul trainic şi clar... Şi, desigur, Iuliu Cosmin mai întreba încă şi de Virgil...

— E clar, băiete, îl îndemna Iana, linguşindu-se : sunt a ta, nu vezi ? ! Uneori suspina cu aceleaşi vocale de neînţeles în limbajul oricărei femei, care simte şi moartea reînviind, era clar, şi el mormăia tot timpul nemulţumit.

Au urmat nopţi aprige. Unii spun că puteau fi văzuţi „pe-atunci" goi puşcă la două şi la trei noaptea pe lună sub arborii grei de timp din grădina frumoasei case, dar lumea exagerează exact acolo unde ştie totul numai din auzite... Cine stătea să-i vadă ?

Adevărul e că pasiunea lor era mai puţin obişnuită pentru oraşul nostru normal. În curînd ea le grăbi nunta, căci

la un moment dat interveni „tatăl" fetei. Armand Ionescu primise raportul și pînă atunci prin bărbatul doamnei Lavinia, sau cum spunea Iana însăși, a „Doamnei". Acest Manolache Roșu, care o și „inventase", credea el, pe Iana, pentru interesele sale, fusese după aceea, pe rînd, creat, sau distrus, de existența aceleiași Iana ! Întîi ascultase de Armand și-i ceruse chiar el nevesti-si, invocînd că așa „decurgea vremile", să-și trimită băiatul făcut cu „boierul" de la casa lui. Devenise și el într-un timp funcționar raional la Cana. Dar prețul pentru aceasta nu fusese numai Virgil. Armand o vedea pe nevastă-sa din ce în ce mai des. Toată lumea vorbea ; el se făcea că nu vede. Armand devenise cel mai puternic. Se bucurase mult timp de protecția lui, și dacă același Armand nu și-ar fi arogat cu atîta îndărătnicie „paternitatea" acelei fetițe, Manolache Roșu oricînd ar fi fost în stare pe-atunci s-o înfieze chiar el pe Iana. Oricum, avuseseră grijă de fata „lui" tot timpul, în acei ani cînd de-acum Armand Ionescu deținea funcții importante la regiune, la Șesuri. În sfîrșit, după ce se-ntîmplă cu fata aceasta un anumit „bocluc", încît între „tată" și „fiică" avu loc o asemenea ceartă că fata nici nu se mai iscălea (devenind „artistă") pe afișe cu numele Ionescu, Manolache Roșu găsi calea diplomației, sfătuit mai mult de nevastă-sa, jucînd un timp el ciudatul rol de „tată cu delegație" al dansatoarei. Și poate pe Iana o amuza. Mai ales cînd se ivea prilejul să se afle față în față, iar el se înroșea ca un copil după ce făcuse o mare trăsnaie ; atunci Iana se repezea asupra lui cu tot felul de întrebări, ce vești îi mai aducea de la „tatăl" ei, dacă era sănătos, și ducea bine la tăvăleală, căci între timp Iana avea o locuință numai a ei în oraș. Armand trecuse demult ca șef al biroului personal la noua Uzină Metalurgică de la Erbiceni, iar protejatului său îi făcu rost în scurt timp de o gestiune ; îl făcuse vînzător la bufetul din poarta uzinei. În rest, Manolache Roșu se ocupa la Orleanu de casa ce-i rămăsese și lui

de la părinții săi, și de grădină, iar cu Armand, în noua lui situație de vînzător la bufetul din poarta uzinei, se vedea zilnic aproape. Începeau să trăiască, deci, bătrînește ; marile pasiuni le clasase timpul. Acum se descoperi, și mai mult, intimul fostului personaj important de la Șesuri, care-i pusese ani la rînd „coarne" în văzul lumii întregi. Armand îl ruga pe Manolache Roșu să-i vorbească amănunțit despre prietenia Ianei cu băiatul care stătea acum „în gazdă" la „Doamna", iar Manolache Roșu exagerînd poate cuvîntul acesteia de pe urmă îi aduse odată la cunoștință lui Armand că în cazul eventualei căsătorii a Ianei ei vor ceda noii familii (ca o dovadă în plus a ataşamentului „Doamnei" față de Iana, și viceversa) unul din apartamentele vechii lor case cu turn din oraș.

Cînd a fost la cununie, Ianei nu i se găsi certificatul de naștere, prilej pentru ea să-și arate și-n public adevăratele sentimente față de „tatăl" ei. Înverșunarea fetei era cu atît mai mare cu cît ea știuse tot timpul despre „șoșotelile" lui Armand cu Manolache Roșu, iar prin acesta din urmă cu viitorul ei soț. Căci, în fond, ce-i trebuia ei, chiar atunci, să se căsătorească ! Viața unei plante, să zicem, se desfășoară o vreme normal, după ce a fost strămutată din grădină în vasele așezate de-a rîndul pe scările somptuoase ale unui interior ; ori povestea vulpoiului din Benstone, văzută la cinema, care-i plăcuse Ianei atît de mult... Nostalgia de solul grădinii ca și dorul de sălbăticie rămîn în sufletul oricărui înstrăinat. Între altele este și cazul emigranților, care nu se mai regăsesc într-o patrie adevărată decît în ei înșiși, în acele clipe de singurătate mortală, cînd patria adoptivă oferindu-ți chiar totul nu-ți oferă nimic ! De ziua nunții sale, Iana, observînd că Virgil din nou absentează din oraș, agravă mult

amănuntul acesta în sinea ei. Cînd mirele apăru să o ia, cu faetonul gata, mireasa îl primi dezbrăcată.

— Cum, tu nu eşti gata ?! s-a mirat Iuliu Cosmin.

Şi ea avu chef să-şi mai bată joc de el spunîndu-i că n-o iubeşte deloc...

— Acum ţi-ai găsit ? încercă şi arhitectul să glumească.

— De ce nu ? i-a răspuns, imperturbabilă, Iana.

— Nu, hotărî sobru mirele.

Însă ea nu glumise deloc. Ochii ei erau umezi. Chiar şi minutul acela conta...

— La dracu ! Dă-ţi porcăria asta jos, nu vreau să stau alături de un cioclu... Îşi pierdură din nou pentru cîteva clipe pudoarea...

— Acum haidem, se ridică, în sfîrşit, mirele, reflectînd că, de altfel, iubirea fiind fugă se face pe fugă mereu...

— Nu mai merg, i-a răspuns Iana, stinsă.

— Are haz ! făcu arhitectul. Aşteaptă atîta lume ; îţi închipui, tovarăşul...

— Spuneai că n-ai mers după Armand, se uită Iana cu ură la cel care-i devenea soţ şi oficial în aceeaşi zi... Văd că m-ai şi cumpărat... cu misit în regulă...

— Lasă fleacurile, îi zise încet, arhitectul.

— Nu te vreau de bărbat. N-ai înţeles asta niciodată ?

Ochii ei căpătară o lucire sticloasă, străină.

— Îmbracă-te ! îi porunci bărbatul. Şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama şi el : Virgil unde-i ? E-acasă ?

Dar Iana sări peste asta.

— Ţi-am spus doar ; lasă-i s-aştepte. Vrei să-ţi spun NU acolo ?

Printre uşi, pe la ferestre se iţeau ochi, ascultau urechi străine. Telefoanele de la primărie, de la Palat nu mai osteneau. Iuliu Cosmin ieşi, strănutînd mai tare înainte de a deschide uşa. Cînd reveni în odaie avea altă cămaşă, dar Iana nici nu se clintise. Sub cămăşuţa ei cu dantelă ar fi bi-

ciuit încă îngerii ! Așa îi spusese odată lui Iuliu Cosmin, cînd acesta o luase să-i arate într-o seară noul hotel aflat în construcție. Se rătăciseră pînă la ultimele etaje, unde camerele prindeau contur... Fugăreau, spusese ea, îngerii din noul edificiu construit să adăpostească cine știe cîte alte iubiri efemere... Fuseseră diabolici deopotrivă ; amîndoi fugăreau îngerii cu sfîșietoare bice de foc ; nu era numai capriciul unui fapt și ieșit din comun, dar sentimentul ei de mîndrie că „sfințise" cu trupul ei o casă a lumii întregi...

Acum Iana își trăgea peste dantelării o biată fustă din zilele ei lucrătoare, cu mult praf pe scenă, și-i explica tocmai mirelui că ea chiar nu mai avea chef să se mărite, dar nu-l lua și pe el tovarăș nebuniei sale din acel ceas...

— Fă-ți chef acum, îi porunci scurt Iuliu Cosmin.

Femeia deveni și mai îndărătnică. Dar puțin timp. Ochii, urechile ascultau și vedeau și-au dat zvon că mireasa părăsea casa, conform tradiției, cu lacrimi... La Terasă, după ce cununia avu loc în baza unui duplicat scris adhoc de Ozane, luînd ca martori doi cetățeni obișnuiți din Cana, Iana urcă, după cum bine știm, la brațul lui Iuliu Cosmin îngîndurată. Deodată, din timpul dansului, ea îi ceru acestuia să o ducă acasă. Era prea devreme și cîțiva se simțiră chiar ofensați. Iuliu Cosmin îi dădu ascultare însă noii sale soții. „Mi-o cere o Doamnă !" le-a spus el tuturor, și cei mai mulți aclamară imperioasa cerință, rămînînd însă în continuare să golească toate buteliile contractate de mire pentru petrecere. Arhitectul avu grijă să se dea la urechea mandatarei celei mai bătrîne. „Las nota deschisă ultimei dorințe a invitaților mei. Bună seara". Nelu Ozane strigă însă în loc de răspuns „Bună dimineața" și cîțiva se înghesuiră să mai îmbrățișeze o dată mirii. Acum ei păreau fericiți. Pe drum, mireasa, cînd tocmai treceau prin parc, se aplecă la urechea mirelui și după cîteva șoapte mici, repezite, acesta îi simți dinții dulci biruindu-i lobul urechii din acea parte, ca ori de cîte

ori ei avuseseră sarcina de-a exprima acea unică dorință a unei femei neapărate. Apa din lac era scoasă pe timpul iernii, dar albia lacului se prezenta troienită. La mal ultima barcă din sezonul trecut rămăsese acolo ca un hamac prăfuit de îngeri cu pene albe din stele. Dorise să întîrzie puțin acolo. Și în curînd se strîngea fericită în gulerul lui, alintîndu-se. Îi punea întrebări imposibile, tremurînd toată de frig. Și vorbea mult ca un copil după ce a plîns o vreme degeaba. „N-ai mai fost niciodată în barcă așa, nu ? Nici pe fundul unui lac, da ?" Și își răspundea singură : „Nici eu", căci bărbatul tăcea... „Dacă ne vede cineva ?" El o întrebă însă cu totul altceva pe soția sa : „Ai observat cine n-a fost deloc ?" Și își răspunse tot singur : Virgil.

Iana uita atunci, repede, și de Virgil. În poartă, bărbatul îi puse din nou obișnuita întrebare : despre același Virgil, dacă era sau nu acasă ? Și veni rîndul lui să se simtă de ziua nunții lor fericit.

TREI

Frenezia scăzu în intensitate cînd Iana începu să se plîngă de eventualitatea unei sarcini. N-ar fi suportat, își amenință ea soțul la început, dar mai mult să-i încerce atașamentul, căci după asta se văzu un timp preocupată de viitoarea ei condiție, ca mamă. Virgil reapăru, dar nici măcar n-o felicită ; trecea pe lîngă ea ca și cînd nu s-ar fi petrecut nimic, salutînd-o ca și pînă atunci, după ce se-ntorsese din lume, cu politețea lui „rece".

Se vorbea tot mai mult la noi, și în orice domeniu de activitate, despre o epocă a lui Pericle, deși noi nu aveam

încă o Aspazie, dar Salamina noastră fusese în acel august, pe care în intimul Rond mentorul îl comentase cu lacrimi în ochi...

Iuliu Cosmin, în această pericleană epocă, împlinindu-se şi ca cetăţean, însurat acum şi viitor tată, din nou năzuia să facă acolo, în oraşul nostru, vreo Atenă, în timp ce prietenul său Virgil se vedea în acest caz Sofocle al cetăţii sale. Acesta din urmă îi mărturisi arhitectului că şi teatrul aştepta în daurita epocă altceva. Avea pregătit subiectul unei drame. Acţiunea se petrecuse în primele zile ale noii puteri, cînd în oraşul Cana s-a sărbătorit întîiul 1 Mai liber... Orice asemănare cu persoane şi fapte reale este întîmplătoare, îl făcea Virgil Holomeia atent pe prietenul său abia în acest fel... După reuşita demonstraţiei, oamenii muncii ieşiseră la iarbă verde, după vechea tradiţie de armindeni. Era o zi senină cu soare pătrunzător, care strălucea nădăjduitor în acel timp încă de secetă, după dezastrul unui război ticălos. Locul fusese ales undeva, la cabană, pe malul rîului, dar cabana pe-atunci nu era nici pichet grăniceresc ; fusese altădată o cabană de vînătoare a moşierilor din apropiere... Între cei prezenţi şi-au dat întîlnire doi tovarăşi care în anii negri mereu se căutaseră cu sarcini importante, dar se feriseră să se recunoască ori de cîte ori întîlnirea lor ar fi putut să-i coste viaţa. Era vorba de o frumoasă evreică, al cărei nume să-l lăsăm cum i-l pusese Virgil : Tavita ! El era un ţăran din împrejurimi, despre care toţi glumeau cum intrase în activitatea ilegală, cu o biblie în mînă... Povestind, Virgil Holomeia clipea des din ochi, observînd neclintirea lui Iuliu Cosmin ; toate păreau pentru acesta din urmă nişte frumoase poveşti... Deci Virgil îşi urmase drumul închipuirii... Dar în acea zi de armindeni, transformată îndată de toţi şi în prima zi de plajă din acel an, Tavita venea între bagajele ei de femeie încă tînără, plină de foc, cum era cunoscută, şi cu un copil legănat într-un coş de lozii...

— Din acest punct va începe acum acțiunea mea, stabili Virgil.

Iuliu Cosmin îl privi curios, fără să pară de fel tulburat. Cerul era înalt, soarele strălucitor în acea după-amiază, precizâ încă o dată Virgil. Și în liniștea înfloritei după-amiezi de mai răbufni deodată, la început lașă, detunătura unei arme de foc, de pe celălalt mal. Frumoasa evreică, personajul numit Tavita, n-a mai avut timp să rostească altceva decît un cuvînt care stă totdeauna pe buzele oricărei mame : „Copila !“ Celălalt, care venise pe plajă în cel din urmă moment (Virgil se gîndi fulgerător : Armand ? !) și abia își văzuse pesemne tovarășa, întrucît țărănia lui îl făcea mai stîngaci între oamenii de la oraș, înțelese mai ager atunci ca oricine... Ridicînd coșul din lozii goni pînă seara tîrziu peste cîmp cu copila... Cerul s-a vînturat și aproape pe seară căzu prima ploaie cu fulgere și bubuituri din acel an... Omul ducînd prețioasa comoară sub haină, ca și pînă atunci, cînd purtase zile la rînd și scrisori și ștafete către femeia necunoscută, al cărei rod era acum acest prunc, reușì să ascundă copilul în noaptea aceea tocmai în vizuina lupului și s-a întors, zice-se, liniștit, peste deal, la el acasă, în sat...

— Folosești o poveste întîmplată aievea, dar altfel, cu totul altfel, observă, tot la fel, neclintit, Iuliu Cosmin. În sfîrșit, scopul scuză mijloacele... Vrei să știi cum a fost în realitate finalul ?

Iuliu Cosmin povesti el acum, oarecum absent : cei care organizaseră în acea zi liberă sîngerosul masacru s-au lăfăit pînă noaptea tîrziu în tot tîrgul. La sfîrșitul petrecerii lor sinistre, găsindu-l în tîrgul de vite la vreo bodegă cu lăutari pe unul din satul celui care scăpase fugind peste șes (n-a dus acela sub haină nicicînd o fetiță, atunci ; dar poate acesta e dreptul celui ce scrie, să inventeze), singurul de pe lista lor care nu fusese pînă atunci lichidat, l-au forțat să-i conducă în sat chiar în fruntea fanfarei pînă la poarta celui scris pe

lista neagră... Briganzii mai trăseseră şi pe drum în dreapta şi-n stînga cu puştile-n stele, ori în cîini şi-n pisici, însă Ghiţă Cozmin (unchiul lui Iuliu fusese atunci ales de soartă — poate nu tocmai întîmplător — să ducă armata de lăutari, deşi la o cu totul altfel de poartă) văzu, pe măsură ce înaintau, că era pus într-o situaţie fără ieşire ; briganzii cunoşteau bine locul, în zadar încerca să-i abată spre scopul său ! Lăutarii erau puşi, în sfîrşit, să cînte de mort dînd pe uliţă colţul la casa celui fugit peste şes. Nici ţipenie. Nici o mîţă nu mieuna măcar pe vreun acoperiş. Cinci, zece puşti se descărcară din ferestrele casei de ţară, şi Ghiţă Cozmin reuşi să se-arunce peste un gard din spate, el singur, căci chiuitura lui dăduse semnalul acela. La pîndă, în casa demult însemnată, stătuseră buni trăgători, oameni din armata noii puteri...

Deci aşa au stat lucrurile ? Virgil îşi simţi caraghioasă inventia ; deşi o împuşcătură pe plaja de la cabană, ori în luncă, răbufnise cîndva, şi autorul ei era cunoscut (Armand ! Armand !), dar mobilul împuşcăturii fusese altul, iar crima aceea căpătase cu timpul, în ţinut, o alură mistică. Nu fusese nici o Tavita la mijloc ; tatăl îşi împuşcase fiica ! De ce ? ! ! Virgil devia subiectul, închipuindu-şi mai mult, totul în bine (pozitiv), ca un adevărat scriitor, după tipicul vremii. Totuşi, din acea zi se temu de prietenul său. Simţise ceva tare în biografia acestui Iuliu Cosmin. Frica lui Virgil Holomeia creştea pe măsură ce fericirea lui Iuliu Cosmin lîngă Iana se consumă, un timp, calmă. Totodată, se ştie că frica ascute sensibilitatea, dînd naştere unor idei false despre existenţă. Un lanţ de obsesii apoi se desprind din această frică, precum fantomele din amintirea bunului rege al Danemarcei, tatăl lui Hamlet. Atunci inventăm o formulă tabú. Nefericitul prinţ exprimă în formula lui îndoiala, dar Vir-

gil îşi notă pe atunci cele mai multe lucruri privind, susţinea el, falsa apartenenţă a iubirii la Dumnezeu ; adunînd parcă blesteme de dragul blestemelor, Virgil căuta-n cărţi tot ce învinuia iubirea normală a oamenilor... Reciti mult din literatura acestei nesăţioase teme, începînd cu clasicii antichităţii. În romanul lui Thomas Mann *Doctor Faustus* întîlni povestea „preafericitului papă Grigorie" şi o copie în hîrtiile sale care urmau să-i folosească în redactarea definitivă a dramei : reiterînd aici istoria „celor doi orfani regeşti, un băiat şi o fată ; fratele îşi iubea sora peste măsura cuvenită şi, pierzîndu-şi capul, o pune într-o poziţie mai mult decît interesantă de pe urma căreia ajunge mama unui băiat de o neasemuită frumuseţe. În jurul acestui băiat, copil de frate şi soră, în cel mai rău înţeles al cuvîntului, se învîrteşte toată povestea".

Într-un timp se întîlneau, serile, sus, în atelierul din turn al lui Virgil, căci după cununie soţii ocupaseră în frumoasa casă apartamentul de jos, iar doamna Lavinia se mută la Orleanu, în casa bărbatului ei, suportîndu-l, peste puterile sale, pe Manolache Roşu în această nouă situaţie. Îşi simţea cel puţin una din datorii împlinită, faţă de Iana, dar inima ei de mamă adevărată a lui Virgil încă mai aştepta. Iana, la rîndul ei, crezu trecutul uitat, şi urca la Virgil, lîngă soţul ei, fericită. Ascultînd poveştile viitorului scriitor, începu să fie atentă cînd acesta le explică odată că-l interesase, notîndu-şi din Thomas Mann respectivul text, mai ales ideea pe care lanţul întîmplărilor povestite acolo o demonstrează : caracterul întîmplător al iubirii ; explicînd totodată că prima comuniune a femeii (fecioară pînă atunci sau nu) cu bărbatul este clipa naturii, în nici un caz a raţiunii sale...

Într-o zi, cînd s-a întors de pe şantierele lui, Iuliu Cosmin nu-şi mai găsi soţia acasă. Luă primul tren şi într-un ceas a fost la Orleanu. Iana nu era nici acolo, la locuinţa de vară a „Doamnei".

— Am o nepoată la Iaz, pe Veta, îi spuse atunci Manolache Roşu acestui bărbat necăjit. Cît a umblat singură, tot acolo trăgea. Erau prietene. Şi se uită bătrîneşte în ochii arhitectului, însă nedumerit: Să mă ierţi că te întreb: v-aţi certat oleacă?

— Ba deloc, făcu sincer bărbatul cel tînăr.

— Atunci las-o că vine ea. Hai să-ţi arăt ceva. Şi bătrînul îl purtă pe bărbatul Ianei într-un fel de depozit de băuturi aşezat într-o veritabilă pivniţă. Arhitectul n-avea chef însă de degustări şi, cerîndu-i bătrînului adresa Vetei, o descoperi în aceeaşi seară pe Iana la Iaz, în apartamentul acelei femei, măritată de altfel.

În două zile se transformase complet. Spunea din senin că-l urăşte. „Vetuţa" (aşa observă că-i spunea Iana) se vîrî numaidecît pe fir, învinuindu-l direct pentru o mare nenorocire ce-o abătuse el, chipurile, peste capul prietenei sale...

— Bine, dar nu înţeleg...

— Voi, bărbaţii, după ce vă săturaţi, nu mai înţelegeţi nimic. Ea e bolnavă, trebuia s-o fereşti! Uite în ce hal ai adus-o!

El tot nu pricepea. Privirile Ianei păreau, într-adevăr, rătăcite. Avea febră. Trebuia să o lase la ea să se liniştească, interveni şi mai energică această suspectă, i se păru lui Iuliu Cosmin, Vetă, care se implica şi ca rudă acum... El să plece numaidecît; chemase un medic, n-avea nevoie de dăscăleala nimănui la ea în casă. Peste puţin apăru şi bărbatul acestei Veta.

— Lasă, dragă Iuliu (îi spunea „Iuliu" parcă se cunoscuseră cine ştie cînd), fetele-n treaba lor; eu totdeauna o

las pe a mea să se descurce singură; ce, voi n-aveți probleme acolo, aud c-ai întors Cana pe dos cu proiectele tale...

Nu a fost vorba de o ruptură între cei doi soți. Înapoi înspre Cana, Iuliu Cosmin se gîndise chiar dacă-i greșise cu ceva Ianei. Îi veni iar în minte Virgil și se grăbea să ajungă acasă, vrînd să-i împărtășească nenorocirea lui, dar acolo nu mai avu curaj; îi părea că în felul acesta ar fi cedat ceva tare prețios: avea oasele dulci și subțiri Iana, de ce să știe în fond și Virgil toată povestea lor! Își propuse, dimpotrivă, cînd se va întoarce Iana, să plece din casa aceea numaidecît. Dar, curînd, amînă hotărîrea lui. Viața li se obișnui cu noua lor agitație. Ceva umbla tainic să-i despartă, i se părea arhitectului, și Iana primea în ascuns de el școala aceea plină de viclenii, poate prin Veta, deși tot acolo Iana se miorlăia după „Faunul" ei, căci îi ducea dorul.

— O să te cate el, nici o grijă, o încuraja Veta. L-am văzut eu acum, cunosc genul ăsta...

Iar cînd Iuliu Cosmin reveni, într-adevăr, la sfîrșitul aceleiași săptămîni, căci Iana întîrzia, ea i se repezi pur și simplu în brațe. Toți se mirau cît le este blestemul de mare. Ei regretau însă, după aceea, ce s-a putut întîmpla, și se cunoșteau parcă de la început. Iana îi povesti totul.

Încercaseră mai mulți medici și cu toată știința lor tot nu putuseră face nimic. Ori, ori! Dădea a înțelege că-n schimbul acelei sarcini și-ar fi riscat viața. Avortase.

El avea treaba lui de ambiție în „Atena" lui și ea îl înțelegea acum cel mai mult. Dar o căutase tîrziu.

— Era un băiat, se scuza Iana, am fi avut un băiat, dar nu pot, înțelegi că n-am să pot niciodată naște?

O dopaseră cu fel de fel de medicamente și a treia zi avusese o febră cumplită. Medicul chemat era rudă cu bărbatul „Vetuței".

— Din familia lor prăfuită, i-a spus Iana bărbatului ei.

El chemase de altfel spitalul, Iana devenise un caz de urgență.

Pe drum și-a pierdut cunoștința ; binele ei și răul îi erau tot una ! Se trezise într-o cameră uriașă, cu stînci uriașe de calcar, i se părea ; uriașe coloane de sare apoi, curgînd din tavan, căpătînd pete neîncetat... Patul naufragia pe o apă greoaie, murdară, și-n tot acel timp se temuse de șerpi. Erau șerpii verzi.

— Da, băiete, de șerpi.

„Acum trebuie s-o transportăm iar acasă. Poate muri aici".

Auzise bine ce-au spus, dar Iuliu Cosmin era departe atunci. Iana își dădea bine seama de lucrul acela, de indiferența care lucra peste tot, jucîndu-se cu viața ei. Însă chiar în clipele acelea dorea copilul...

Se scuza, astfel, de față cu Iuliu Cosmin. Dar nici vinovată nu putea recunoaște totului-tot ! Un amestec de milă și ură o încercase pe Iana și-n timpul suferințelor sale de la spital, cînd se gîndise din nou la trecut. Erau unele lucruri pe care nu le putea destăinui.

Iuliu Cosmin poate nici n-ar fi fost prea atent. Judecata lui era totodată cu dragostea lui, nesățioasă din nou, umilind-o pe Iana, acceptînd-o cu o conștiință a plăcerii inconștiente, chiar cînd lucrul acesta devine păcat, peste durerea ce o resimțea în acel loc al vinovăției și-al spaimei. Căci trecuse ea singură peste orice prudență după numai cîteva zile de la regăsirea lor.

— Era băiat, îi șoptea Iana, ai fi avut un băiat, înțelegi ? iar pe ea o durea ca și cînd îl năștea încă o dată atunci.

Se uita peste fața lui, întrebătoare : ce să-i mai spună ? era permis oare să știe totul așa cum se petrecuse ? Ei, bine ! Copilul s-ar fi născut mort oricum.

PATRU

O tăcere ciudată se stabili între ei după asta. Chiar așa adia o temperatură insuportabilă. Dragostea în aceste stări de criză și agonie lucrează în oameni ca o femeie nebună. În curînd căderau frunzele din acel an și ultimul anotimp veni să le acopere cu zăpezile lui. Iana se refugiase din nou la Iaz la „Vetuța". Era ultima zi din an și prietena ei o găsi împachetînd. O mințise. Ar fi vrut, zise, să petreacă revelionul la Orleanu. Veta o privi cu îndoială ; îi părea istovită. Iana își amintea tot atunci însă cum ninge în munți, ori poate și la Cana... O depărtare cît un mileniu se așternuse între ea și Iuliu Cosmin și se simțea în măsură atunci să parcurgă din nou depărtarea aceea... Se gîndi totuși că acasă la ei va găsi un bărbat trist. Trist și singur. Despre Virgil era sigură că în noaptea aceea petrecea ca de obicei în Teatrul lor.

Iana era după un lung drum de cîteva ore cu o mașină care umblase mai mult prin noroaie în peisajul stins dintre Iaz și Cana, cu vițe de vie atîrnînd de șpalieri uscate. Dar cel puțin în oraș ningea. Parcă venise la un bărbat de la o adresă găsită. Așa s-a gîndit sunînd.

I-au deschs două fetițe vesele care se fugăriseră pînă la ușa de jos pe scara care cobora de la atelierul din turn. Îl va găsi acasă pe Virgil ? ! Iana trebuia să observe că-n urma ei avuseseră loc iar transformări. Arhitectul revenise la formula inițială de musafir, locuind ca la început în atelierul prietenului său, iar în camera lor de tineri căsătoriți Iana dete peste biroul improvizat al lui Virgil. Își lăsă deci bagajul acolo și ieși, căci una din fete recunoscînd-o, striga peste tot : „Doamna profesoară !" O învățase dansul modern la un cerc al Casei de Cultură. De sus, apăru el.

— A ! Godot ! l-a auzit Iana pe Iu'iu Cosmin.

O năvală de timp întorcea înapoi toate orologiile. De sus, din locul de unde-o privea, Ianei îi păru bărbatul ei ca la început, un înfumurat (pînă atunci nu-şi mărturisise lucrul acesta), pe deasupra şi insolent.

— Lasă-mă, totuşi, îi zise, deşi Iuliu Cosmin nu coborîse în întîmpinarea ei decît poate o treaptă.

— Ce vă spuneam ? Godot ! le vorbi el cîtorva care, învinşi de curiozitate, deschiseră uşa atelieru'ui din interior.

— Doamna Cosmin, făcea el prezentările, peste puţin timp...

O privea uluit. O răbdare creştea între ei doi cu toată greutatea celor cîteva luni de absenţă ale Ianei. Aşteptarea lor îi trezi.

Am făcut foarte bine, îşi spuse Iana atunci, în gînd. Venise acasă !

Se împlinea tot în noaptea aceea un an de la celebra lor nuntă în „clandestinitate" de la Vatra Dornei. Iana îşi aminti şi parcă se îngîndură. Nici un prieten de-atunci nu le rămăsese statornic timp de un an. Ce situaţie, viaţa lor ! Se aşeză pe un scaun lîngă una din fetiţele care-i deschiseseră.

— Ocupă-te de ei puţin !

Şi ea s-a supus. Iuliu Cosmin a trecut deci în locul ei şi luînd mîinile fetei în mîinile lui îi şoptea totodată drept în faţă ceva insistent şi fierbinte. Ce obrăznicie ! Era o puternică ciudă sentimentul pe care-l încercă tot atunci Iana ! Fetiţa se ridică lăsînd să i se vadă o lacrimă de copil între gene. Prostii, se gîndi Iana ; copii fără căpătîi !

— Să ieşim şi să facem un pluguşor, a propus tocmai fetiţa aceea.

— Să ieşim, au încuviinţat toţi ceilalţi.

L-ar fi rugat deodată să stăruie cum începuse, uşor, cu o infinită delicateţe, iar el stărui fără de rugăciunea ei. Trupul ei deveni ca o imensă zăpadă prin care galopa un

cal, fără s-o fi atins cel puțin, iar el tropotea mărunt, în timp ce speranța ei n-o mai părăsi că nici el n-ar fi avut cum se oprì... „Voi rămîne la el și-l voi linguși", se pomeni Iana că-și făcea planuri. Și se mai pomeni că-i promite acest lucru ridicol de-acum :

— Am să-ți fac un copil !

— Nu, de data asta nu, i-a zîmbit el puțin vinovat.

Nu era rău. În hol năvăliseră cei cu plugușorul și primii care au deschis i-au surprins încă îmbrățișați. S-au retras...

Urau înșirați pe toată scara, pe o sută de voci. Era vorba despre grîu și pomi în floare, de sămînță. Iana și-a așezat repede rochia și se privi puțin în oglindă. Se simțea dezmoștenită. Îl sărută din fugă. Era neistovit, dar părea de ceva sătul. Cînd au intrat cei cu plugușorul o ușoară neglijență mai stăruia în aerul camerei. Lumea era drăguță : aranja repede totul. Erau ca doi miri lăsați să descopere, după ritual, fructul nupțial. Calmă sau furtunoasă, noaptea cîtă mai rămăsese trecu fără multe cuvinte. Sunt însă oameni care vorbesc tot timpul cît ține această primejdie plină de nădejdi : dragostea. După un vechi obicei al ei Iana povesti...

— Să-ți spun, începu înnebunită de tăcerea lui gravă. Dar parcă îl și ruga : Ține-mă bine în brațe !

Totul avusese loc de prea multă vreme și o femeie nu pune valoare pe trecutul ei în același fel ca un bărbat. Încerca să-și reformuleze trecutul, căci bărbatul se arătă abia atunci curios de viața ei pînă la el. Intuise ceva tot timpul, își zise Iuliu Cosmin, căci cine știe de ce Iana se decise astfel :

— Să încep cu Virgil, zise, și-n mintea ei străluci ca ochii unui lup minciuna. Care crescu, progresiv, pe măsură ce și povestea ei simțea pericolul să se denatureze de la o clipă la alta.

Trecu prin copilărie, din nou, cu paşi urieşeşti. Copilăria cuiva fără măcar chipul unuia dintre părinţii lui „*reali*", însă ea avusese noroc trezindu-se de la început lîngă „Doamna". Mai trebuia adăugat poate ceva despre felul cum evoluaseră sentimentele sale faţă de-această providenţială femeie şi, desigur (îi era cunoscut lucrul acela şi lui din tot ce se întîmplase pînă atunci şi de faţă cu el) că „Doamna" nutrise la rîndul ei pentru ea aceleaşi nobile sentimente. Acum toate se întîmplau în adolescenţă. Virgil terminase liceul ; ea mai era încă în clasa a unsprezecea. Dar o cunoscuse pe Veta şi cînd termina şcoala abia aştepta să plece în vacanţă la Iaz. Habar n-avusese că atunci se va întîlni acolo şi cu Virgil. „Iana", o prezentă lui Virgil, Veta, sobră, şi toţi făcuseră mult haz pe chestia asta ; doar ei se mai cunoscuseră. În schimb atunci, ezită Iana o clipă, trebuia să plecăm într-o excursie. Se uită la bărbatul ei contrariată. Stăteau încă îmbrăţişaţi.

— Chiar vrei să ştii ? l-a întrebat ea în clipa următoare pe Iuliu Cosmin. Şi începu să zîmbească ; ce gînd o călăuzea mai departe minciuna să dea la iveală.

Era goală ca cerul de demult senin şi pe frunte nu simţea încă nici o umbră. În suflet se ivi totuşi spaima neîntemeiată că ar putea fi chiar atunci părăsită. Clipa de-aici o făcea neatentă cu depărtarea de-atunci. Iana visa. Era liberă.

— Da, spune-mi, îl auzi femeia pe soţul ei.

O lene înşelătoare o mai ţinea lîngă el. Şi crezu că pe lumea aceasta orice lucru, cumplit sau nejustificat, poate fi înţeles. Mai ales în privinţa unei femei. Era liberă.

— Cum îl chema ? o mai întrebă soţul şi acest lucru o obligă profund să greşească minţind.

— Nu-l ştii ? ! s-a mirat ea.

Închidea ochii visînd. Era călătoare... Minţise la început la fel...

— Era din excursia voastră de-atunci ? Cine mai venise cu voi ? deveni deodată nerăbdător soţul. Virgil a fost şi el ?

Nu-l auzea foarte bine. Deschizînd ochii, ochii ei rîdeau, minciuna lor o făcea să rîdă, asta crezu mai tîrziu că-l înfuriase...

— Nu-l ştii ? ! !

Era totuşi în braţele lui şi el o făcea să se-mpartă acum !

— Nu-l ştii ? se mira Iana pregătindu-se, credea ea, să lovească ! El şi-o dorea lovitura aceea...

Vrînd să glumească rău cu el însuşi Iuliu Cosmin a spus :

— Ştiu !

Iana tresări curioasă, dar se linguşi, din priviri, neconvinsă.

Acum ţinta şi-o urmări pînă la capăt bărbatul. Spuse din nou, întrebînd :

— Virgil ? !

— Da, el, se făcu Iana că uită de toate, dar minciuna care-o îmboldise şi pînă atunci o făcu să adauge : el a fost primul şi după tine nici unul !

Se trezi deodată plină de spaimă, de amintiri şi curiozitate. Dar era, în fond, liberă ! Rîdea peste faţa ei cu o faţă halucinată.

Ştia ! îl ironiză o secundă femeia pe soţul ei fără să mai ajungă cuvîntul din urmă spre a-l pronunţa ! Ridicat în genunchi peste cerul ei de departe se zăpăci, şi el după asta i-a tras pledul peste frunte ca unei moarte, apoi i-l smuci şi din nou...

Violenţa lui n-ar fi avut nici o putere atunci, decît clipa rea şi crispată, datoare ca ea să-i provoace prima oară cu luciditate şi ură într-o învălmăşeală de nedescris.

Cum ştia ? ! s-a mirat Iana batjocorită acum de un străin. Ce ştia ?

„Spune-mi !“

Se rugau totodată unul altuia.

Ea se trezi aiurînd de frică. O curiozitate şi mai mare o întrecea. Cerul senin reveni din trecut tulburîndu-i vederea. Oceanul lumii de vorbe îi veni ei în gînd acest început de tiradă. Şi îl urî.

— Nici să suferi nu ştii cel puţin, se precipită Iuliu Cosmin să se despartă de ea depărtîndu-se pînă în faţa imensei ferestre unde urmă să-şi încheie cămaşa la mîneci aparent calm...

Atunci Iana recunoscu :

— Am glumit.

CINCI

Camera lui Virgil era rece, aici focul nu se făcuse „de anul trecut", s-a gîndit Iana. Ajunsese din nou lîngă bagajele ei nedesfăcute decît în parte, şi gîndindu-se cît de rău îi ieşise încercarea aceasta de-a reveni la soţul ei, între timp îşi făcu socoteala că n-ar fi rău să se odihnească o oră înainte de-a se întoarce de unde venise aseară. Chiar aici, hotărî ea ; de ce nu ? Trase o canapea extensibilă şi găsi în cutia ei un pled. Dar nu putea dormi, era între vis şi realitate, frigul o ajută să rămînă lucidă. Începu să-şi reconstituie întîmplarea pe care i-o răstălmăcise lui Iuliu. Erau într-un oraş lîngă munţi, umblaseră încă de dimineaţa prin magazine, prin pieţe. Bineînţeles că Virgil nu venise în grupul acela al ei. Soarele s-a ridicat, apoi vizitară vechiul turn al cetăţii construit nu mai ştia la ce an. Parcă-l mai auzea şi acum pe ghid : „Aici este Turnul Cetăţii... anul... veleatul... s-au năruit... am înălţat... au zidit... s-a restaurat..." După anul trei sute trecuse pe-acolo o hoardă... Un tînăr domn

murise. Ghidul le explică ce fel ; că din cauza unei ambiții. „A murit în turn ?“ avusese naivitatea ea să întrebe. „Nu, turnul s-a năruit“, i-a răspuns altcineva în locul ghidului. Erau tefere numai un meterez și o scară care ducea într-acolo unde urcă împreună cu cel care-i dădea explicații și mai bogate acum decît ghidul. Scara fusese restaurată în anii din urmă. „Tînărul domn, scrie cronica, era tare bălan, îi spunea soarele lor, zise necunoscutul, căci veneau din pustia mongolă și s-au oprit în Cîmpia Panonică. Erau doisprezece“. „Oasele hunului s-au topit cu încetul sub turn ? !“ Iana simțise atunci amețeala fluidă a soarelui curgînd în pămînt. Dinții ei străluceau, îi ascuțea soarele, erau ca două pumnale sub gingii. Veta o lăsase sus cu necunoscutul, apoi coborî și acesta. Iana și-a scos mica ei oglindă din geantă și-i veni o idee, căci străinul ieșise de sub zidurile umbroase ale Cetății la lumină. Ținea oglinda în mîini, stînd singură pe meterez și prinzînd o rază de soare pe suprafața ei i-o frînse străinului brusc drept pe față. El atunci îi zîmbi și se așeză jos s-o aștepte pe iarbă. Cîmpul era verde pînă la marginea unei păduri, într-o parte se vedea rîul întorcîndu-se repede, ascuns de pădure. Veta și ceilalți din grupul lor ajunseseră pînă acolo, se așezaseră și ei pe covorul de iarbă mult mai departe. Nici un abur de vînt nu adia sus pe meterez peste trupul încins, îmbrăcat cu o rochie de stambă, al fetei. Florile de pe rochiță ieșiseră parcă acolo din carnea ei. S-a întors și privi plaja. Ceilalți se depărtaseră, sub liziera pădurii, femeile se aplecau să culeagă probabil din iarbă fructe, în timp ce bărbații lor leneveau gata să tragă și ei un pui de somn. Mai avea timp să-i ajungă. Pădurea, observă Iana, se răsturna val după val din munții apropiați. Ciudată îmbinare de peisaj cu toate formele de relief în el ! Plaja era mare și singură, prinsă în urghiul rîului. Ca să ajungi pînă acolo era de trecut peste rîu o punte ca o nuia ; și era în direcția camarazilor săi. Coborînd îl văzu pe străin după ea ; mer-

geau legănați prin ierburi, toropiți fiecare, soarele se iuțea ca un crin uriaș în fîntîna dusă a cerului. La o cale de drum Iana se descălță și străinul se oferi să-i ducă el mai departe sandalele, în mînă. Soarele i-a amețit cu încetinitoarele lui din o mie de părți.

Au trecut rîul și apa se gudura lenește, mîngîindu-le gleznele, abia o simțeau sub nuiaua de umbră a punții. Apa se desfolia călduță ca un pomișor cînd își scutură florile ori era o senzație mică la fel ca atunci cînd îți treci mîna peste claviatura unui pian într-o cameră veche ; la fereastră, afară, un copac secular își încovoiase coroana ; din frunzișul lui păsări ale unui timp scufundat mai visează cîntecul ! Atunci dorea să-i explice toate aceste senzații străinului. El trecu încălțat rîul și apa se desenă înfiltrîndu-se în stofa subțire a pantalonului. Iana se așeză la un moment dat pe nisip. I se părea că era de mult timp acolo, coborîse parcă din vechi morminte egiptiene. O chema de departe ceva indefinit, nisipul ardea întorcînd vremea și măcinînd umbra străinului, care căzuse asupra ei, peste ea. Nu-și închipuise pînă atunci cum putea arăta chipul dorinței !

Repede s-au rătăcit prin pădure pe marginea rîului, unde era o poiană cu iarba verde firavă încă din cauza umbrei. Nu veghea nimeni asupra lor ; era bine, răcoarea căzuse adînc și era ca ceva cunoscut (dureros foarte mult), trupul i se cuminți sfios în tiparul lui vechi, iar în aceeași seară, cînd se culcă, ar fi vrut să-l întrebe cîte ceva : cum îl chema, ce fel apăruse, iar el nu mai era de găsit nicăieri ! Iana era hotărîtă să-și țină taina numai pentru ea. Era mîndră ca un copil. Se descurcase perfect : înceta tot atunci de-a mai fi copil pentru tot restul vieții...

N-avusese la îndemînă nimic mai bun și acasă îl minți pe „tată!“ ei mai întîi cu numele lui Virgil. Socotind însă

drept, Virgil nici nu fusese în țară atunci ! Armand nu se știe cît de „zguduit" fusese ; fata „lui" mai avea de făcut un an de școală și în starea în care revenise atunci din vacanță numai bună de școală de dans nu era ! Procedă hotărît ; însă Iana îl revăzu pe Virgil abia toamna (el scrise despre Armand, mai tîrziu : n-avusese un glonț și pentru ea !), cînd trecu pe la „Doamna". Căzuse chiar atunci cînd Virgil îi povestea mamei sale c-au avut o escală de cîteva ceasuri la Paris... dar se opri, și o privi lung pe ea, parcă n-o mai văzuse pînă atunci : *căci atunci el știa !* Și n-a spus nimănui...

— Ai văzut și Parisul ? l-a întrebat Iana puțin visătoare pe cel care ultima oară o văzuse la Iaz înaintea excursiei cu Veta...

Virgil nici nu-și închipuia în acea clipă prin ce putuse trece o fată în timpul unei vacanțe de aproape trei luni ; o privea insistent ; Iana în schimb rămăsese bolnavă, iar acest lucru l-a ascuns bine și față de „confidenta" ei : mama lui...

El povestea despre călătoria din care tocmai se întorsese. Zburase la cîteva mii de metri deasupra pămîntului ; de sus, spunea el, pămîntul pare așa, ca o minge ; seamănă cu o grădină răsturnată în cer ; sau tot mai tare cu un punct roșu, pe măsură ce el credea că se apropiau cu avionul de soare și îi fusese puțin și frică.

— Atunci m-am gîndit cel mai mult la tine, i-a spus Virgil mamei sale.

— Zău ? ! s-a mirat „Doamna" ; fiind în același timp foarte emoționată.

Prima seară au stat în cantonament, povestea mai departe Virgil ; n-avea cum să vadă nimic din splendorile noului continent. De la aeroport pînă la hotel călătoriseră în autobuz laolaltă cu adversarii lor, iar acest lucru i s-a părut lui Virgil o proastă tactică din partea antrenorilor lotului olimpic. Îi fusese frică din nou, însă altfel ; nu putea

adormi. Cineva coborîse cîteva trepte pe o alee, în frunzișul miraculoasei grădini, căci hotelul lor era așezat într-un parc, pe marginea unui lac, iar străinul se apropie de fereastra camerei lui de la parter, prima dată prudent, apoi din ce în ce mai decis.

— Ar fi putut să mă sune la telefon, ori să-mi bată la ușă, dar așa procedă ; mi-a luat somnul de tot.

A doua zi Virgil avea primul meci.

— Bătrînul mi-a făcut semn să vin la fereastra deschisă și mi-a întins ceva (căci era un bătrîn, precizează Virgil în discuția ce o purta cu mama sa ; la care și Iana lua parte) un mic cartonaș, despre care după aceea mi-am dat seama că era cartea lui de vizită...

„Doamna" îl asculta indecisă. Virgil însă continuă :

— A doua zi meciul a fost o porcărie ; am fost alungați de pe ring cu fluierături. După aceea i-am căutat în oraș adresa. Nici n-a fost greu s-o găsesc ; locuia într-un hotel. Dar eu crezusem c-o să mă întîmpine chiar el !

— Ai luat legătura cu secretara lui, ha, ha, se grăbi „Doamna" să preîntîmpine parcă un lucru imposibil.

— Probabil. Mi-a spus că se află acolo într-o călătorie de afaceri. Te superi ? Ție nu ți-a transmis nimic. Dar a întrebat de tine ! „El este băiatul din România", i-a zis „franțuzoaicei" lui, căci vorbeau franțuzește... Mi-a spus un secret...

Virgil se uită lung la Iana și fata plecă imediat intimidată că asistase oricum, fără voia nimănui, la discuția lor „secretă".

— Prostii, replică însă „Doamna", în urma Ianei, după ce i se divulgă „taina" ; să nu-l crezi ; au mai fost și alții...

— Dar *că-i tatăl meu*, să-l cred ? Asta da ? !

Și cei doi încheiară atunci o discuție veche și fără nici un deznodămînt. Totuși de-atunci Virgil *a știut !*

Dimineaţa intrase prin ferestrele camerei lui Virgil de mult şi Iana, la un moment dat, auzi o uşă trîntită poate chiar sus, acolo de unde în zorii zilei plecase şi ea. Presimţind că Virgil ajunsese acasă trase la loc canapeaua lui şi aruncă în cutia ei, împăturit, pledul care-o acoperise pînă atunci în starea ei de semivisare. N-a mai avut timp să iasă. Curînd uşa camerei s-a deschis şi în încăpere intră într-adevăr Virgil, aducînd de afară atîta iarnă şi ger, iar din turn numai îngrijorare şi o vădită curiozitate. Adică : ce i se mai întîmplase prietenului său ; care i-a răspuns furios la bineţe, trîntind uşa în urma lui. Găsind-o pe Iana acolo, în odaia sa, Virgil n-avu timp să se mai scuze. Dimpotrivă, amănuntul acesta îi dezlegă ca prin farmec misterul ! Va să zică de asta ! Şi se gîndi la Iuliu Cosmin că era totuşi un om dificil. Soţiei acestuia, de pe faţa căreia nu dispăruse încă de tot emoţia, îi spuse încet :

— Cum ai putut sta în frigul acesta ? De mult eşti aici ?

— Am venit să-mi iau bagajele sus, îl minţi Iana pe bărbatul care de atîta timp nu mai era nici el băiatul „Doamnei" de altădată, „Domnul Virgil", pentru că acest „domn Virgil" se ferise în ultima vreme de ea, într-un mod tare ciudat. Le-am lăsat aseară aici, adăugă femeia, ca să fie şi mai convingătoare. Sus erau invitaţi.

Minciuna aceasta o mai încălzi, dar Virgil i-o simţi, şi uitîndu-i-se o clipă în faţă o făcu, cine ştie de ce, pe femeie să izbucnească în rîs. Dar numai o clipă. Faţa ei se întristă deodată.

— Bine, atunci să te ajut, se hotărî regizorul, înşfăcîndu-i mica valiză de mînă.

Iana trecu înainte în timp ce bărbatul i-a deschis uşa. Pe scară, aproape de uşa atelierului, Iana se mai opri o dată, uitîndu-se la Virgil indecisă, întrebătoare : oare să mai intre şi ea ?

— Vin și eu, o asigură Virgil pe Iana, vreau să ciocnim toți trei cîte un pahar.

Auzind vorbă pe scară, Iuliu Cosmin deschise ușa de la atelier dînd mai întîi cu ochii de Iana, pe care probabil el o crezuse plecată. Acum surpriza lui era și mai mare. Dar își ținu firea.

— S-a întors Virgil, zise Iana, ajutîndu-l, astfel, din instinct, pe soțul ei. Vrea să ciocnim toți trei cîte un pahar..., și se uită la Virgil încă o dată, cerîndu-i parcă încuviințarea dacă spusese totul cum trebuie.

— Dacă voi nu mai aveți nimic, găsesc eu ceva pe aici, își aduse aminte Virgil, cînd intră sus. Începu să cotrobăiască în fișet după ce găsi cheia într-un raft de cărți pusă acolo de el într-un loc sigur. Îl privea pe Iuliu Cosmin normal, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat niciodată între acesta și soția lui. Aducea pe masă sticla găsită la locul ei în fișet și căută în jur trei pahare.

— Eu n-aș mai bea parcă, încercă Iuliu Cosmin, dar Virgil și turnase acum în pahare...

— La mulți ani ! zise el.

I-a răspuns mai întîi numai Iana.

— La mulți ani !

Iuliu Cosmin apropie mai întîi paharul de al femeii sale, fiindu-i încă rușine de bănuiala lui cu Virgil de az'noapte ! Iana oare i-a povestit pe drum totul ? Oare s-au întors împreună să-l facă pe el de rîs, dovedindu-și gluma ei nesărată ? Iuliu Cosmin ar fi fost de acord să nu fi fost o glumă ce-i spusese soția sa, iar el să se poată atunci umili în fața fostului ei amant. Dar era imposibil !

— Ce ai ? îl întrebă Virgil Holomeia pe Iuliu Cosmin, observînd tulburarea acestuia. Nici pînă atunci nu ciocnise cu el.

— La mulți ani ! își aminti acum Iuliu Cosmin.

— I-a fost puțin rău, minți iarăși Iana luînd de fapt apă-

rarea din nou bărbatului ei. Voi cum aţi petrecut la teatru ? îl întrebă ea pe Virgil. Noi am petrecut bine ; Iuliu a avut foarte mulţi invitaţi.

Dar pentru că „Iuliu" mai stătea încă nedumerit în noua situaţie, abila femeie puse la punct lucrurile, adăugînd : Doar ai văzut că nici n-am prea avut cînd îmi desface bagajele ; nici unde le mai aduce sus. Virgil, i se adresă ea direct soţului său, m-a ajutat să le car pînă aici. Tocmai intra pe uşă...

ŞASE

Trenul cădea ca un fulger, „via Teţcani" ; după cum i se recomandase cu o zi înainte la telefon însă, nici pînă aici nu apăruse omul de la consiliu, pe care normal ar fi trebuit să-l fi întîlnit în gara Cana, la suirea în tren. Aşa i se spusese la telefon : „Un tovarăş de la consiliu vine cu documentele. Vă întîlniţi în gară". Atunci Iuliu Cosmin se simţi pentru a doua oară în noul an obiectul unei farse.

De la Iaz traversă singurul culoar care despărţea vagonul său de vagonul restaurant şi în cîteva clipe ceru aici o cafea. Trenul începea să se aglomereze. Se gîndea deodată în mai multe părţi. Trenul parcă înghiţea pămîntul. Gîndurile lui de la Iana şi de la Virgil alunecară într-o nouă direcţie. Nu observase cînd a ajuns ăla la masa lui. Trenul ieşise de mult în cîmpie şi pe zăpada căzută de cîteva zile acum izbucnise un soare frenetic. Ha ha hi hi... făceau roţile trenului scîrţîind. Omul din faţa lui îşi proiecta umbra de cîine şi de iepure peste faţa de masă, peste perdeaua pe care Iuliu Cosmin o trăgea mai departe să-l apere de agresiunea soarelui orbitor. „Avizuha" ! îşi aminti el că-i spusese ziaristul Testuchin

acestui tovarăş de drum de acum pe care-l crezuse întîmplător. Era tot un om de la Cana. Îl mai văzuse în cîteva rînduri. Odată participase la Vatra Dornei cu el (şi cu Iana) la o petrecere. Nu era prea mult timp de-atunci. Un an. „Tovarăşul Iuliu, permiteţi ?" Aşa se apropiase de data aceasta. „Permit", i-a răspuns arhitectul zîmbind cum îi zicea. Era, în fond, un băiat ca şi el, de care-l legau, iată, unele amintiri. Şi deodată tonul acesta îl deranjă. Umbra de pe perdeaua trasă i se păru încă o dată şi de iepure, şi de cîine, şi de ceva mai mult încă ! „Avizuha !" şi-l amintea arhitectul pe ziarist spunîndu-i în faţă acestui băiat pe care la Vatra Dornei el îl văzuse pentru a doua oară. Unde-l văzuse atunci prima oară ? Mai ceru o cafea. Încerca să descopere singur lucrul acesta. Dar jenantă poveste să stai la o masă cu cineva fără să ştii cum să-i zici cel puţin ! „Avizuha ? !" Gîndul lui Iuliu Cosmin se distra. Însă ultima oară îl întîlnise la şeful de cabinet al unchiului său, la judeţ, în încăperea dactilografei. Aceeaşi umbră care se prelingea peste perdeaua clătinată cu violenţă de mersul prea repezit al rapidului stătea aplecată puţin (văzută pe peretele din faţă) peste umărul durduliei dactilografe. Un deget apăsa tandru pe o vocală a maşinii de scris. Tresărise atentă numai dactilografa cînd uşa se deschisese. Stai, îşi zise Iuliu Cosmin. S-o luăm metodic. Unde l-am mai văzut eu pe el prima oară ? Bine, bine, venise după aceea şi Testuchin, dar unde se petrecuse lucrul acesta ? Cînd ? Pe-atunci habar n-avea c-o să fie cu Iana. Era singur la Cana de cîteva luni şi uneori se abătea şi el pe la Terasă, unde auzise că se strîng la cafea intelectualii oraşului. El avea mult de lucru, dar îşi găsea uneori timp şi pentru cafea. Auzise de unii care stăteau la cafea mai mult decît stăteau la serviciu. Sau numai glumise cineva în felul acesta. Iată-l însă pe unul care-i îndreptăţea respectivului gluma. Stătea totuşi cu o carte în faţă bîzîit de muştele de la Terasă dis-de-dimineaţă în acea zi. A întîr-

ziat, mai mult decît trebuia, el însuşi. Îl făcea curios individul. I se părea că nici nu citeşte ; ţinea cartea în mîini numai de dragul de-a fi văzut în această poză interesantă. Cum ? ! Era în franţuzeşte ? „Ce citeşti dumneata aici ?" Iuliu Cosmin se deranjase el primul la masa lui. Szigmund Freud, *Introduction dans la psychanalyse*, Paris, urma anul cînd fusese tipărit cursul în capitala Franţei. „Interesant !"

— Domnule, rupse tăcerea şi de data aceasta tot el, ne cunoaştem, însă iartă-mă, numele dumneavoastră...

— Dănuţ, îl rosti „Avizuha", servit pe o tartă unsă cu miere. Dan Perţa, muzicianul. O cunosc şi pe Doamna.

— O, da, sigur că da, domnul Dan Perţa. Iuliu Cosmin îi întinse mîna înclinîndu-se peste masă.

Găsi, în sfîrşit, subiectul pe care-l căutase. Începu numaidecît să se frămînte din nou şi, bineînţeles, că acum din cauza Ianei ! El era, care va să zică, Dănuţ ! În corespondenţa de Anul Nou găsi pentru Iana un singur plic, care sosise pe adresa Doamnei Luciana Cosmin — Loco. „Poate sînt singurul care-şi va mai aduce aminte de anul trecut. La mulţi ani ! D". Fără îndoială acest „D" misterios nu putea să-l indice decît pe tovarăşul său de călătorie de-atunci. Curioasă coincidenţă ! Într-adevăr, „Avizuha", mai avu timp arhitectul să fie vesel, dar numai o clipă. Uitîndu-se la Dan Perţa din nou descoperi un lucru ciudat : omul acesta putea să-l intereseze chiar pe motivul că nu intra deloc în vederile sale. Nu citise el undeva că femeile ne înşală în primul rînd cu bărbaţi total diferiţi nouă ? Prezenţa la masa lui a acestui musafir îl întărîta tot mai tare ; era parcă sigur că nu întîmplarea i-l adusese acolo. Însă dorind să-l provoace, să-l tragă într-un mic scandal, se trezi deodată că-i zice : Suntem vechi prieteni. Arhitectul îşi descoperi vocea mie-

roasă și se înfurie că-i ieșise așa, fără s-o arate. — Ce faceți la București ? își întrebă vecinul de masă.

Un sentiment nedesluşit de silă de el însuşi îl legă în continuare pe arhitect de acest străin. Şi ca sălbaticii din vechime, care își reprezentau adevărul după semnele pe care copacii le făceau în anumite ore ale zilei, aruncînd umbra lor peste zidul peşterii, Iuliu Cosmin descoperi că urechile de măgar şi de porc de cîine (își zise totuşi în sinea sa) ale celui din față, ce-şi proiecta umbra pe perdeaua de la fereastra vagonului, se înfățişau acolo ca nişte veritabile coarne !

— La București ? se miră muzicantul. Doar ştii că eu cînt !

Corespondentul soției sale îi răspundea pertu ! Iuliu Cosmin, pretextînd că uitase ceva în vagon (ceva care-i ajuta să mai pună un lucru la punct pînă la București), plăti şi se ridică imediat. Acum şirul de legături stabilite era mult mai lung şi memoria capricioasă, ori numai leneşă la început, se dovedi şi harnică şi prodigioasă. Dan Perța, deci, stabili Iuliu Cosmin. Se documentează în Freud. Care la rîndul lui a tras cu ochiul la Biblie la Iisus Cristos : „Cel ce se uită cu ochiul la o femeie, poftind-o, el încă preacurveşte !" Trenul zdrăngănea pe la încheieturile de la ace în diferite gări pe unde oprea, iar arhitectul își auzea parcă soția rîzînd, așa cum el cel mai bine o cunoştea că rîdea atunci cînd îl provoca şi pe el...

La București a fost vorba în primul rînd despre fondul de restaurare, acest „aur al arhitecturii", care mai stătea îngropat sub tencuiala coşcovită a unor clădiri clasificate drept „vechi" într-o serie de orașe din județe. Întors la Cana, arhitectul îi aducea soției sale o veste care un timp le echilibrase menajul. Se crease o comisie la nivel național, o vreme aveau să se mute la București. Pe Iana lucrul acesta

o încîntă. Înapoi poate nici nu se mai întorceau ! Îşi dorise Bucureştii tot timpul. Aici deveni, deci, atît de activă încît nici suspiciunile soţului ei n-o mai puteau urmări. Reuşi, de altfel, să-l lanseze într-o serie de treburi, cum le zicea ea, „artistice". În secret ea credea că-i pregăteşte în felul acesta terenul să rămînă definitiv în Capitală. Iuliu Cosmin începuse să ilustreze, la îndemnul soţiei sale, în timpul pe care îl mai găsea liber, pagini ale unor reviste literare, publica chiar versuri. Zorindu-l ca de obicei în ultima vreme, într-o zi Iana îl întrebă :

— Ce faci ? ! Leneveşti ? Ţi-a cerut cineva iar desene. Şi îi spuse numele celui care le întindea oferta. Vrea să te cunoască, adăugă Iana, îi place colaborarea ta discretă, de unde poţi şti : poate îţi oferă ceva aici la Bucureşti în redacţia lor...

În astfel de situaţii, Iuliu Cosmin o privea ciudat pe Iana ; îi intraseră-n cap, de cînd stăteau la Bucureşti, tot soiul de fleacuri ; dar mai ales atenta la condiţia lui ; el chiar atunci era cel mai prins în meserie. Iana îi da înainte :

— Şi o poezie, Iuliu, poţi să-i mai dai şi o poezie...

— Iana, dar eu nu sunt, mamă, poet...

— Tu ? ! se mira Iana atunci foarte mult. Tu cînd vrei eşti un mare poet, un poet foarte... interesant ! Mi-a spus mie Dănuţ.

— Cine ? ! îi venise rîndul lui Iuliu Cosmin să se mire.

— Dan Perţa, muzicianul, ce, nu-l mai ştii pe Dănuţ ? El te-a descoperit ca poet, Iuliu Cosmin !

— El !

— El, ce te miră ? A văzut în tine lucrul acesta, *l-a citit în tine*, de la început ; în felul tău de a fi. E un geniu şi el, dar în muzică.

— E o lichea, făcu moale arhitectul descoperit ca poet.

— Treaba voastră, voi aveţi talent, vă certaţi.

Iana devenise la Bucureşti vorbăreaţă, „periculos" de vorbăreaţă. Era poate şi vina lui că dintr-o extremă căzuse în cealaltă : prea suspicios cu ea pînă atunci, deodată nu se mai interesă aproape deloc de noile ei drumuri ; treaba lui în comisia naţională îl absorbise de tot. Dar chestia asta cu Dan Perţa, cu „Dănuţ" al ei, îl interesa parcă din nou...

— Deci ia spune-mi, o luă de la capăt Iuliu Cosmin, cum m-a descoperit el pe mine poet ?

— Cred că la Vatra Dornei, ia aminteşte-ţi ! Îi păruseşi aşa, stai că mi-a spus ! Ca poeţii de altădată !

— Ţi-a zis ? Cînd ? !

— Te rog să nu fii obraznic, i-a interzis Iana cu o furie tandră ; ea îi explica serios, iar lui îi era gîndul la prostii. Ştii că noi ne iubim, a adăugat ea.

— Cine noi ? !

— Eu şi Dănuţ, s-a fandosit Iana.

— Aşa !

— Te miri cam tîrziu. Ai fi putut să mă şi pierzi ; el e plin de relaţii, ce credeai ! Şi mă iubeşte, zău dacă nu mă iubeşte, lungise ea gluma peste măsură... Distribuirea mea în spectacole (Iana reuşise să capete cîteva roluri neimportante la un teatru de revistă), dar şi colaborările tale... Nu puteai să nu te amuzi ! Soţia îşi sărută soţul pe loc, clarificînd cum spunea ea lucrurile între ei „mai presus de orice". Se făcuse de tot zurlie Iana la Bucureşti. După un şir de asemenea discuţii Iuliu Cosmin căzuse pe gînduri din nou. Gelozia lui de la Cana fusese un fleac. Aici îşi dădea seama că Iana i-ar fi putut aluneca într-un mod real printre degete...

Într-o zi Iana îl găsi prefăcîndu-se încruntat :

— Divorţez ! decretă el atunci cu o solemnitate comică.

— Ţi-a venit aşa, colaboră şi femeia o clipă. Vai, ce prostii îţi mai pot trece prin cap ! Totuşi mai departe Iana îl auzi pe soţul ei amintindu-şi :

— Mi-ai spus numai cînd, nu mi-ai spus încă şi în ce fel m-a descoperit poet Dănuţ al tău !

— Asta era ?! se transformă deodată femeia. Ar trebui să nu mai vorbesc cu tine !

— Cum vrei, se arătă nepăsător Iuliu Cosmin.

Mai departe îşi pierdu ea umorul :

— I-am arătat eu sonetele tale cînd eram noi tare îndrăgostiţi !

— ...„tare îndrăgostiţi", se strîmbă Iuliu Cosmin, deranjat de ce auzea totuşi... Şi el ce ţi-a spus ?

— Că sunt indiscrete, întîi.

— Cum sunt ?!

Iana îi şopti la ureche. Arhitectul se arătă uluit.

— Asta discuţi tu cu alţi bărbaţi ?

Ea părea şi mai nevinovată. Se alinta ca la început.

ŞAPTE

În curînd misiunea arhitectului la Bucureşti se încheie. Nu-i spusese Ianei încă nimic. Mai întîi nu era sigur nici el dacă se mai întorceau la Cana, căci un timp se amăgi cu iluzia unui oraş nou unde şi-ar fi oferit poate vechiul proiect al „Oraşului de vacanţă" Dar acest lucru nu dură mai mult decît o iluzie. Vechiul proiect pur şi simplu căzuse. Contase ca o excelentă lucrare de diplomă, dar numai atît. Cu alte probleme îl înarmase reciclarea de la Bucureşti. Cineva îl şi întrebă cu ce va începe la Cana. Se referea la problema nouă a fondului de restaurare. I se ceru mai întîi o lucrare demonstrativă, şi Iuliu Cosmin se gîndi mult timp şi după aceea cum îi venise în cap obiectivul ales atunci. Se gîndise bineînţeles şi

la Iana ; aşteptînd ca soţia lui să primească plăcut surprinsă transformarea fostei Case Holomeia, a „castelului", într-un viitor Muzeu al artelor din oraşul Cana. Stabilise cînd va trimite proiectul la Bucureşti şi nerăbdător îşi cumpără pentru aceeaşi zi bilet de tren. Pe Iana n-o găsi în camera lor de la gazdă ; era în turneu cu teatrul şi atunci Iuliu Cosmin se gîndi să-i scrie un bileţel destul de spiritual, credea el ; „Te-am iubit cel mai mult, dar iată că trebuie să plec, şi nu doar pentru cîteva zile ! Eternul soţ." Iana găsind bileţelul îl întoarse pe toate părţile. Nu prea înţelegea. Era ostenită de drumul făcut în acelaşi autocar cu figuranţii, printre baloturile de costume şi obiectele de decor mai mărunte sau recuzită. Iuliu Cosmin ştia că se va întoarce la sfîrşitul aceleiaşi săptămîni, deci nu-şi făcuse probleme ; aştepta s-o întîlnească pe Iana şi să-i vorbească despre noile sale treburi, despre „Casa Holomeia", pe care-şi închipuia că o redescoperise ca pe un dar, în primul rînd, pentru soţia sa. Însă pe Iana n-o găsi nici la sfîrşitul săptămînii în Bucureşti. Nu-şi făcu gînduri rele ; se întorsese plin de speranţe în legătură cu proiectul pentru care călătorise. Autorităţile din Cana căzuseră de acord în principiu cu propunerea arhitectului ; de altfel acesta mai avansase cîndva aceeaşi propunere : acum venea cu „întăriturі" de la centru ! De ce nu ? În fond era pînă una-alta vorba de un proiect demonstrativ ; îi promiseseră sprijin din toate părţile, şi cînd arhitectul îşi exprimă dorinţa de-a se instala pentru o documentare adecvată cît mai aproape de obiectivul propus, cineva îi sugeră ca în treacăt vechea „casă din grădină" din actualul parc al spitalului, unde multă vreme nu locuise nimeni, iar Uzuc o folosea ca bibliotecă şi club ; mai erau două încăperi libere ; repede se putea amenaja în ele o „casă de oaspeţi". Iuliu Cosmin primi încîntat ideea. Era vară, şi a locui pînă toamna tîrziu acolo, în parcul „castelului", aproape de rîu, lîngă plajă, i se păru încă o şansă. Se gîndea la Iana care va fi şi mai încîntată. Ca într-o idilă

la țară : vom locui la „castel", ce mai !" Iana călătorea însă în aceeași zi, invers, de la București la Cana. Ce fusese în capul ei, luînd și ea trenul, nu știa nimeni ; nu-i spusese cel puțin gazdei că va pleca. Iuliu Cosmin o găsi pe bătrîna femeie bombănind singură în mansarda lor. Cine era totuși această gazdă ! Că era o femeie în vîrstă care avea ciudățeniile și, bineînțeles, pisicile ei, nu exista nici o îndoială. Ea dacă închiriase totuși mansarda o făcuse dată fiind recomandația pe care cei doi soți foarte tineri o aduseseră cu ei din orașul unde răposatul ei frate, fost pictor, fost profesor univensitar, fusese „pe vremuri" soț al unei fete de familie. Majoritatea tablourilor pe care le moștenea, el le pictase acolo. N-o prea agrease artistul pe soră-sa, dar acum își trăia restul vieții și ea' după pofta inimii ; mînca fripturi și bea bere, își iubea sincer pisicile, cînd îi prindea la ea fie pe Iuliu, fie pe Iana greu îi lăsa fără să n-o asculte iar și iar povestind viața răposatului frate ilustru fost pictor, fost profesor universitar ș.c.l. Cum să plece ei atunci așa, deodată, și încă la ce mod ; cu chiria neplătită pe ultima lună, cu cheie cu tot ! Gazda observase mișcarea ; cînd plecase arhitectul, ar fi vrut să-i șoptească soției acestuia „ce văzuse", dar n-o găsi acasă ; cînd plecă și Iana, se văzu pusă în fața adevărului gol-goluț ; trebuia ca atare să se asigure punînd peste yale și un lacăt pe ușa chiriașilor. Să sune la ea cînd vor reveni după bagaj, că-i văzuse doar pe fiecare ce fel au șters-o : el c-o servietă și ea c-o sacoșă. Să zicem că n-or fi avut bani. Putea să-i mai împrumute, ca și pînă atunci, de-atîtea ori, și nu neapărat să-i plătească ei chiria ! Dar dacă primiseră o veste rea ? ! Așa se pleacă la drum, fără un șfanț ? ! Sau poate că se certaseră... Aici chestiunea nu era tocmai clară ; că ea nu părea poamă bună, văzuse bătrîna sau bănuise ceva, iar el scria toată noaptea ; nici fratele ilustru nu se „consumase" chiar atîta ! Pe tînără o mai aducea acasă cîte unul cu otomobil, îi plăcea să creadă lucrul acesta. În realitate o iubea

pe Iana, şi tot gîndindu-se căzu de acord ce-i lipsea acesteia ca tînără femeie, tînără şi nu urîtă deloc : că nu era poamă aşa şi aşa, şi nici nu-şi găsise unul s-o aducă seara acasă cu otomobilul. Bătrîna duhnea ca un butoi desfundat, tuşea, nelipsindu-se de obişnuita ţigară care-i ardea între degete. Îl văzu pe arhitect şi încercă să rămînă mai departe supărată. „Lăsaţi", o rugă el, „nu s-a întîmplat nimic", căci bătrîna cu greu se justifică de ce punea peste yale şi un lacăt ; ba trebuie să se fi întîmplat, şi tot ce gîndise în legătură cu Iana, o clipă mai înainte, spunea atunci în cuvinte ; ce fel de poamă era soţia arhitectului, ce culoare avea otomobilul celui ce-o aducea seara de la teatru : dacă numai de la teatru se întoarce o femeie ca ea (phui ! artistă !) atît de tîrziu ! Să nu se supere pe ea, care ţine cu adevărul ! Să divorţeze şi gata ! Toată lumea azi divorţează ; răposatul frate ilustru a divorţat şi el şi trăise după aceea cu fosta soţie din nou, doar ca prieteni. Ea vine martoră. Spune tot, ce culoare avea otomobilul, ce a auzit cu urechile ei şi ce a văzut cu ochii. Ca la carte le spune. Cum îi povestea Iana : via neroditoare ; că el a crezut-o, dar ea l-a şi avut pe băiatul de-acolo de la Cana ca om drag, care scria despre via neroditoare şi le mai şi povestea ! Că viei mele adică ştiu eu ce-am să-i fac de-acum: am să-i smulg gardul să fie păscută de vite, am să-i surp zidul s-o calc în picioare, am s-o pustiesc şi-am s-o nimicesc ! Rude nu sînt. Că zicea ea că-i era ca şi-un frate ! Aşa spun toate cînd le e cîte unul pe plac ! Iuliu Cosmin îşi aminti pe loc de Virgil. Iana îl adusese „cu ea" şi la Bucureşti ? Îi povestise despre el chiar şi acestei bătrîne beţive ?

La Cana, Iuliu Cosmin îşi ajunse soţia în garsoniera ei din oraş, acolo unde locuise pe cînd nu era măritată ; nu mai trăsese la „Doamna" ; la casa „lor" !

— Să las Bucureştii şi să mă întorc în provincie că nu eşti făcut pentru Bucureşti ? S-o crezi tu ! De altfel nu de-

mult ţi-ai exprimat o dorinţă..., l-a întîmpinat cu arţag Iana... Divorţează, domnule, şi mă lasă în pace !

— Nici nu-mi trece prin gînd, i-a răspuns Iuliu Cosmin aşezat şi la locul lui, iar un timp o lăsă în pace. Văzîndu-se neluată în serios, Iana se întoarse în curînd de unde plecase, la teatrul din Cana. Mica furtună trecuse. Locuiau însă fiecare după cum îl tăia capul. Arhitectul, adîncindu-se în lucrarea lui, locuia cînd în noua „casă de oaspeţi" a „castelului" amenajată special pentru el, cînd „la Virgil", unde o mai aştepta încă şi pe Iana. Dar aceasta preferă mai departe confortul garsonierei sale din oraş, „de la bloc". Îi făcea vizite „Doamnei" ocolind orice întîlnire cu Iuliu. Atunci stătea ore întregi de vorbă cu bătrîna femeie distinsă care ştia totdeauna să fie discretă în legătură cu „problema" lor. Cu Virgil se vedea la teatru. Într-o zi, „Doamna" i-a spus totuşi că o întrebase despre ei inginerul Poenaru şi soţia acestuia, cu care se întîlnise în oraş. Iana, trecînd peste pluralul care o includea, întrebă sincer contrariată : „Care Poenaru ?" Cînd „Doamna" îi numi pe „naşii voştri", Iana îi explică totul aşa cum văzuse ea lucrurile încă de-atunci, de la cununia lor oficială : a ei şi-a lui Iuliu Cosmin. „O simplă figuraţie." Dar aceşti naşi din figuraţia de atunci acum se interesau sincer de corabia lor, despre care şi ei auziseră că începe să plutească în derivă. *Armand acum nu mai era nimic,* se gîndi Iana nu fără satisfacţie. Poenaru în schimb îşi făcu drum odată pînă „la Urlaţi", „la castel", unde auzise că lucra Iuliu Cosmin. Îi plăceau ideile finului său.

— Dar cu Iana cînd te mai vezi ? Vine ea aici ori mergi tu în oraş ?

Arhitectul ezită, dar pînă la urmă găsi un răspuns :

— Suntem ocupaţi fiecare. Ne întîlnim în oraş la sfîrşitul săptămînii.

— Mergeți la restaurant, dansați, sunteți tineri, completă Poenaru, care nici el nu era cine știe ce bătrîn ! Ar fi vrut să-i invite săptămîna aceea acasă la el. Ca nași...

— Nu promit, i-a spus Iuliu Cosmin. Dar am să încerc.

În aceeași zi îi telefonă Ianei la Teatru și îi păru normal ca soția sa să-i răspundă la fel ; capriciile dansatoarei cedară. Arhitectul se emoționă în schimb de parcă atunci îi propunea prima întîlnire din viața lor. „Sîmbătă la trei la Terasă", o anunță el pe Iana, și ea primi fără mofturi. „Bine, sunt de acord la trei, i-a răspuns Iana. Pa !" Munca în săptămîna aceea i se păru arhitectului și mai ușoară. Timpul însă, vorba unui iscusit scriitor, nu mai avea răbdare !

OPT

În orașul Cana se făceau observați tot atunci cîțiva tineri despre ocupația cărora nu știam ce să spunem. Activau poate la casa de cultură, într-unul din cercurile artistice de acolo, dar puteau fi întîlniți cel mai des pe stradă și în parc (vechile grădini ale Bîrnovoaiei), însă niciodată pînă la sîmbăta promisă de Iuliu Cosmin Ianei nu-i mai văzusem la Terasă. Le răsuceam numele pe toate părțile. Tiberiu Crainic, Petre Mircioiu, Gelu Măclăiescu, Bișa Bișoc și, ultimul, Stancă Feloneac, neînsemnînd chiar nimic în sensul voinței lor de-a reprezenta în orașul nostru ceva nou și deosebit. Noi eram (cel puțin pînă atunci ; și cînd spun „noi" mă gîndesc la Toni Stroescu și la Sergiu Vizanti, amîndoi aproape de aceeași vîrstă cu mine) niște copii, care ne mai căutam încă drumul. Într-un fel, cei amintiți mai sus, prin exemplul lor rău, ne-au ajutat să-l găsim pe cel bun. Auzeam în curînd

că aceşti tineri se agăţau pur şi simplu de oameni pe stradă. Inginerului Poenaru, pe care l-au oprit printre primii, îi ceruseră „cu împrumut" cinci lei. Cunoscutul om de la noi avu însă umor : „Pînă cînd ?" i-a întrebat el pe inoportuni. „Pînă cînd ne facem şi noi ingineri", i-a răspuns Gelu Măclăiescu. Pentru că Poenaru se mai uita la el uluit, Petre Mircioiu adăugă : „La seral", ceea ce îl scoase puţin din sărite pe omul care şi el studiase tot la seral. Le-a răspuns în schimb calm : „N-aveţi voi atîta răbdare", şi-a dat să plece. „Cinci lei !" îi ieşi atunci înainte ca o jigodie obraznică ce era Stancă Feloneac. „Nu pot, ţi-am spus, îşi păstră calmul inginerul. N-am timp să aştept, iar pomeni nu fac."

Cine erau totuşi aceştia care întreceau orice măsură ? Mentorul ne povesti cîte ceva despre ei. Făcuseră figuraţie într-un film, încercaseră pe la facultăţi şi cu toate că unii din ei reuşiseră au abandonat. Tiberiu Crainic venise nu de mult de la Iaz şi se declară în faţa familiei sale poet şi neînţeles, căci îl întîlnise în aceeaşi vară la noi, în oraşul Cana, pe Petre Mircioiu. Acesta, consumînd toate băuturile alcoolice de la treizeci de grade mai sus într-un ritm care părea nici să mai ţină seama de scurgerea normală a timpului, se angajase custode la o casă memorială. Acolo putea fi găsit dormind ziua într-o nişă cu halebarde, acoperit cu steaguri turceşti dintr-o veche bătălie devenită istorică ; unii vizitatori îi vedeau încălţările pline de noroi uscat sub străvechile steaguri şi se mirau (luîndu-le şi pe acestea tot „piese de muzeu") de asemănarea încălţămintei de-atunci cu cea a noastră de astăzi !

Baladistul Gelu Măclăiescu (primul folkist din oraş) putea fi văzut la localul „La freamăt de codru". Cîntecele sale parodiau parcă parodii ale unor versuri din poeţii ironici ai vremii. O astfel de parodie se născuse în grupul nostru : „Cîrciumioarele „Tix", „Dero" / Au un vin egal cu zero." Însă versurile lui Măclăiescu (imitaţie a imitaţiei) n-ar fi

atins niciodată supleţea melodioasă a modelului iniţial, şi nici nu vizau atît de direct realităţi locale, ca cele ale noastre ! Căci cineva din comerţ (un teapelist) avusese într-adevăr această inspiraţie ca unele „cîrciumioare" mai „nespălate", mai „de pe lîngă gară", să fie astfel numite : „Tix", „Dero". „La freamăt de codru dulce / drumul de-acasă m-aduce" (versurile baladistului nostru) îmi păreau reci, făcute, plus că recunoşteam modelul !

Personal pînă atunci îl cunoscusem pe Bişa Bişoc, dar ideile lui despre artă şi literatură mărturisesc că mă lăsau rece ! Stancă Feloneac măcar n-avea idei ! El venise la noi tocmai de la Constanţa (născut la Tîrgovişte), şi nimerindu-se în oraş pe-atunci tot un Stancă, om cu relaţii, îl ajută să-şi facă buletin, dar pe urmă nu mai putea să scape de protejatul său.

În ziua cînd împreună cu Virgil Holomeia şi Aurel Hodoş umblaserăm peste tot, descoperind în bisericuţa de pe promontoriu neobişnuitul tablou al celui din urmă, cei cinci îşi aşezaseră la Terasă un fel de tabără, lăsînd impresia unor artişti care ieşiseră în natură. Îngrămădiseră între cele cîteva mese mai multe şevalete, dînd scaunele la o parte, ceea ce, evident, le nemulţumi profund în primul rînd pe vînzătoare. Ei îşi declarau însă „acţiunea" inofensivă ; repaosul lor era „ofensiv", încît Toni Stroescu, care trecu pe acolo din întîmplare, le-o spuse de la obraz : „Adică, de-ar fi să vă cred, ce ofensivă desfăşuraţi voi aici ?" „Împotriva indiferenţei publice", i-a răspuns pe un ton sigur, pătruns de greutatea „misiunii" lor acolo, Petre Mircioiu.

În rest, lucrurile au avut o desfăşurare anostă. Mulţi oameni inteligenţi de la noi au observat că adunătura nu era decît un fals cenaclu artistic. Şi-n primul rînd lucrul acesta îl observă binevoitorul om Stancă, tizul lui Feloneac. „Ar-

tiştii" în schimb se lansaseră peste tot şi pînă atunci ; nu numai pe omul cu relaţii de mai sus îl abordaseră ; intraseră-n casele unor intelectuali de tradiţie şi fuseseră nelipsiţi din foaierele sălilor de spectacole. Umblau cu buzunarele pline de fituici pe care, ca scamatorii la circ, le foloseau sub ochii naivilor, scoţînd la iveală aforisme ca acestea : „Dumnezeu este singur", „Infernul înseamnă ceilalţi", „Cine sînt eu dacă nu frica ce mi-o inspir singur ?" Citiseră poate cărţile autorului din care îşi selectau astfel de texte ? Personal mă îndoiesc şi acum. Dar atunci aforismele „lor" circulau tinzînd să cîştige oarecare teren şi la noi după ce în ţara de origine a autorului lor de drept se răsuflaseră de multişor... „Omul e singura sa libertate", „Sunt o pasiune inutilă", „Sunt fiinţa prin care neantul vine pe lume", „Libertatea e un blestem", toate acestea fiind ţipătoare din cauză că la noi prea puţini oameni aveau timp să se plictisească. De altfel pe hainele şi pe şevaletele lor mîzgîliseră astfel de cuvinte : „angoise", „les salauds" şi inscripţia „Sein zum tode", întreţinînd cu acestea (credeau ei) un „climat" de creaţie „existenţialist" !

Înainte de stabilirea lor la Terasă, în acea zi, băieţii scuturaseră puţin praful indiferenţei publice şi în oraş încă de la primele ore ale dimineţii. Paşnicii noştri cetăţeni, în fond nişte modeşti provinciali, erau opriţi pe stradă şi interpelaţi cu astfel de fraze, pe care cei mai mulţi le ascultau cu respect, vrînd să le şi înţeleagă, căci îşi închipuiau că băieţii erau turişti ! Cineva îi identifică totuşi cu cei care-l jigniseră nu de mult pe inginerul Poenaru şi atunci lucrurile se schimbară. La început „joaca" lor stîrnise doar simpatie. Se ştie cîtă inimă pun uneori cetăţenii cîte unui oraş să-şi asigure distracţii originale. Gluma se îngroşă cînd „turiştii" au dat-o pe franţuzeşte, şi o gospodină îi ascultă citind de pe fituicele lor, căci îşi închipui că bieţii de ei se interesează de vreo adresă : „Greaţa nu m-a părăsit şi nu cred că mă va părăsi în curînd. Dar n-o mai îndur, nu mai e o boală, un acces trecător :

sunt eu însumi !" Fiind alături şi o elevă de liceu care făcea franceza la şcoală şi traducînd pînă la urmă cuvîntul „greaţa", binevoitoarea gospodină înţelese numaidecît că era victima unei farse, şi atunci îl şi gratulă pe unul din faţa ei (Stancă Feloneac) cu un gospodăresc scuipat între ochi. Ei însă priveau lucrul acesta ca pe-o victorie, prima lor victorie împotriva indiferenţei publice ! Deci insistară. Gelu Măclăiescu adresîndu-se unui funcţionar din domeniul agriculturii îi citi în româneşte : „Din cînd în cînd casc atît de tare, încît lacrimile mi se rostogolesc pe obraz". „Te bag în mă-ta", i-a răspuns omul. „La muncă !" Însă interveni Bişa Bişoc, conciliind pe tonul cel mai grav, citind de asemeni : „E un plictis adînc, adînc, inima adîncă a existenţei, materia însăşi din care sunt făcut." Pe maieul acestuia omul de la ţară, inginer agronom totuşi, citi : „Roquentin", ceea ce se şi grăbi să reclame la miliţie. Autorităţile n-au intervenit însă cum îşi închipuise agronomul că o vor face imediat. „Lasă-l, tovarăşul inginer, pe *tovarăşul* Roquentin, să se iscălească şi pe nădragi ! Altfel v-a mai insultat ? Nu ?" Atunci totul era în ordine.

Însă de la fereastra unui birou din etajele superioare ale Palatului administrativ se vedea la Terasă ca-n palmă ; ei mutau mesele, vînzătoarele le puneau iar la loc. Sus în birou se afla în acea zi Poenaru. În urma ploilor căzute în toată ţara starea de necesitate decretată dictase o serie de măsuri şi pe plan local. Inginerul fusese prins într-o comisie la nivel judeţean şi-n orele din jurul amiezii făcea de serviciu la telefonul comandamentului creat să preîntîmpine eventualele calamităţi de pe urma inundaţiilor. Era neliniştit şi se uita tot timpul la ceas, ştiind că seara acasă avea invitaţi. Dar, în timp ce făcea de serviciu, cîteva telefoane de la uzină îl chemau, după ce termina, de urgenţă acolo. Cînd descoperi puţin mai tîrziu că la Terasă urcă şi arhitectul Cosmin, rugă tovarăşul pe care-l schimbase, dacă avea drum pe acolo, să-l în-

drume pînă la el pe arhitect, ori să-l roage să-i dea măcar un telefon. Vroia să se scuze de pe-acum în eventualitatea că seara ar fi putut să întîrzie.

Iuliu Cosmin ajunse la întîlnirea pe care o stabilise pentru acea zi cu Iana puțin mai devreme de ora trei. Așteptă la o masă să-i zică și lui cineva „bună ziua", însă nimic! Vînzătoarele se supăraseră, din cauza musafirilor nepoftiți de acolo, pe toată lumea! Arhitectul se ridică, și mergînd pînă la galantar, înăuntru, ceru un pepsi. „Și o cafea. Mică", adăugă, dînd să iasă.

— Domnul Cosmin, îndrăzni una din vînzătoare. Ce părere aveți?

— Anume de ce? întrebă arhitectul nedumerit și vînzătoarea (era una aproape bătrînă) clătină a nevoie din cap, arătînd la terasă, dar văicărindu-se mai departe: ne-au jignit, nici măcar nu consumă, și-au întins lucrurile peste tot ca la ei acasă; ne sfidează.

Arhitectul se simți stînjenit. Ceea ce era de văzut văzuse el singur. Îi privi mai atent pe cei cinci; își strînseseră acum șevaletele, aranjînd la loc mesele, dar stăteau mai departe întinși cît erau de lungi pe ghizdurile terasei. Nu discutau între ei, nu dormeau cel puțin; unul se uita pe un ziar sau îl folosea așa doar pentru umbră. Iuliu Cosmin se așeză la o altă masă, mai aproape de ei, așteptînd cafeaua, dar nici unul nu-i dete vreo atenție. Atunci arhitectul descoperi pe cadrele șevaletelor strînse într-o parte cuvintele franțuzești mîzgălite de pictori și se opri mai mult asupra unuia: „la naussée"; nu mai știa cum să-l traducă. Celelalte cuvinte, inscripția „Sein zum tode" îi aminteau ceva, însă un lucru spus lui de altul, poate de Virgil... Cafeaua îi fusese servită și arhitectul sorbind din ea își făcea tot atunci procese de conștiință. „Ai și ajuns, își spunea, o mașină de interese. Nimic

nu mai știi și abia ai absolvit de vreo cîțiva anișori. Ai și devenit *un bun specialist*, și atît."

— Mai rămîneți, îl rugă vînzătoarea cea bătrînă cînd îl văzu că termină cafeaua, dar în așa fel ca haitele de pe ghizd s-o audă. Noi am telefonat și la miliție.

— Păi de ce ? Și ? !

— Ne-au răspuns să desfășurăm o activitate normală, îi șopti, ferindu-se să mai fie auzită de inoportuni. Domnule arhitect ! se lamentă bătrîna, de data asta în așa fel încît să fie din nou auzită, ne-alungă clienții, fac glume nepermise cu oameni bătrîni, cu femei. Și se mai pretind oameni culți.

— Cred c-am să mai rămîn, îi promise arhitectul bătrînei, dar tot în aceeași clipă, ferindu-se de-o muscă, își aminti ! Căci făcu legăturile necesare. Jean Paul Sartre, se gîndi el. „Mușteleˮ de Sartre. De Sartre fusese pasionat și Virgil, o vreme, la București, cînd erau studenți. La naussée : Greața ! Cartea aceluiași autor.

Pînă la trei mai rămăseseră zece minute. Trezit din visare, Iuliu Cosmin îl văzu apropiindu-se de terasă chiar pe Virgil. În curînd fostul său prieten era lîngă el.

— Nu rămîn, îi făcu semn regizorul. Am urcat doar ca să-ți spun ceva. Li, pronunță clar Virgil acest nume de demult, este în magazinul de peste drum cu fetița voastră, și ar vrea să folosească prilejul să vezi și tu fetița. Bineînțeles, dacă asta nu-ți încurcă altă treabă.

Totul îi păru pus la cale. Arhitectul abia mai putu să se strîmbe la cel care urcase pînă aici c-o așa propunere. Îl întrebă ironic :

— Ele te-au trimis ?

Li încercă să plîngă, iar fetița se jucă un timp pe la mesele de-alături, uitîndu-se curioasă și ea la musafirii pletoși

de pe ghizduri. Le examină șevaletele și nu-i scăpă nici ei cuvintele străine mîzgălite pe toate părțile.

— Mama, ce înseamnă pe franțuzește...

— Pot să o chem la mine ? întrebă arhitectul.

— Maria, o strigă Li pe fetiță, vino încoace. Să-i spun ?

— Ce ? ! A, da, sigur că da, își dete el seama numaidecît.

Era ceasul trei și dacă te-ai fi uitat puteai vedea cum Iana cobora treptele la ieșirea din Teatru. Piața, cu toate instituțiile mai importante, este astfel așezată la Cana că oricum te-ai uita vezi de la Terasă peste tot în împrejurimi.

— Maria, zise, rar, Li, cu metodă aproape, el este tatăl tău, și din nou își provocă plînsul, ca la început. Plîngea liniștită, ai fi crezut că la fel, cu metodă.

Fetița îl privi neîncrezătoare pe Iuliu Cosmin și chicoti strengărește, dar cînd acesta reuși să și-o apropie, ținînd-o în brațele sale, redeveni serioasă. Zise :

— Tata e arhitect și face toate blocurile din oraș. Și vru să fugă, dar Iuliu Cosmin o ținea strîns încă lîngă el.

— Zău ? ! Ce făceați voi acum ?

— Am văzut un film la cinematograful Modern, i-a răspuns serioasă fetița, recitînd parcă o poezie.

— Film la ora asta ! se miră din nou arhitectul.

— Copiii n-au voie decît la matineu și nici nu mai e dimineață ; mama a mai făcut și niște cumpărături...

Fiica lui Iuliu Cosmin chicoti iar, dîndu-și seama că de fapt acest om mare nu este în stare să înțeleagă nimic.

— Tu îl cunoști pe tăticul tău ? riscă Iuliu Cosmin, și fetița avu mai întîi o ezitare, ca pînă la urmă, cu un gest plictisit, de femeie aproape, să se ferească de el cu silă :

— Lasă-mă ! Mama, hai să mergem acasă !

Trecuseră mai multe minute de cînd Li urcase cu fetița acolo. Iuliu Cosmin îi întindea celei care plînsese (sau se prefăcuse doar) o batistă, lăsînd fetița să-i scape din brațe.

— Ce ai cu mine ? îl întrebă Li, parcă gestul lui cu batista o ofensase teribil.

— Un copil, pufni ca şi fiica sa Iuliu Cosmin, fără să rîdă pînă la capăt. Nu înţeleg însă de ce ai ales tocmai clipa aceasta ca să mă vadă şi să mă cunoască ? !

Sosise Iana şi aştepta în picioare nepreaştiind ce să facă. Nu înţelegea clar situaţia. Arhitectul o văzu şi îi zise :

— Nu deranjezi, dar nici ironia aceasta nu mai salvă situaţia.

— Stai numai o clipă, îşi mai rugă Iuliu Cosmin soţia, plecăm îndată. E fetiţa mea, recunoscu el, arătînd-o însă pe mama fetiţei. Îi povesti Ianei despre aceasta. Iana stătea tot în picioare şi la fel, indecisă.

— Îmi faci o surpriză prea mare, zise în sfîrşit. Iertaţi-mă, doamnă, i se adresă Iana acum Elisabetei ; eu va trebui să plec. Doamnă Cosmin !

— Doar e soţia ta, de ce-mi spune mie „doamnă Cosmin" ? îl întrebă la rîndul ei Li pe Iuliu Cosmin, după ce Iana dispăru de la Terasă ca un vîrtej. Vrea să fie ironică ? Ce i-am făcut eu ?

— Din delicateţe, i-a răspuns arhitectul destul de serios. Iana e o femeie deosebită...

NOUĂ

De la Terasă Iana plecase întîi către casa ei, „de la bloc" (pe urma ei Iuliu Cosmin încurcă toate drumurile, ca în final să-l caute toată seara pe Poenaru), şi deodată în acea după-amiază oraşul o derută ; îi veni multă vreme să hoinărească pe străzi fără scopul de a-şi aduce aminte ceva, ori de-a se

consola, căci deşi n-o recunoştea, întîmplarea de la ora trei o răscolise profund. O jignise nu înscenarea în sine, de-ar fi fost măcar o înscenare, cît mai ales lovitura de moarte ce i se da pe furiş : ea nu putea niciodată să aibă copii, iar de a doua zi oricum n-ar fi mai putut chiar deloc ! Îi plăcu să se plimbe puţin şi pe ploaie şi cînd văzu în curînd norii care se-ngrămădeau peste oraş ca o turmă gata să-l cotropească, Iana se aşează liniştită întîi pe o bancă din parc (vechile grădini ale Bîrnovoaei), căci ajunsese pînă acolo, iar după aceea intră sub acoperişul unui chioşc plin de verdeaţă, unde în duminicile de vară cînta fanfara uzinei... Aştepta ploaia ca pe o prietenă de demult, o liceeană, care veni în schimb mult transformată, îmbătrînită şi rea, vînătă de furie, injurioasă şi tulbure, scrijelată de fulgere şi mînată din urmă de mari bubuituri ; o femeie certîndu-se parcă la scara întregului univers... Cînd furiile dintîi ale ploii se mai potoliră, deşi nu încetă să toarne mai departe din cer cu toate găleţile lumii, Iana îşi alese o ţintă şi ieşi de la adăpost, lansîndu-se deodată ca o furnică într-un ocean. O frenetică bucurie lăuntrică o copleşea fără rost. Ar fi jucat în ploaie, ca paparudele, de i-ar fi trecut atunci una ca asta prin minte. Căci se simţi deodată frumoasă şi îşi şopti singură pe cel mai caraghios ton : „Neîntrecută". Era veselă cînd intră la casa al cărei turn răzbea la vedere peste intransigenţa ploii printre copacii vijelioşi ai grădinii publice. Ploaia o făcuse, udînd-o pînă la piele, şi mai mică, se scutură de apă jos la piciorul scării în capătul căreia apăru, spre surprinderea ei, deschizînd uşa atelierului din turn, Virgil. Nu era propriu-zis o mirare, nici pe faţa acestuia, căci el şi-o aminti pe Iana din prima zi a aceluiaşi an abandonată în frigul camerei sale din capătul scării, de jos, şi rîsul ei de-atunci care-l amăgise asupra situaţiei lor reale ; a ei şi-a lui Iuliu Cosmin.

— Vin şi eu, îl asigură acum Iana pe Virgil, din acelaşi loc ca şi atunci, de pe prima treaptă a scării, temîndu-se ca

acesta să nu se retragă imediat în spatele uşii atelierului său.

Faţa lui o primi cu un zîmbet de simpatie, care de jos prea puţin se putuse vedea, iar rîsul femeii umplu în curînd spaţiul încăperii largi a atelierului. Nu era nici un motiv de rîs, dar atunci Iana aşa se simţea ea bine ; îşi privea hainele ude de tot şi rîdea şi mai tare ; ar fi vrut să-l fi putut molipsi şi pe el, dar Virgil o privea concentrat, cu aceeaşi simpatie, dar cu ochiul atent al seriozităţii sale dintotdeauna. El nu suporta vremea umedă şi era un vechi obicei al său de-a aprinde focul şi-n mijlocul verii atunci cînd presimţea vreme lungă de ploaie.

— Te-a căutat Iuliu, zise Virgil ; n-a vrut să rămînă...

Iana se făcu neatentă.

— M-a prins în parc, zise la rîndul ei ; vrei să-mi dai o carte ? Voi sta aici pînă trece. Mă primeşti ?

Rîsul o birui din nou, mai frenetic, mai limpede ca oricînd pînă atunci. Virgil se uita la ea spunîndu-şi că are, desigur, motive temeinice ca să fie atît de veselă.

— Stai jos, o invită el. Nu-ţi este frig ? Să-ţi fac un ceai...

Nu-i era frig. Un fel de furtună care o zguduia dinlăuntru numai pe ea o înverşună să rîdă cu şi mai multă poftă, spunîndu-şi că lumea aceasta stă întinsă pe burta unei corăbii direct peste valuri, doar că nu-şi dădea seama. Descoperirea ei o încîntă, devenind cîtva timp serioasă. îl rugă pe Virgil să-i cedeze locul în faţa focului ; n-o să stea mult acolo.

— Dar te întorci puţin cu spatele ; da ?

Iana se căznea să-şi scoată de pe ea veşmintele ude şi din cînd în cînd îl făcea atent pe Virgil cu un gen de familiartate copilăroasă :

— Să nu te întorci !

Virgil stătea în fața rafturilor de cărți cu fața întoarsă.

— Vreau să te mai întreb, îi mai zise Iana, înainte să se pună din nou pe rîs, Doamna e și ea aici ? Aici însemnînd, deocamdată, în oraș, la Cana, dacă n-o prinsese cumva vremea aceea mizerabilă la Orleanu.

— Ți-am găsit o carte, îi răspunse, în schimb, Virgil, întorcîndu-se brusc cu fața la ea.

— Ce faci ?! țipă, scurt, Iana.

Virgil îi aduse cartea, depunînd-o pe scaunul din fața ei.

— Ia și citește, o îndemnă ; n-ai spus că vrei să citești ?

Iana se întristă fără motiv. Își trase repede peste cap rochia tot la fel, udă, și se ridică să plece.

— Da, dimineață era jos, îi comunică, în altă ordine, Virgil despre mama sa. Nu mai știu, n-am mai văzut-o de dimineață. Ai uitat cartea, îi aminti aiuritei sale de musafire, cînd aceasta ajunsese la ușă. Poftim ! Și i-o întinse, grăbit, peste prag.

Avea o dispoziție opusă celei de pînă atunci. Deschizînd în afară fereastra din odaia „Doamnei", Iana privi un timp, pustiită, în ploaia deasă... Adormi puțin mai tîrziu înfășurîndu-se singură într-o haină de blană scoasă „clandestin" din dulapul gazdei... Iana cunoștea garderoba „Doamnei" piesă cu piesă, dar pînă atunci nu îndrăznise să ceară decît ce-i oferise mai vîrstnica ei prietenă „să încerce"... Cunoștea și legenda fiecărei haine din acel dulap ; haina aleasă acum era o hermină autentică ; i-o adusese amantei sale de la Paris Costin Holomeia... femeia o îmbrăca rar... Iana era sigură că n-o va surprinde dormind în podoaba aceea de haină ; vremea o sechestrase pe „Doamna", sigur că da, la Orleanu. Adormind necăjită visă. Auzi telefonul prin somn (telefonul în camera „Doamnei" era în cuplaj cu telefonul de sus, din atelierul lui Virgil, dar preferă și de data asta să-l

lase tot pe Virgil să vorbească cu Iuliu Cosmin ; era vocea arhitectului la telefon. „Alo", „Alo", însă nimeni nu i-a răspuns, căci şi Iana, care se trezise puţin, lăsă leneşă receptorul mai departe în furcă), după scurta trezire visă iarăşi... Era într-o nuntă... Mire era cînd Virgil, cînd Iuliu Cosmin, dar nici unul din cei doi bărbaţi nu semănau în realitate... Ea însă era mireasă, îmbrăcată în alb, şi deodată trena i se împiedică prinsă într-o tufă de spini ; sîngele îi părăsea parcă venele... După aceea visă că era iarnă. Înaintea Anului nou copiii tăiaseră un brad verde şi veneau cu el pe strada de la Virgil înspre casa unde şi ea dormea atunci... Virgil îi întîmpină pe copii c-o oraţie ciudată pe care tot atunci el i-o traducea parcă dintr-o carte scrisă într-o limbă străină. „Răpeşte-mă, ia-mă cu tine ! Hai să fugim !" Acest cîntec memoria conştientă a visului îşi aducea aminte şi-n somn că i-l citise într-adevăr Virgil dintr-o carte, sau era scris chiar în cartea cu care coborîse în acea zi din atelier ?! O carte mică, format „poche" cu scoarţe de vinilin verde închis şi scrisă pe foiţă de biblie. „Cine te iubeşte după dreptate te iubeşte ! Nu vă uitaţi că sunt negricioasă, că doar soarele m-a ars. Fiii maicii mele s-au mîniat, trimisu-m-au viile să le păzesc, dar via mea nu mi-am păzit-o ! Spune-mi dar, iubitul meu : unde-ţi paşti tu oile ? Unde poposeşti tu la amiază ? De ce zadarnic să rătăcesc, oare, eu, pe la turmele tovarăşilor tăi ?!" Gîndul se întrerupse brusc. Iana îşi aminti visul ei cîteva clipe înainte de accident.

Se trezise într-o casă pustie. Afară ploua şi mai tare. Ar fi vrut să deschidă uşa să-l strige de sus pe Virgil, dar se hotărî într-o clipă altfel : să plece în ploaia din care venise adeară, să ajungă *numaidecît* la ea acasă, în patul ei „de fată". Iana îşi poetiza întîmplările şi, de bună seamă, ultima era una din cele mai preţioase. Se întoarse din uşă şi scoţînd din dulapul unde-o pusese la loc haina în care dormise pînă atunci, o lăsă neglijent aruncată la mijlocul patu-

lui, ca semn că trecuse pe-acolo, la care mai avu timp să se gîndească puţin, cînd ploaia din nou o udase pînă la piele... Şi de ce aruncase haina ? „Aşa", zise ea, dîndu-şi seama că de fapt o împiedicase să caute în dulap o umbrelă pe care-o luase cu ea însă în zadar... Trecuse de hotelul poreclit *Faunul* gîndindu-se o clipă ce-ar fi să ia un taxi, căci cineva încerca la parcajul din apropiere un automobil. Casa ei din oraş „de la bloc", mica ei garsonieră, era prea aproape totuşi ca să mai ia un taxi. Ploaia se înteţea. Îşi aminti o poveste cu un şoricel ud, o mică fabulă de abecedar, însă n-avu răbdare să şi-o reproducă în întregime. Refăcu elementele : un motan şi un şoricel. Gîndul îi zbură la altceva şi din nou îi veni să rîdă : fusese teribil de veselă toată după-amiaza ; se răzbunase cu vîrf şi îndesat pe cei care-i procuraseră în acea zi întîmplări triste. Dar Iana atunci nu se gîndea la nimeni. Era atentă numai la fericirea ei interioară.

— Poftiţi, zise Uzuc, care, ajungînd-o din urmă, încetini, şi-i deschise uşor portiera. Iana îşi dete seama că el era omul care îşi încerca motorul la parcajul „Faunului". Nu era un necunoscut. Îl mai văzuse o dată pe omul acesta şi nu chiar aşa de demult. Iana de data aceasta se zăpăci. „Gura maareee... aşaa... Boanchiş, pregăteşte extracţia..." Formidabil, era medicul de la Policlinică... „Nu te bagi tu deloc", îi spusese cel numit de el Boanchiş. „Aici nu glumeşti cu nebunii tăi." „Gura mare, doamnă", o invitase adevăratul dentist. „Vă temeţi ? De ce ?! Eu *dantist* fără durere..." Iana reţinuse cuvîntul „dantist" spus aşa de Boanchiş, dar cît timp îi vorbise el şi lucrase ; era cu măseaua dureroasă în mînă... „Uzuc e neserios", îşi flatase la modul acesta suspect Boanchiş colegul neurolog. Iana acum nu ştia cum să ia invitaţia lui Uzuc... Îi văzu faţa congestionată de băutură, îi veni în gînd un sfat vechi, cine ştie de cine dat (cînd), să n-ai de-a face cu un om beat, care se află şi la volan încă... Iana o

rupse de fugă. Maşina o urmări, fîşşş, fîşşş, sfidînd-o prin ploaia deasă cu farurile care pulverizau ploaia împrăştiind-o în stropi argintii... Se făcu un colţ şi Iana ca să scape de urmărire trecu pe o stradă mai strîmtă, aducîndu-şi aminte că străduţa aceasta la capătul ei dă în strada Stejarului, mult mai largă, care se înfunda la capăt drept în poarta casei cu turn a lui Virgil şi a „Doamnei". Înapoi la Virgil ! şi-a zis iute Iana. Dar maşina urmăritoare făcînd un ocol mult mai mare o ajungea în viteză acum din capătul de sus a străzii Stejarului, unde întorsese venind şi ea pe o stradă paralelă cu străduţa de refugiu a Ianei... Femeia observă din fugă farul unei biciclete, pe urmă altul, şi din nou altele... Nu era singură pe strada Stejarului... Deodată, întorcînd capul, zări silueta zveltă de peste trei străzi a hotelului cu cîteva cuburi luminate difuz prin ploaia ce cădea intens şi la ora aceea... Mai apucă să se gîndească la Iuliu Cosmin, nesimţind faţă de-acesta nici o vinovăţie, păstrîndu-şi pînă la urmă veselia ei formidabilă. Fa-o-o-uuu... ar fi glumit de-ar fi mai avut cînd ; îşi amintise porecla dată de ea unui băiat şi hotelului proiectat de el, cu mult timp în urmă, sus, sus de tot, într-o cameră a aceluiaşi hotel, din cer parcă : „Eşti un faun !" Şi lui îi plăcuse atît de mult... Ceva o duru, la început surd şi pe urmă din ce în ce mai tare, pînă cînd nu mai simţi un timp chiar nimic.

— Măi, oameni, ce-a fost aici ?
— Cum dracu ?
— Ridic-o încet...
— Cineeee ?!!?
— Era la hotel...
— Păi d-asta era el să dea şi peste noi...
— ...domnul doctor !
— Domn, pe dracu' ; e beat !
— Păi, doctor, nene, să ne omori ?!

O îngrămădeală de trupuri deasupra trupului rupt parcă-n două al Ianei. Nu mai simţea nici o durere, deşi se trezise din nou sau numai conştiinţa îi mai era trează, pregătită să-ndure de-aici înainte orice.

— Cum a căzut ?

— A lunecat.

— Asta vrei dumneata să pară ; ai intrat în ea, furiosule !

Şi din nou se produse deasupra trupului Ianei o îngrămădeală de trupuri negre...

— Nu vă mai ajunge... aveţi şi acasă...

— Doamne, păzeşte-ne ! Iana ! Era cineva care venise ultimul. Se apropiase dinspre partea înfundată a străzii, îl condusese pe Virgil Holomeia pînă acasă sub umbrela lui. Aurel Hodoş. Iana îi recunoscu vag timbrul vocii estompat poate de aerul umed... Mai sufla şi ea încă...

„Poc şi boc, Boc şi poc !" auzea Iana într-o parte, însă din ce în ce mai stins.

— Lăsaţi-l în pace, se trezi cineva. Cine-o să mîie maşina ?

— Chiar nimeni nu poate ? întrebă ultimul venit, Aurel Hodoş.

— Păi să poată tot el, mama lui de pungaş, se înverşună careva, repetînd : Poc şi boc !

— Aşa nu mai poate el, nene Sandule !

— La treabă, flăcăi, zise cel strigat pe numele de Sandu. Poc şi boc ! Zrrr... Vvîiiii.

— Vezi că poate, conchise scurt „Sandu". Să n-o dai în stîlp, măgarule, scoate-o încet... şi ce dacă-i doctor, mai spuse el... aşa... uşor...

În urma maşinii veneau apropiate una în alta cîteva biciclete, iar una din ele dusă de ghidon numai de altcineva. Un om se suise cu Aurel Hodoş în automobil lîngă Iana, frîntă în două peste genunchii lor... Vedea şi ea prin fereas-

tra mașinii farurile tremurătoare de biciclete ; era ca demult în copilărie, fusese odată cu „Doamna", cînd venise acasă într-o vacanță de primăvară și Virgil, la o Înviere... La fel de tremurătoare erau lumînările prin ceața acelor zori de aprilie sau de mai, și cineva înviase din morți, se spunea, dar ea, rîzînd cu Virgil pe înfundate, nu prea crezuse... Acum ar fi vrut să creadă. Memoria îi obosi tot mai tare și ultima oară cînd mai era vie ar fi dorit să poată plînge mult și necontenit.

ZECE

Auzind ce-i spunea Li prin telefon, cînd îl trezise, lui Virgil realitatea i se reprezentă clară mai mult ca oricînd, și încă destul de repede. „Rece și calculat", ar fi putut spune glasul Ianei, dar atunci el se stingea cu încetul. La spital însă Virgil nu s-a dus. Își controlă ceasul ; prea devreme. Aranjase să-și petreacă sfîrșitul săptămînii în vila de la Vatra Dornei a unui prieten. La opt îl lua de acasă o mașină a Teatrului care-l ducea pînă la Șesuri, de unde pleca în mașina unei cunoștințe comune. Ce-ar fi putut el face în situația nou creată cu accidentul Ianei ? Dete din umeri și se băgă iar sub pătură.

La spital, doctorița Novac striga peste tot cît o ținea gura :

— Vreau să-l văd pe Cozmin, apăsînd pe-acest „z" inexistent de altfel în numele arhitectului Iuliu Cosmin, vinovat parcă de toată istoria lumii —, vreau să-l întreb și eu cîte ceva !

Arhitectul nu era de găsit nicăieri însă ; cînd Li îl auzi pe Virgil la telefon din nou (revenise acum el) ea se abandonă slăbiciunii femeieşti, lamentîndu-se :

— Virgil, cum de s-a întîmplat asta ? Cum a putut să se întîmple tocmai după scena de ieri ? Şi să-mi vină pe cap chiar mie : eram de gardă...

Îl asigură totuşi că nu era chiar grav, deşi nu ca să-şi menajeze prietenul mintea.

— Nu te speria, se apropie de Li un alt medic, mai încercăm, am telefonat şi la Iaz după Profesor, peste cîteva minute avem răspunsul.

Cineva întrebă :

— Ce Profesor ?

— Mă întorceam de la el, îi explică doctoriţei Novac Aurel Hodoş, urmînd să vorbească la telefon şi el cu Virgil.

— Unde-i oare ? întreba nu ştiu cine, şi n-ai fi înţeles de cine întreabă : de Iana, de Li ? Dar Li reapăru :

— Merge mai bine, dar pe Profesor nu l-au găsit încă ; dacă n-o fi plecat din oraş ; uneori merge în week-end la munte...

— Uite-l pe Ionescu, i-l arătă doctoriţei Aurel.

Cîţiva se întoarseră cu spatele. (*Armand acum nu mai era nimic*). Un bătrîn avansă încruntat şi se opri chiar lîngă ei. Îl privi pe pictor, recunoscîndu-l, căci îi întinse mîna. Un medic veni cu o nouă propunere, dar se uită urît la bătrîn (ce mai vrea oare şi ăsta ?), iar altul se oferi voluntar să-şi pună maşina la dispoziţie ca să-l aducă pe Profesor. Le trebuia un şofer ! Ce aiureală ! Se găsi pînă la urmă şi ce mai lipsea. Aurel Hodoş alergă iar la telefon şi vorbi cu Virgil... Ionescu le zise :

— Bine, vă duceţi, poate e cazul să-i transmiteţi personal rugămintea mea, şi toţi se mirară în sinea lor. (O mai face şi acum pe marele). Înapoi va veni să vă ia un avion sanitar ; credeţi că are timp maşina ? Întrebarea rămînea

fără răspuns ca şi vorbele bătrînului spuse parcă fără nici un sens. Nimeni nu mai avea în curînd nevoie de nimeni. Totuşi maşina plecă. Afară Ionescu rămînînd singur (Armand, desigur !), îşi strînse inima ghem nelăsînd-o măcar să geamă. N-o văzuse pe Iana, nici nu-şi exprimase dorinţa s-o vadă ; simţea cu o duritate enormă că fata aceasta murea tot la fel de înverşunată împotriva lui. Dar nu cîntări cît avea ea dreptate, cît el. *Armand nu mai era nimic.* O încruntare specifică îşi făcea loc pe faţa lui cenuşie. Vroia să ajungă din nou la uzină ; apele ploilor din ultima noapte le dăduse acolo de furcă. O forţă mai puternică decît toate se ridica în el : posibilitatea de a lupta mai departe... Cerul spre dimineaţă se mai lumină şi ploaia încetă puţin, deşi nu de tot.

VIA BLESTEMATĂ

CANA : 1945—1969

UN EȘEC CATEGORIC. Căută să-și aducă din nou aminte ultima seară, și se gîndi : iată încă o seară, iată o seară nouă și nu voi mai putea privi amurgul. Fereastra imensă (scrie) cît harta ținutului peste care ai mei au călărit ; vedeam din fereastră ținutul pe care ei începuseră să-l stăpînească după ce cumpăraseră ani de zile pămînt și nu se gîndea nimeni că poate veni o zi cînd pămîntul să-ți fugă de sub picioare... Dar atunci toate se răsturnaseră iar moș Henric dacă murise abia de o lună. Era în martie. 3—5 martie, își aminti Virgil. Da ; fusese un eveniment — începea să se strîngă pămîntul. Acum mamei sale i se spunea (cum altădată i-au spus *Zăpăcita*), *Nebuna ;* se întorsese de capul ei la Urlați, locuiau într-un „castel", și mama (scrie Virgil) ținea sub pernă, în patul în care dormeam amîndoi, o pușcă mereu încărcată, nu eram propriu-zis dădăcit, dar știam că nu aveam voie să țin noaptea mîna sub pernă, și o țineam pînă cînd adormeam pe obrazul mamei ; îmi lua mîna și mi-o dădea într-o parte : acum trebuia să adorm. Bucuria copilului era că putea merge dis-de-dimineață la rîu, ieșea din „castel" coborînd pe o scară care se continua și afară, întîi după ce traversai spațioasa terasă din spatele clădirii, și pe urmă la vale prin toată grădina, printre arbuști ornamentali, și umbrită (vara) de copaci grei sădiți în acel loc înainte de a fi existat „castelul". Grădina era plină de taine ; melci cu

coarnele boureşti, broaşte ţestoase, vipere pînditoare, viespi, iar într-un ţarc trăise mulţi ani un căprior, despre care se spunea că fusese împuşcat de ruşi în timpul războiului, tîrît pînă în luncă, unde fusese pîrlit cum sînt pîrliţi porcii la Crăciun, apoi împărţit în hălci şi fript în flacără la un foc uriaş ; dar fusese împuşcat cu o grenadă şi geamurile de la „castel" „clănţăniseră", mama credea că Virgil doarme, dar el rămăsese în noaptea aceea tot timpul treaz privind în depărtare prin fereastra camerei uriaşul foc din luncă. Mai erau în grădină : un brad alb, cîţiva molizi, o cişmea, şi un chioşc unde puteai găsi totdeauna cîte o carte deschisă, cîte un şal uitat pe bănci, căci grădina ţinea răcoare, era o măsură de prevedere, puteai să răceşti în timpul verii, iar uneori lîngă şal găseai lucrul de mînă al mamei ; cînd obosea din citit mama lucra ; însă de citit ea a citit tot timpul. Înainte mai locuise cu ei o ţigancă, însă de la război Zina „se liberase", plecase la ai săi, şi mai venea la „castel" din cînd în cînd, uneori îi dădea în cărţi mamei, îi ghicea cu ghiocul, iar aceasta se amuza. Războiul devastă totul. „Castelul" era mult mai urît, după ce au sosit aici din nou mutară băncile din chioşc sus pe terasă, era primăvară şi sărăcie, şi el aştepta cu nerăbdare vara să poată ieşi la rîu, şi în luncă, însă tot aşteptînd seară de seară, observă acest lucru premonitor : ÎI PLĂCEA SĂ PRIVEASCĂ AMURGUL ; mama îi învelea umerii, sus pe terasă, cu şalul din chioşc, sau alt şal, multe lucruri se zăpăciseră, şi cu toate că pînă atunci mai ieşise de zeci, poate de sute de ori prin acel loc, nu dăduse vreo importanţă porţii din spatele curţii, se deschidea parcă singură, deşi poarta avea o cheie dacă nu de jumătate de metru, cum a spus cineva, în mod sigur douăzeci, douăzeci şi cinci de centimetri avea. Poarta era verde. CHEIA DE LA POARTA VERDE, ar fi putut recita mai tîrziu Virgil de-ar fi rămas un timp la „castel", să se îndrăgostească prima oară în viaţa lui acolo, sau, mă rog, să fi putut veni într-o

vacanță de vară îndrăgostit, și să murmure celebrul vers cum îl murmuraseră poate părinții săi ; cum în onoarea acelui vers ei ciopliseră acea verde poartă, pentru care comandaseră cheia care nu ruginea niciodată. Și deodată în liniștea unei seri de primăvară se auziră bătăi categorice la poarta din fundul grădinii. Virgil se opri cîteva clipe din scris : se gîndi bine. *EU SUNT ARMAND.* Mama ajunsese la poartă prima și răsucise cheia care nu ruginea niciodată în broasca veche făcută astfel ca poarta să nu scîrțîie. În fața lor stătea un om cu un copil de țîță în brațe și pe umărul drept cu o pușcă, iar jos în luncă se vedea o căruță cu doi cai lăsați acolo de capul lor să-l aștepte pe om. „Eu sunt Armand", zise omul din nou, și îi întinse „Doamnei" copilul. Ochii lui licăriră ; avea fața cenușie, de lup. Și poate că „Doamna" atunci i-a zîmbit. „Eu sunt Armand", păru să repete omul încă o dată fără cuvinte, însă spusese de fapt cu totul altceva. Iar „Doamna" se amuza încă de ce-i spunea el acolo. Atunci omul lăsă pruncul jos peste piatra din fața porții și fără să se grăbească își încărcă pușca. „Stai", deveni serioasă mama, luînd atunci pruncul în brațe ea. „De unde poți fi atît de sigur", mai zise mama, „Și de-ar fi chiar așa, eu ce vină port ?" Armand îi zise : „A fost bărbatul tău, mai ai unul cu el", și se uită la mine întrebător. „Dacă l-aș fi prins îl împușcam ca pe un cîine turbat, însă a șters-o", și mama atunci s-a aprins la față. „Domnul Armand", i-a spus mama, iar omul i-a răspuns : „Nu sunt domn cu voi", și a plecat la căruța din vale...

IANA MURISE ACUM DE UN AN. Virgil se uită peste filele scrise ; adăugă : ORICE EȘEC POATE FI TRANSFORMAT ÎNTR-O NOUĂ BIRUINȚĂ. Era frumos spus. Scris ,acum. Însă după răspunsul primit el aruncă manuscrisul la coș. „Căci era un eșec categoric această încercare de dramă", își aminti Virgil propoziția scurtă, vitriolantă, care-l desființa dintr-odată. Venise totuși spre casă în

acea zi zîmbind unei încrederi de sine nestrămutate. Intrase în curte prin poarta „secretă" din parc, lucru ce-i amintea străvechea de-acum „poartă verde" de la „castel" poate chiar seara veche din primăvara de demult... ÎI PLĂCEA SĂ PRIVEASCĂ AMURGUL. Virgil se uită și văzu lîngă poartă căldarea de gunoi a serviciului orășenesc de salubritate. Era plină aproape. Zîmbi și mai bine dispus. Scoase din geantă manuscrisul și punînd geanta alături pe iarba de-acum uscată către sfîrșitul verii îl rupse tacticos în patru înghesuindu-i filele sub capacul puțin deschis al căldării înalte plină mai mult de resturi menajere și foarte puțin de frunzele moarte măturate de pe aleea cu prundiș care ducea pînă la prima ușă. O filă îi alunecă din teanc și Virgil merse după ea prin iarbă boțind-o și aruncînd-o numai așa la un loc cu celelalte rupte în patru. Poate era chiar fila de gardă pe care strătea scris titlul VIA BLESTEMATĂ. Eșecul piesei provenea din absența „unei idei sau preocupări-liant care să unifice acțiunea, să-i dea sens și să limiteze tendința spre dispersare și arbitrar narativ a autorului". Virgil se gîndi că trebuie totuși să fii puternic ca să poți da dreptate oricui. „Folosești o poveste întîmplată aievea, dar altfel, cu totul altfel", își aminti Virgil glasul lui Iuliu Cosmin, observația lui din acea zi cînd îi vorbise despre intenția sa de a scrie o dramă. SĂ FOLOSEȘTI IMAGINAȚIA PENTRU ADEVĂR. Mai limpezi decît oricînd i se revelau după atîția ani cuvintele străinului din fața porții : *EU SÎNT ARMAND.* O nemulțumire îl încercase tot timpul după ce „scăpase" de manuscris, așa cum ajuns în atelierul din turn un sentiment de ciudată pudoare îl încercase la gîndul că cineva trecînd pe ulița din spatele parcului „prin fundul grădinii" și-ar fi putut arunca ochii la coșul de gunoi și să bage mîna acolo, „ia să vedem noi ce scrie în filele astea"... Nu rămăsese acasă mult timp. Însă plecînd UITASE POARTA DESCHISĂ urmărindu-l încă ideea unei posibile indiscreții din partea

acelui necunoscut. Se învîrtise de ici pînă colea prin tot orașul și ziua i se păru sterilă. AJUNGE ZILEI RĂUTATEA EI. Cum deschidea cîte o carte aiurea spunîndu-și „ia să vedem primul rînd din fruntea paginii la care deschid cît se potrivește adevărul cuprins în el cu adevărul inimii mele din clipa de față". Ultima oară se potrivise, căci fusese în chiar dimineața cînd Iana murea, iar el hotărîse MAI BINE SĂ NU MĂ DUC ; MAI BINE SĂ N-O VĂD, SĂ CRED C-A PLECAT UNDEVA ȘI SE VA ÎNTOARCE, totuși era ciudat căci deși *EL ȘTIUSE* abia în dimineața acelei zile simți clar și neabătut *IANA E SORA MEA* cînd deschisese cartea la întîmplare ; carte pe care cu o zi mai înainte i-o dăduse ei s-o citească iar Iana o lăsase pe pat în camera „Doamnei" fără ca cel puțin s-o deschidă (o abandonase acolo îi veni acest gînd lui Virgil) lîngă mult îndrăgitul mantou al mamei (scrie) pe care pesemne că-l încercase din nou atunci. AJUNGE ZILEI RĂUTATEA EI. Virgil nu-și găsise tot timpul locul, era plin de gînduri, și, ca de obicei, neputînd să le pună în ordine decît la mașina de scris, ajunsese la Teatru căutînd una acolo plimbîndu-se prin biroul pustiu tresărind luînd pînă la urmă ceva de scris la întîmplare (toate mașinile erau puse sub cheie) un pix un creion colorat un stilou, și notîndu-și în carnețelul adus lui de cineva tocmai din China : Diary Book ; însemnări zilnice" ; o agendă, desigur. ÎNSEMNĂRI ZILNICE... ia să vedem ! El vine acasă ; După un insucces ; El își gătește singur ; După ce scrie se spală pe mîini (ca Pilat din Pont) ; Își așterne să doarmă, nu doarme, nu poate adormi ; El se așază acum la televizor ; pleacă ; emisiunea de la televizor nu-i reține atenția ; El scrie... Acum într-adevăr scria. TRUPUL E MARGINEA SUFLETULUI. Un poet minunat a scris lucrul acesta. De ce ne temeam atunci de „poetul minunat" ? („Eu sunt Armand"). De ce m-am temut (scrie Virgil) să recunosc : IANA E SORA MEA ; Iana, sau, mă rog, personajul real care a stat în spa-

tele ei. Au fost ani grei, ani înverşunaţi, ani necesari poate. ANII LUI ARMAND ! Şi n-a mai venit el înapoi. S-a dus mama la el. Şi el a primit-o pe mama într-un birou după ce a făcut-o un timp să aştepte. A deschis uşa pe urmă ca un demnitar versat în arta politicii arătîndu-se surprins : Cum ? ! Dumneavoastră aici ? Aţi aşteptat mult ? Cu ce problemă ? Mama l-a întrebat : Care e numele ei ; al fetiţei ? şi faţa lui Armand, de lup tînăr încă, a fost luminată de un rînjet. Ciudat : RÎNJETUL POATE LUMINA. El a venit la sfîrşitul aceleiaşi săptămîni „pentru botez" în maşina raionului cu maşina plină de coşuri gre'e (era o secetă), în săptămîna următoare am fost mutaţi de la „castel" în casa cu turn din oraş şi de atunci a venit săptămînă de săptămînă, cîţi ani ? Mamei i s-a recunoscut oficial măritişul cu omul din sat de la Orleanu menit de moş Henric în vremi încă tulburi (în schimbul şi a averii lui deloc neînsemnate) şi ea nu a cîrtit căci acum ÎL AVEA PE ARMAND şi le spunea tuturor BIETUL OM ! I-A MURIT FEMEIA ŞI L-A LĂSAT VĂDUV CU O FETIŢĂ, în timp ce tot ţinutul ştia că femeia lui se aruncase într-o fîntînă a doua zi după ce ARMAND ŞI-A ÎMPUŞCAT FIICA din cauză că NU L-A GĂSIT PE EL SĂ-L ÎMPUŞTE iar EL ERA TATĂL MEU mi-a spus-o chiar EL întîlnindu-l peste ani în străinătate cu prilejul (e adevărat bineînţeles) al unei olimpiade la care participasem ca „june boxer". EL MI-A SPUS IANA E SORA TA vezi ce faci ai grijă cît poţi de ea, dacă nu poţi pe faţă din umbră... Un curvar sincer ; sentimental. Care însărcinîndu-i fata îl ajută pe Armand să-şi poată dovedi fidelitatea „de clasă" căci glontele lui a ţintit (susţinu el) mult mai departe doar nu fusese nebun să-şi împuşte fiica din cauză „că iubise" ; dar se lăsase sedusă de ELEMENTUL BURGHEZ. Mi-a fost frică să scriu acest lucru ? Virgil lăsă jos pixul. ÎI PLĂCEA SĂ PRIVEASCĂ AMURGUL dar aici nu avea o fereastră prin care să-l poată privi. M-am

grăbit (scrie el) am scris repede „ca să meargă". După ce scriu mă spăl pe mîini ca Pilat din Pont. *CEEA CE AM SCRIS AM SCRIS.* Fereastra imensă ani de zile îi arătase ţinutul pînă la mari depărtări EI AU FOST NIŞTE ŢĂRANI ÎN FOND străbunicul lui fusese mai întîi argat, ca să intre la facultate (EL, ELEMENTUL) a trebuit să înveţe boxul, citise încă de mic povestirea „Mexicanul" de Jack London iar mai tîrziu îi preluă învăţătura... ACUM ERA LIBER SĂ JUDECE SINGUR DOAR MISTIFICÎND EŞUASE. Armand nu mai era nimic. ACUM TREBUIA SĂ TRĂIASCĂ AVEA DATORIA ACEASTA. Dar cine ştie... Visez că scriu (scrie) visez că sunt... Am îmbătrînit. NICI SUFLETUL NU-I UN IZVOR INEPUIZABIL. Focul venea pe cărare... Pictînd după natură, scrie Virgil. Slab ! Slab ! Şterse tot. NI SE POATE ÎNTÎMPLA ORICE. Un vînt al serii uşor ca o adiere. Lucrul acesta l-a mai citit undeva. Un om trecînd pe drum fluierînd ; el între timp şi fumează. Sau un copil neastîmpărat, un copil, da. Hîrşşşt ! cu chibritul... Chibritul din mîna lui adus de la magazin pentru maică-sa. Omul aruncă ţigara peste gard, nimic mai simplu. *UITASE POARTA DESCHISĂ.* În acest timp hîrşşt ! chibritul, diavolul de copil şi-a băgat nasul pe poartă găsind coşul de gunoi... Seara e veche AM MAI TRĂIT (VOI MAI TRĂI) ASTFEL DE SERI ? Ostenise. Ca un drum ostenind pe acelaşi drum. Ai mei (scrie el) erau siguri de ei. Cunoşteau Raţiunea, cultivaseră Acţiunea. Seara e veche şi focul aleargă, aleargă vesel, ghiduş, printre crengile gardului „viu" putrezit pe alocuri. „Garduri vechi, urzici îngălbenite..." Scriu şi asta ? Scriu. Scriu tot ce ştiu şi tot ce pot da a se înţelege că ştiu. Tînărul bogat : Învăţătorule, ce bine să fac ca să cuceresc viaţă veşnică ? I s-a răspuns : De ce mă întrebi „Ce bine ?" Binele este unul singur ! Atunci cine e vinovat ? IANA A FOST SORA MEA şi acum focul ajunge lîngă fereastra camerei din care ea lipseşte şi va mai lipsi...

Fereastra camerei e deschisă... Focul se joacă în tufa de trandafiri şi luaţi seama e către sfîrşitul verii diavolul de copil a aruncat un chibrit sau poate de la ţigara omului care trecea pe drum fluierînd. Cine spunea EU SUNT POARTA OILOR ? cineva strigă de zor SUNT OAMENI ACOLO ? Virgil se grăbeşte. Scrisul lui nervos, cu litere mari însă, chiar puţin lăbărţat, acoperă filă după filă. Visează cu ochii deschişi „vede" totul din nou aşa cum s-a întîmplat. Trebuia să se întîmple aşa AŞA TREBUISE SĂ SE SFÎRŞEASCĂ ! Un trandafir uriaş s-a aprins în fereastră AMURGUL E JOS LA TEMELIA CASEI trîntise poarta din mers la faţa locului ajunsese totuşi tîrziu, mult prea tîrziu. O lovitură puternică A CĂZUT SCARA ORI CE ? (Sunt oameni acolo ?) alergînd în direcţia casei toată în flăcări vede fereastra camerei sale din turn zburînd pe deasupra copacilor. O clipă şi nu va mai privi din ea niciodată ţinutul pînă la mari depărtări pe ecranul de foc al înserărilor de vară. VÎNTUL ŞI ŞOAPTE. O limbă de vînt măturâ de pe alee filele arse ; un colţ de filă (din manuscris ?) îi vine peste obraz făcîndu-l deodată atent. Atunci se trezi luminîndu-se dinlăuntru, ştiind că va putea SĂ REZISTE. A scris : VOI POVESTI DESPRE AMURG.

fine

CUPRINS

PARTEA ÎNTÎI

PETRECEREA 5

PARTEA A DOUA

DILUVIUL 99

VIA BLESTEMATĂ 167

Lector CONSTANTINA PALIGORA
Tehnoredactor CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar 22.III.1984 Apărut 1984
Comanda nr. 2512
Coli de tipar 11

Tiparul executat sub comanda nr. 10
la Intreprinderea poligrafică Iaşi
Str. 7 Noiembrie nr. 49 — Iaşi
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Citeam mai departe în Diogenes Laertios, că nevasta înţeleptului Pitagora, zisă Theano, preaînţeleaptă ea însăşi, a dat cîteva răspunsuri care pot veni în ajutor chiar şi celei mai moderne femei. Răspunsul la întrebarea „Cînd se purifică o femeie care s-a unit cu un bărbat ?" nu mai sună (ca şi întrebarea dealtfel) tocmai modern, însă eu îl transcriu : „Cu propriul ei soţ imediat, cu altul niciodată." Însă răspunsul următor veţi putea concede că-i şi actual, şi bun de aplicat situaţiei la care eram obligat să mă gîndesc iar, atunci. Anume că o femeie care intră la soţul ei, să-şi lase ruşinea odată cu hainele, iar la plecare s-o reia împreună cu hainele. Ce să reia deci ? Ruşinea ? Răspuns : „Ceea ce face să se numească femeie."